

Historisch Vooronderzoek

Niet Gesprongen Explosieven

Someren Slievense Loop

RO- 190018 versie 1.0
04 april 2019

AT-140_19-03-2018

Historisch Vooronderzoek

Niet Gesprongen Explosieven

Someren Slievense Loop

Opdrachtgever : Waterschap Aa en Maas
Kenmerk : 73386/RO-190018 versie 1.0
Plaats en datum : Riel, 4 april 2019
Auteur : dhr. T. van Wijk, MA
Gecontroleerd door : dhr. R. Frickel, Senior OCE-deskundige
Goedgekeurd door : dhr. M. Taks, Hoofd Advies

REASeuro

A handwritten signature in blue ink, appearing to be 'M. Taks'.

dhr. M. Taks
Hoofd Advies

Waterschap Aa en Maas

dhr. P. Rutten
Projectleider

Informatiebescherming. Op grond van artikel 6:162 BW mag niets uit dit document worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of welke andere wijze, inclusief digitale verwerking, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van REASeuro. De opdrachtgever mag voor intern gebruik duplicaten maken.

INHOUDSOPGAVE

Pagina

1	INLEIDING	3
1.1	AANLEIDING.....	3
1.2	WERK- EN ONDERZOEKSGBIED	3
1.3	DOEL.....	4
1.4	METHODIEK	4
1.5	ONDERZOEKSUITSLUITINGEN.....	5
1.6	LEESWIJZER	5
2	INVENTARISATIE BRONNENMATERIAAL	6
3	OVERZICHT OORLOGSHANDELINGEN	10
4	ANALYSE OORLOGSHANDELINGEN	14
4.1	BEORDELING EN EVALUATIE VAN OORLOGSHANDELINGEN TE SOMEREN IN SEPTEMBER 1944.....	14
4.2	LUCHTFOTOANALYSE	18
4.3	LEEMTEN IN KENNIS	19
4.4	AFBAKENING NGE-RISICOGEBIEDEN.....	20
4.5	SOORT, HOEVEELHEID EN VERSCHIJNINGSVORM VERMOEDE NGE	20
5	CONCLUSIE EN ADVIES	21
5.1	CONCLUSIE HVO-NGE.....	21
5.2	ADVIES.....	21
6	BIJLAGEN	23
BIJLAGE 1	BEGRIPPENLIJST (2 BLADEN)	24
BIJLAGE 2	GERAADPLEEGDE LITERATUUR	26
BIJLAGE 3	ARCHIEFONDERZOEK NEDERLANDSE ARCHIEVEN	45
BIJLAGE 4	ARCHIEFONDERZOEK INTERNATIONALE ARCHIEVEN	58
BIJLAGE 5	EOD EN MMOD: MUNITIERUIMINGEN.....	59
BIJLAGE 6	CARTOGRAFISCH MATERIAAL.....	60
BIJLAGE 7	OVERZICHT LUCHTFOTO'S.....	64
BIJLAGE 8	CHECKLIST WSCS-OCE EN VERZENDLIJST	65
BIJLAGE 9	TEKENINGEN.....	66

1 INLEIDING

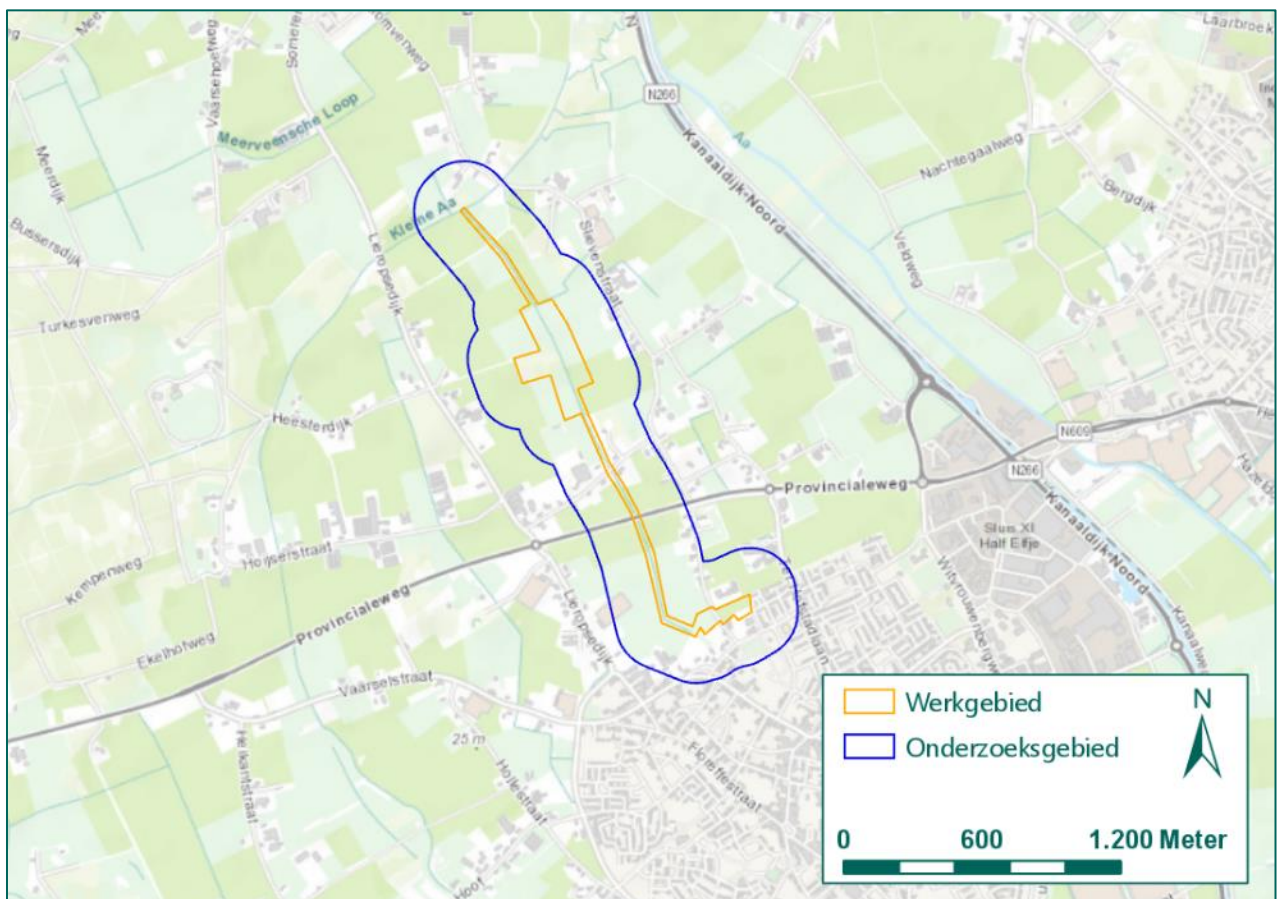
In dit hoofdstuk is beschreven wat de aanleiding is voor het uitvoeren van het Historisch Vooronderzoek-Niet Gesprongen Explosieven (HVO-NGE). Daarnaast zijn het onderzoeksgebied, het doel van het onderzoek en de methodiek beschreven. Het hoofdstuk wordt afgesloten met een leeswijzer.

1.1 AANLEIDING

Waterschap Aa en Maas is voornemens om de Slievense Loop bij Someren gedeeltelijk opnieuw in te richten. De werkzaamheden vinden plaats tot een diepte van ca. 1,5 m-mv. Vanwege de voorgenoemde grondroerende werkzaamheden dient een HVO-NGE te worden uitgevoerd. Het HVO-NGE is een bureaustudie waarin het beschikbare feitelijke bronnenmateriaal van de periode 1940-1945 (incl. naoorlogse munitieruimingen en opsporingsactiviteiten) wordt geïnventariseerd, beoordeeld en geëvalueerd.

1.2 WERK- EN ONDERZOEKSGBIED

Het werkgebied betreft de Slievense Loop te Someren. Het onderzoeksgebied betreft het gebied in een straal van 200 meter rondom het werkgebied. Dit om een zo compleet mogelijk beeld te krijgen van de omgeving van het werkgebied ten tijde van de Tweede Wereldoorlog.

Figuur 1: Werk- en onderzoeksgebied. (Bron ondergrond: ESRI).

1.3 DOEL

Doel van het HVO-NGE is antwoord te geven op de volgende vragen:

- Is sprake van een NGE-Risicogebied in (gedeelten van) het werkgebied naar de situatie van 1945 (het einde van de oorlog)?
- Welke soort, hoeveelheid en verschijningsvorm van de vermoede Niet Gesprongen Explosieven (NGE) kunnen worden verwacht?
- Wat is het advies met betrekking tot de (voorbereiding op de) uit te voeren werkzaamheden?

1.4 METHODIEK

De rapportage is opgesteld volgens het Werkveldspecifiek certificatieschema voor het Systemcertificaat Opsporen Conventionele Explosieven (WSCS-OCE, versie 2016). Aan de hand van een aantal bronnen wordt NGE-gerelateerde informatie van het onderzoeksgebied geïnventariseerd. In de inventarisatie van het bronnenmateriaal wordt gezocht naar gebeurtenissen die hebben geleid tot het in de bodem komen van NGE en gebeurtenissen die hebben geleid tot het verwijderen van NGE uit de bodem.

Uit de geraadpleegde (historische) bronnen komen oorlogshandelingen naar voren.¹ Per oorlogshandeling wordt beoordeeld of deze relevant is voor het onderzoeksgebied en of voldoende historische gegevens beschikbaar zijn voor het analyseren van de oorlogshandeling.

Deze beoordeling bestaat uit het beantwoorden van de volgende vragen:

Vond de oorlogshandeling plaats binnen het onderzoeksgebied?

- De oorlogshandeling heeft betrekking op het onderzoeksgebied. De oorlogshandeling wordt opgenomen in de oorlogshandelingenlijst.
- De oorlogshandeling vond buiten het onderzoeksgebied plaats. De oorlogshandeling is niet relevant en wordt niet vermeld in de oorlogshandelingenlijst.

Wordt de exacte locatie van de oorlogshandeling binnen het onderzoeksgebied duidelijk uit het bronnenmateriaal?

- De locatie van de oorlogshandeling kan nauwkeurig worden herleid aan de hand van het bronnenmateriaal. De oorlogshandeling kan worden geanalyseerd.
- De locatie van de oorlogshandeling kan niet met voldoende zekerheid en nauwkeurigheid worden vastgesteld. De oorlogshandeling kan niet nader worden geanalyseerd.

Zijn meerdere bronnen beschikbaar, of wordt de oorlogshandeling door één betrouwbare bron vermeld?

- Er is sprake van één betrouwbare bron of meerdere bronnen die de oorlogshandeling bevestigen. De oorlogshandeling kan worden geanalyseerd.
- Eén onvoldoende betrouwbare bron vermeldt de oorlogshandeling. De oorlogshandeling wordt gemeld in de oorlogshandelingenlijst, maar het is niet mogelijk deze te analyseren.

Op basis van analyse van de relevante oorlogshandelingen wordt vastgesteld of binnen het onderzoeksgebied een aantoonbaar verhoogd risico bestaat op het aantreffen van NGE. Als dat het geval is, wordt het NGE-Risicogebied horizontaal afgebakend naar de situatie van 1940-1945 en wordt een advies gegeven. Het eindresultaat betreft deze rapportage en, in het geval van een positief advies, een bijbehorende NGE-Risicokaart.

Bij het opstellen van het HVO-NGE is gebruik gemaakt van ArcGIS Pro 2.2.4². Binnen dit geografische informatiesysteem zijn kaartmateriaal en luchtfoto's ingepast op de hedendaagse topografische kaart.

¹ Oorlogshandelingen worden gedefinieerd als 'gebeurtenissen die kunnen hebben geleid tot de aanwezigheid van NGE'. Voorbeelden van dergelijke gebeurtenissen zijn opgenomen in de begrippenlijst in bijlage 1.

² In het vervolg aangeduid als GIS.

Daarnaast is GIS gebruikt voor het aanduiden van locaties waar oorlogshandelingen hebben plaatsgevonden op basis van de oorlogshandelingenlijst (zie hoofdstuk 3) en het intekenen van NGE-Risicogebieden, militaire infrastructuur etc.

Het onderzoek is uitgevoerd door een projectteam bestaande uit Historici, een GIS-specialist en een Senior OCE-deskundige. Op pagina 1 van dit rapport staan de betrokken deskundigen vermeld.

1.5 ONDERZOEKSUITSLUITINGEN

In overeenkomst met de uitgebrachte offerte, is een aantal onderzoeksuitsluitingen vastgesteld. In dit HVO-NGE worden de volgende zaken uitgesloten:

- Hoeveelheid achtergebleven NGE. De hoeveelheid achtergebleven NGE is uitsluitend aangegeven indien dit kon worden achterhaald op basis van het geraadpleegde bronnenmateriaal. Indien dit niet mogelijk was, is dit als onbekend genoteerd.
- Contra-indicaties. Ontwikkelingen in de periode 1945 tot heden worden in dit HVO-NGE niet onderzocht. Het vaststellen van contra-indicaties op basis van historisch onderzoek wordt door REASeuro als te beperkt beschouwd. Indien sprake is van een NGE-Risicogebied wordt geadviseerd de contra-indicaties en de gevolgen hiervan in een Projectgebonden Risicoanalyse-Niet Gesprongen Explosieven (PRA-NGE) op te nemen.
- Verticale afbakening. De verticale afbakening van de NGE-Risicogebieden hangt nauw samen met vast te stellen contra-indicaties, zoals het afgraven of ophogen van gebieden. Het nauwkeurig vaststellen van een verticale afbakening wordt om deze reden niet in het historisch vooronderzoek verricht. Indien sprake is van een NGE-Risicogebied, wordt geadviseerd de verticale afbakening vast te stellen in een PRA-NGE. Wel is in dit HVO-NGE een indicatieve maximale penetratiediepte opgenomen ten opzichte van het maaiveld ten tijde van de Tweede Wereldoorlog. De maximale penetratiediepte vormt de ondergrens van de verticale afbakening. Deze wordt hoofdzakelijk bepaald door de weerstand van de bodem en de wijze waarop het betreffende NGE in het gebied terecht is gekomen.

1.6 LEESWIJZER

In hoofdstuk 2 zijn de geraadpleegde bronnen opgenomen. Op basis van deze bronnen is in hoofdstuk 3 een oorlogshandelingenlijst samengesteld. De oorlogshandelingen die als relevant zijn aangemerkt in de gebeurtenissenlijst, worden in hoofdstuk 4 geanalyseerd om vast te stellen of sprake is van een NGE-Risicogebied. Tot slot is in hoofdstuk 5 het advies opgenomen.

Een begrippenlijst ter verduidelijking is opgenomen in bijlage 1. Uitgebreide opsommingen van de geraadpleegde bronnen met aanvullende toelichting zijn weergegeven in bijlage 2 tot en met 7. Bijlage 8 bevat een checklist op basis van het WSCS-OCE. De tekeningen zijn opgenomen in bijlage 9.

2 INVENTARISATIE BRONNENMATERIAAL

In dit hoofdstuk is beschreven welke bronnen zijn geraadpleegd. Per geraadpleegde bron is in de bijlagen een overzicht opgenomen van het verzamelde bronnenmateriaal. Volgens het WSCS-OCE dient een aantal bronnen verplicht en aanvullend te worden geraadpleegd. REASeuro voldoet aan de gestelde eisen in het WSCS-OCE en raadpleegt daarnaast aanvullende bronnen die niet verplicht zijn gesteld. De bronnen die voor dit HVO-NGE zijn geraadpleegd, zijn weergegeven in Tabel 1.

Bron	Verplicht volgens WSCS-OCE	Geraadpleegd voor voorliggend HVO-NGE
Literatuur	☐	☒
Nederlandse archieven		
Gemeentelijk archief	☐	☒
Provinciaal archief	☐	☒
Nederlands Instituut voor Militaire Historie (NIMH)		☒
NIOD Instituut voor Oorlogs-, Holocaust- en Genocidestudies (NIOD)		☒
Nationaal Archief (NA)		☒
Explosieven Opruimingsdienst Defensie (EOD)		
• Munitieruimrapporten	☐	☒
• Mijneveldkaarten	☐	☒
• MMOD ³ -archief	☐	☒
Luchtfotocollecties		
Bibliotheek Wageningen Universiteit	☐	☒
Topografische Dienst Kadaster (Zwolle)		
• Luchtfotocollectie	☐	☒
• Geallieerde stafkaartencollectie		☒
The National Collection of Aerial Photography (NCAP, Edinburgh)		☒
Luftbilddatenbank (Estenfeld)		
Internationale archieven		
The National Archives (Londen, UK)		☒
Bundesarchiv-Militärarchiv (Freiburg, DE)		☒
National Archives and Records Administration (College Park (MD), US)		☒
Library and Archives Canada (Ottawa, CA)		☒
Overige bronnen		
Verliesregister Studiegroep Luchtoorlog 1939-1945		☒
Vergeltungswaffen: V1 en V2 inslagen in Nederland		☒
Getuigen / locatiedeskundigen		
In het verleden uitgevoerde NGE-bodemonderzoeken		☒

Tabel 1: Geraadpleegde bronnen.

Literatuur

In bijlage 2 is een overzicht opgenomen van de geraadpleegde literatuur. In de literatuur is gezocht naar beschrijvingen van voor het onderzoeksgebied mogelijk relevante gebeurtenissen. Deze gebeurtenissen zijn per tijdvak in de in bijlage 2 opgenomen tabellen weergegeven. Per gebeurtenis is een verwijzing opgenomen naar de betreffende bron en bladzijde.

Gemeentelijk en Provinciaal Archief

Het gemeentearchief van Someren en het provinciaal archief van Noord-Brabant zijn geraadpleegd. In ieder geval is conform de richtlijnen van het WSCS-OCE gezocht naar stukken van de luchtbeschermingsdienst, oorlogsschaderapporten en stukken met betrekking tot geruimde NGE. Daarnaast wordt gezocht naar overige stukken met betrekking tot NGE. In bijlage 3 is een gedetailleerd overzicht opgenomen van alle geraadpleegde archieven en inventarissen en de informatie die in de archieven en inventarissen is aangetroffen.

³ MMOD staat voor Mijn- en Munitieopruimingsdienst en was een van de voorlopers van de EOD.

Nederlands Instituut voor Militaire Historie (NIMH) in Den Haag

Het NIMH beheert onder andere de collecties Gevechtsverslagen en –rapporten mei 1940 (Collectie 409), De strijd op Nederlands grondgebied tijdens de Wereldoorlog II/De Groene Serie (Collectie 492) en Duitse verdedigingswerken (Collectie 575). De collecties 409 en 575 dienen volgens het WSCS-OCE te worden geraadpleegd indien er aanwijzingen zijn dat grondgevechten hebben plaatsgevonden in mei 1940 of dat er Duitse stellingen hebben gelegen. Om vast te stellen of binnen het onderzoeksgebied sprake was van grondgevechten in mei 1940 is de collectie 492 en de literatuur geraadpleegd. Hieruit is gebleken dat dit niet het geval was. Om deze reden is de collectie 409 niet geraadpleegd. De collectie 575 is ter aanvulling geraadpleegd. Hierin is ook geen relevante informatie aangetroffen met betrekking tot het onderzoeksgebied.

NIOD-instituut voor oorlogs-, holocaust- en genocidestudies (NIOD) in Amsterdam

Het NIOD beschikt over de archieven van de diverse bezettingsautoriteiten tijdens de Tweede Wereldoorlog. Voorbeelden hiervan zijn archieven van de Duitse politie-instanties en de archieven van de Duitse militaire staf in Nederland. In het NIOD is informatie aangetroffen voor het onderzoeksgebied, zie bijlage 3.

Nationaal Archief (NA) in Den Haag

In het NA zijn onder andere het archief van de Inspectie Bescherming Bevolking tegen Luchtaanvallen, het archief van de Commissie van Proefneming en het Bunkerarchief geraadpleegd. Dit heeft informatie opgeleverd voor het onderzoeksgebied, zie bijlage 3.

Explosieven Opruimingsdienst Defensie (EOD)

De EOD heeft de inventarissen van de munitieruimrapporten⁴ beschikbaar gesteld. Dit zijn de munitieruimingen die zij van 1971 tot en met heden door heel Nederland hebben uitgevoerd. In bijlage 5 is een overzicht opgenomen van de in het onderzoeksgebied verrichte ruimingen.

Daarnaast is bij de EOD nagevraagd of in het onderzoeksgebied mijnevelden of mijnenverdachte gebieden hebben gelegen. De EOD heeft overzichtskaarten aangeleverd die informatie bieden over de mogelijke aanwezigheid van mijnevelden binnen het onderzoeksgebied, zie bijlage 6.

Tot slot is het MMOD-archief geraadpleegd. De MMOD is een voorloper van de EOD en heeft direct na de oorlog veel munitie geruimd. Het MMOD-archief is ondergebracht in de Semi-Statistische Archiefdiensten (SSA) in Rijswijk. In het MMOD-archief is geen relevante informatie voor het onderzoeksgebied aangetroffen.

Geallieerde stafkaart

Bij de afdeling GEO-informatie van het Kadaster in Zwolle is de geallieerde stafkaart besteld. De geallieerde stafkaart is gebruikt om te achterhalen of bombardementen in het onderzoeksgebied hebben plaatsgevonden. Tijdens de Tweede Wereldoorlog maakten de geallieerden gebruik van het zogenaamde Nord du Guerre-coördinaatsysteem. Deze coördinaten staan op de stafkaart vermeld.

Op de stafkaart zijn de voor het onderzoeksgebied relevante kaartvierkanten geselecteerd, zie bijlage 6. Met behulp hiervan is vastgesteld of er bombardementen binnen de kaartvierkanten of de onderliggende coördinaten hebben plaatsgevonden.

Naast de reguliere versie van de stafkaart is ook gezocht naar een versie met een *defence overprint*. Op deze versie staan bij de geallieerde inlichtingendiensten bekende Duitse stellingen aangegeven. Deze defence overprint is echter niet beschikbaar gebleken.

⁴ Beschikbaar van 1971 tot heden. De munitieruimrapporten worden ook wel MORA's of UO's genoemd.

Luchtfoto's

De volgende luchtfoto-instanties zijn geraadpleegd voor het verkrijgen van luchtfoto's van tijdens en vlak na de oorlog:

- Luchtfotocollectie van de Universiteit Wageningen, afdeling Speciale Collecties (Wageningen UR).
- Luchtfotocollectie Topografische Dienst Kadaster Zwolle, afdeling GEO-informatie (Kadaster).
- Luchtfotocollectie The National Collection of Aerial Photography in Edinburgh (NCAP).
- Luchtfotocollectie Luftbilddatenbank in Estenfeld, Duitsland.

In bijlage 7 is een overzicht opgenomen van de gegeorefereerde en geanalyseerde luchtfoto's van het onderzoeksgebied en is de selectie van deze luchtfoto's gemotiveerd. De luchtfoto's geven informatie over de situatie in oorlogstijd en mogelijk zijn sporen van de oorlog, zoals kraters en verdedigingsstellingen, waar te nemen. De luchtfoto's zijn ingepast in tekening 01.

The National Archives (TNA) in Londen

REASeuro beschikt over kopieën van diverse gegevens uit The National Archives in Londen. Het betreft voornamelijk kopieën van de Operations Record Books (ORB's) van de 2nd Tactical Air Force. Deze luchtmacht voerde in 1944 en 1945 inleidende bombardementen uit vooruitlopend op de geallieerde troepenbeweging. Daarnaast beschikt REASeuro over een groot aantal ORB's van de Engelse eenheden Coastal Command, Bomber Command en Fighter Command. Ook de ORB's van de zogenaamde Auster Squadrons geraadpleegd. Deze squadrons waren uitgerust met kleine waarnemingsvliegtuigen die de Duitse posities doorgaven aan de artillerie-eenheden. Tot slot zijn de *War Diaries* van geallieerde eenheden geraadpleegd. In deze *War Diaries* zijn de gevechtsverslagen van de eenheden opgenomen. Er is gezocht naar luchtaanvallen, artilleriebeschietingen en grondgevechten die hebben plaatsgevonden in het onderzoeksgebied. In bijlage 4 is deze informatie opgenomen.

Bundesarchiv-Abteilung Militärarchiv (BAMA) in Freiburg

De database van REASeuro bevat diverse stukken uit het Bundesarchiv-Abteilung Militärarchiv in Freiburg. Deze afdeling van de Duitse nationale archieven bevat stukken van de Duitse krijgsmacht tussen 1495 en 1990. REASeuro beschikt over krijgsgedagboeken, kaarten, correspondentie en luchtfoto's van de Duitse luchtmacht en marine uit de Tweede Wereldoorlog. In deze stukken is gezocht naar relevante informatie voor het onderzoeksgebied. Het raadplegen van het BAMA heeft geen relevante resultaten opgeleverd voor dit HVO-NGE.

National Archives and Records Administration (NARA) in College Park (MD)

REASeuro beschikt over een collectie archiefstukken uit de Amerikaanse National Archives and Records Administration. Het betreft stukken met betrekking tot de activiteiten van de Amerikaanse luchtmacht, zoals de Mission Reports, luchtfoto's en stukken van de militaire inlichtingendienst. Het raadplegen van de NARA heeft geen relevante resultaten opgeleverd voor dit onderzoek.

Library and Archives of Canada (LAC) in Ottawa

Het LAC bevat de archieven van het Canadese leger. Een deel van de collectie is digitaal beschikbaar. In de digitale collectie is gezocht naar relevante stafkaarten met *defence overprint*. Het raadplegen van het LAC heeft geen relevant kaartmateriaal opgeleverd.

Verliesregister Studiegroep Luchtoorlog (SGLO)

De Studiegroep Luchtoorlog 1939-1945 houdt een onlineregister bij van alle militaire vliegtuigverliezen in Nederland tijdens de Tweede Wereldoorlog. Het betreft een overzicht van meer dan zesduizend neergekomen vliegtuigen. Dit register is geraadpleegd, de resultaten zijn verwerkt in bijlage 2.

V1- en V2-inslagen

De website <http://www.vergeltungswaffen.nl> geeft een overzicht van neergekomen *Vergeltungswaffen* (Vergeldingswapens) in Nederland. Het vormt een aanvulling op de overige bronnen over V-wapens zoals de gemeentearchieven. Vanaf 1944 probeerde het Duitse leger het tij van de oorlog te keren door de inzet van speciale V-wapens. De V-1 is een onbemand straalvliegtuig met explosieve lading, de V-2 is een ballistische raket met explosieve gevechtsskop. Het raadplegen van de website heeft geen resultaten opgeleverd voor dit HVO-NGE.

Getuigen en locatiedeskundigen

Voor dit HVO-NGE zijn geen getuigen gehoord, omdat de bovenstaande bronnen voldoende informatie met betrekking tot het onderzoeksgebied bevatten.

In het verleden uitgevoerde NGE-bodemonderzoeken

In de database van REASeuro is gezocht naar in het verleden uitgevoerde NGE-bodemonderzoeken die relevant zijn voor het voorliggende HVO-NGE. Mogelijk relevante NGE-bodemonderzoeken omvatten historische vooronderzoeken, projectgebonden risicoanalyses, detectierapporten en proces-verbalen van oplevering. Bij REASeuro zijn er geen eerdere onderzoeken bekend die overlap hebben met het onderzoeksgebied van het voorliggende rapport.

3 OVERZICHT OORLOGSHANDELINGEN

Uit het geraadpleegde bronnenmateriaal zijn diverse oorlogshandelingen in en in de omgeving van het onderzoeksgebied naar voren gekomen. In dit hoofdstuk worden deze oorlogshandelingen gevat in een chronologische oorlogshandelingenlijst. Per oorlogshandeling staat beschreven welke bronnen beschikbaar zijn voor elke oorlogshandeling. Daarnaast wordt de datum van de eerstvolgende, beschikbare luchtfoto vermeld die na de desbetreffende oorlogshandeling is genomen. Ten slotte wordt per oorlogshandeling in de lijst vermeld of deze al dan niet relevant is voor het onderzoeksgebied (zie ook paragraaf 1.4). Aan de hand van de oorlogshandelingenlijst wordt bepaald welke oorlogshandelingen in hoofdstuk 4 worden geanalyseerd. De locaties waar de oorlogshandelingen hebben plaatsgevonden zijn ingetekend in GIS en zijn weergegeven in Tekening 03: Oorlogshandelingenkaart.

Bronnenmateriaal		Literatuur	Bronnenmateriaal			Analyse	
Datum	Omschrijving		Nederlandse archieven	Internationale archieven	Luchtfoto	Relevant?	Paragraaf
6 oktober 1939 – 29 maart 1940	Schietoefeningen met scherp te Someren door het Nederlandse leger.		RHCE, Toegang 13086, Inv. 902			Nee, schietoefeningen op de Strabrechtse- en Lieropse Heide.	-
23 september 1940 – 13 mei 1941	Schietoefeningen met scherp in het door Duitsers bezette Someren.		RHCE, Toegang 13086, Inv. 902 NIMH Toegang 492, inv. 4			Nee, schietoefeningen op de Strabrechtse- en Lieropse Heide.	-
10/11 mei 1940	Er werd vanuit de Peelraamstelling teruggetrokken op de linie achter de Zuid-Willemsvaart.	JOO 22-25				Nee, geen oorlogshandelingen vermeld.	-
11 mei 1940	Strijd bij Sluis XI en de bezetting van Someren.	JOO-22-25 ZFH z.p.				Nee, gevechten vonden buiten het onderzoeksgebied plaats, locaties van weerstandsnesten niet vermeld.	-
12 mei 1940	Een munitiewagen met twee voorgespannen paarden werd te Someren achtergelaten en belandde in een sloot		RHCE, Toegang 13225, Inv. 2			Nee, geen exacte locatie bekend.	-
8 november 1940	Een bombardement met brisant- en brandbommen te Berkeindje en Heieind.		RHCE, Toegang 13086, Inv. 905 NIOD Toegang 077, Inv. 1328			Nee, buiten het onderzoeksgebied.	-
15 februari 1941	Een bombardement met brisant- en brandbommen te Lierop en Someren		RHCE, Toegang 13086, Inv. 905 RHCE, Toegang 13225, Inv. 7			Nee, de bommen vielen ten noorden en zuiden van het onderzoeksgebied.	-

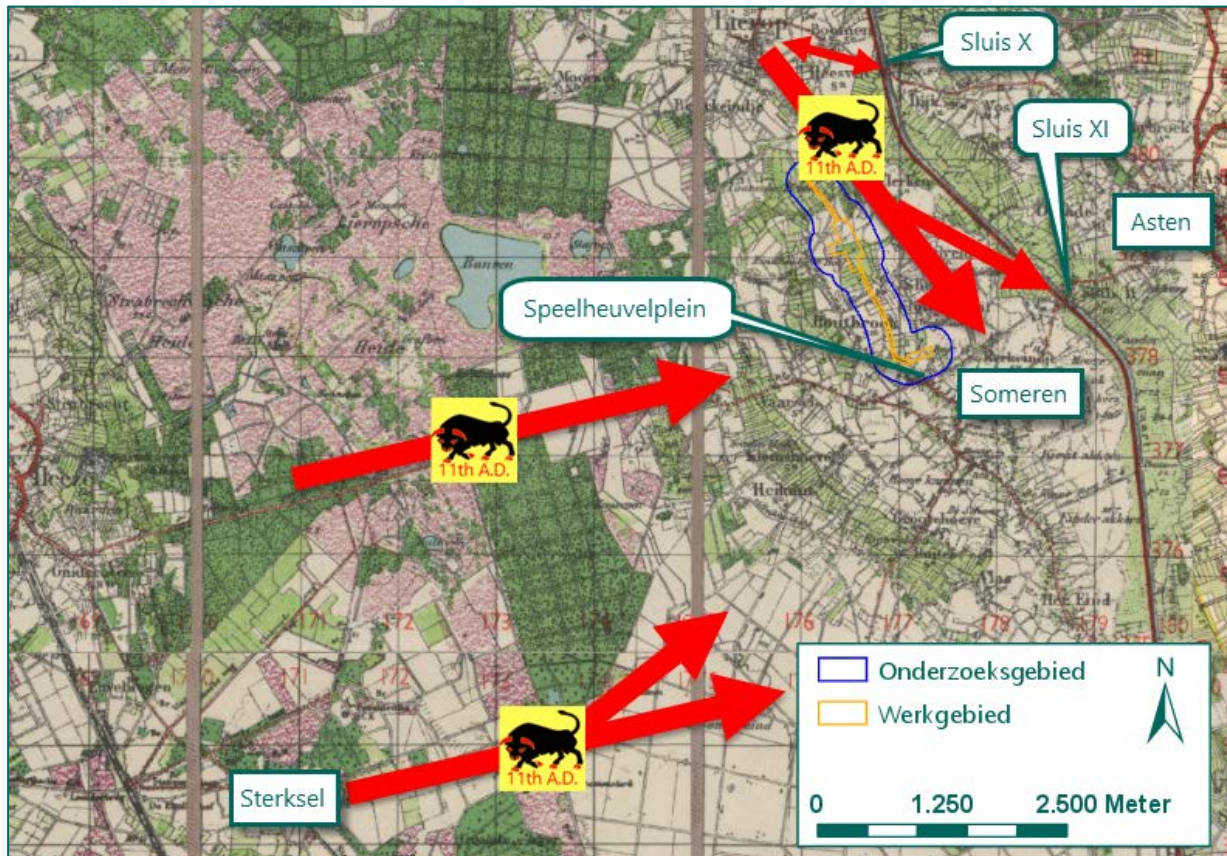
			NIOD Toegang 077, Inv. 1328				
17 februari 1941	Er werd een blikken pot aangetroffen, vermoedelijk een brandbom.		RHCE, Toegang 13086, Inv. 905			Nee, geen exacte locatie bekend.	-
7/8 juli 1941	Brandplaatjes werden boven Someren uitgeworpen waardoor meerdere branden ontstonden		RHCE, Toegang 13086, Inv. 907 RHCE, Toegang 13225, Inv. 7, 16			Nee, brand buiten het onderzoeksgebied.	-
27/28 december 1941	Een Wellington crashte te 'Heezer Bossen', Someren.	CHO 195 JOO 126 SGLO T1363 ZAA z.p.	RHCE, Toegang 13086, Inv. 893			Nee, buiten het onderzoeksgebied.	-
6/7 augustus 1942	De boerderij van J. Voets brandde af door brandbommen	JOO 66-67	RHCE, Toegang 13225, Inv. 13			Nee, buiten het onderzoeksgebied.	-
11/12 augustus 1942	Een Wellington crashte te Berkeindje, nabij Lierop.	HOE 229-239 JOO 126 SGLO T1771 ZAA z.p.	RHCE, Toegang 13086, Inv. 589 RHCE, Toegang 13225, Inv. 7			Nee, buiten het onderzoeksgebied.	-
23 mei 1944	Een Lancaster Crashte te Kerkweg, nabij Slieven.	DRI 35 JOO 131 VVV z.p. SGLO T3700				Nee, buiten het onderzoeksgebied.	-
25 mei 1944	Een Wellington crashte te Kerkweg-Heitveldsestraat op een perceel grond van de St. Vincentiusvereniging.	COE 200 DRI 37 HOE 229-239 JOO 131 SGLO T3720 ZAA z.p.	RHCE, Toegang 13225, Inv. 3, 7			Nee, buiten het onderzoeksgebied.	-
September 1944	De verdediging van Someren werd versterkt door de komst van een groep SS-ers bij Sluis XI	JOO 168 KOR 21				Nee, troepenbeweging buiten het onderzoeksgebied.	-
	Schademeldingen binnen de gemeente Someren ten gevolge van oorlogshandelingen in September 1944.		RHCE, Toegang 13086, Inv. 535			Ja, schade binnen het onderzoeksgebied.	4.1
20 september 1944	De Britse 11 ^e Pantserdivisie bevrijdde Someren. Sluis XI	COE 206 DID1 67 DID2 67		TNA: WO 171/456		Nee, geen vermeldingen van oorlogshandelingen in het onderzoeksgebied.	-

	bleef zwaarbeveiligd door Duitse troepen.	DID3 139-140 JOO 173-175 ZAN 26-28					
	Vanuit Asten namen Duitse troepen doelen in Someren onder vuur met artillerie.	COE 206				Ja, doelen in het onderzoeksgebied werden gedurende september getroffen.	4.1
	De omgeving Speelheuvelplein werd overstroomd door Engelse soldaten, tanks en voertuigen.	JOO 181-182				Ja, troepenbewegingen in het onderzoeksgebied.	4.1
	's Avond werd de brug bij Sluis XI opgeblazen.	COE 206 JOO 173-175				Nee, buiten het onderzoeksgebied.	-
21 september 1944	Gedurende de middag en de avond bestookten Britse tanks, kanonnen en infanterie de stellingen aan de overzijde van de Zuid-Willemsvaart nabij Sluis XI.	JOO 175- 176	RHCE, Toegang 13225, Inv. 13			Ja, doelen in het onderzoeksgebied werden gedurende september getroffen.	4.1
21/22 september 1944	Bij Sluis XI werd een bruggenhoofd gevestigd en een Baileybrug aangelegd. Geallieerde en Duitse vuurden op doelen aan weerszijde van de Zuid-Willemsvaart.	DID1 72 DID2 71, 81 JOO 183	RHCE, Toegang 13225, Inv. 27			Ja, doelen in het onderzoeksgebied werden gedurende september getroffen.	4.1
22 september 1944	Someren werd onder zwaar Duits artillerievuur genomen in een poging de geallieerde troepen aan de Oostzijde van de Zuid-Willemsvaart te verdrijven.	JOO 179 DID2 84	RHCE, Toegang 13086, Inv. 1346 RHCE, Toegang 13225, Inv. 13			Ja, doelen in het onderzoeksgebied werden gedurende september getroffen.	4.1
22-24 september 1944	Verschillende burgerdoelen te Someren werden getroffen door Duits granaatvuur.	JOO 183-187	RHCE, Toegang 13086, Inv. 1346 RHCE, Toegang 13225, Inv. 3, 13			Ja, doelen in het onderzoeksgebied werden gedurende september getroffen.	4.1
28/29 oktober 1944	Een Typhoon crashte te Broekstraat, Someren.	SGLO T4598	RHCE, Toegang 13225, Inv. 3, 24			Nee, buiten het onderzoeksgebied.	-

19 november 1944	Een Duitse bom slaat in aan de Kanaaldijk, tussen Sluis XI en Sluis X.	JOO 197 POU 85				Nee, buiten het onderzoeksgebied.	-
16 juli 1945	Engelse militairen laten te Lierop munitie springen waardoor een brand uitbrak		RHCE, Toegang 13225, Inv. 16			Nee, geen exacte locatie bekend.	-
21 september 1945	Melding van het aantreffen van een granaat aan de Donkschedreef.		RHCE, Toegang 13086, Inv. 905			Ja, munitie aangetroffen bij het onderzoeksgebied.	4.1
28 augustus 1947	Melding van het aantreffen van munitie te Someren		RHCE, Toegang 13086, Inv. 905			Ja, munitie aangetroffen bij het onderzoeksgebied.	4.1
1 oktober 1949							
23 januari 1950							
16 maart 1950							
20 september 1952							
24 februari 1953							
27 februari 1953							
10 december 1954							
11 december 1958							
2 september 1959							
16 april 1960							
Onbekende datum							
	Melding van het aantreffen van een vliegtuigbom te Vaarselstraat 30 b, Someren		RHCE, Toegang 13086, Inv. 905				
	Melding van de aanleg van een schuilloopgraaf te Kerkweg 13		RHCE, Toegang 13225, Inv. 3			Nee, loopgraaf buiten het onderzoeksgebied.	-
	Melding van bergen opgeslagen granaten nabij een boerderij te Otterdijk		RHCE, Toegang 13225, Inv. 13			Nee, munitieopslag buiten het onderzoeksgebied.	-

Tabel 2: Chronologische oorlogshandelingenlijst.

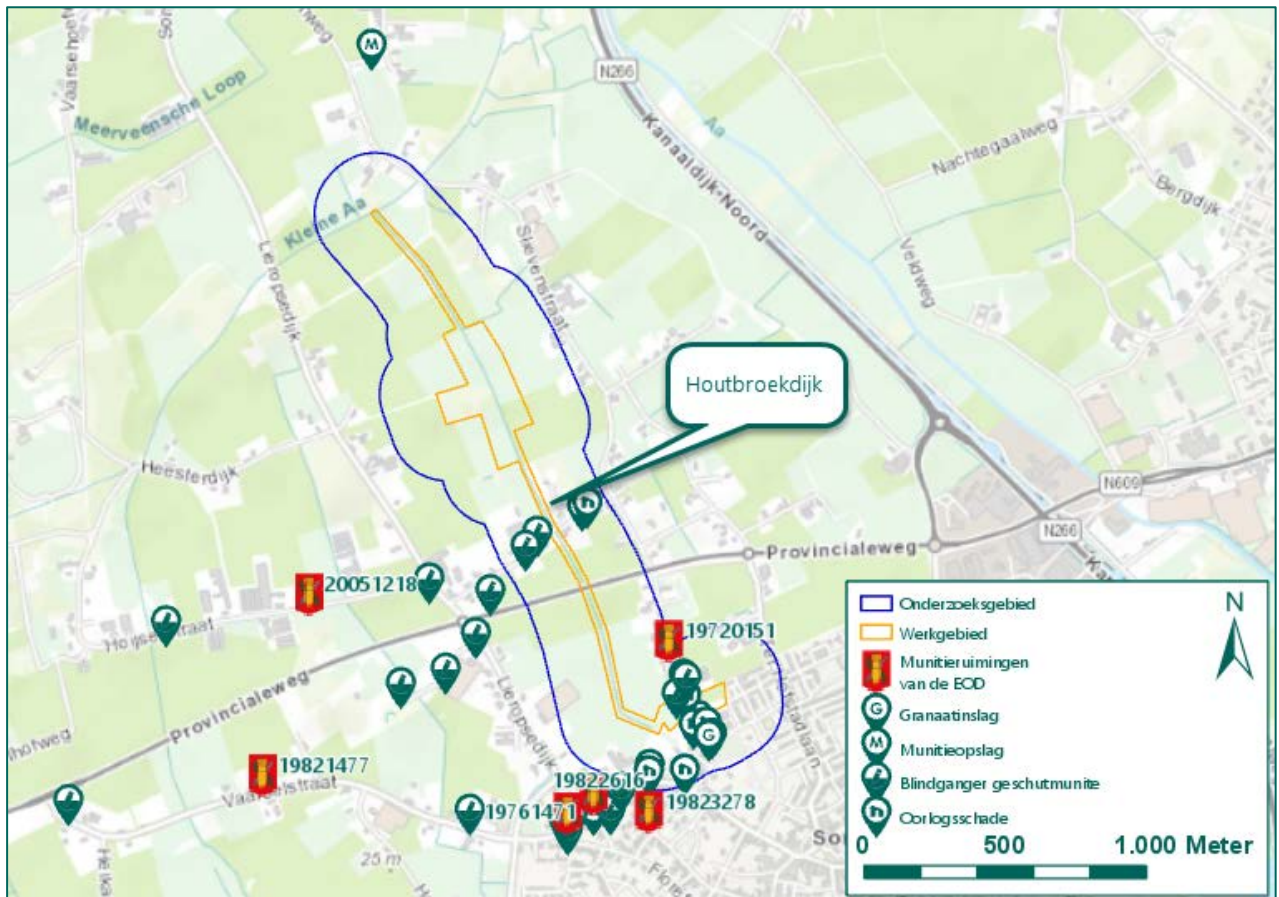
Op 20 september werd Someren benaderd vanuit Lierop (ten noorden van Someren), Heeze (ten westen van Someren) en Sterksel (ten zuidwesten van Someren) door de 11th Armoured Division. Nog deze dag werd Someren-dorp bevrijd. De Britse opmars kwam echter tot een halt toen de westoever van de Zuid-Willemsvaart werd bereikt. Bij de burg over de Zuid-Willemsvaart, nabij Sluis XI ontstonden vuurgevechten tussen geallieerde en Duitse troepen die enkele dagen aanhielden. Op de oostelijke oever hadden Duitse troepen versterkingen ingericht. De geallieerde tanks bereiken Someren vanuit meerdere kanten en ondervonden weinig Duitse tegenstand in Someren-dorp. Te Someren, nabij het Speelheuvelplein, de Schoolstraat en de Nachtegaallaan verzamelde de Britse Sherman tanks zich. De tanks stelden zich op om Asten onder vuur te nemen. De beschieting van Asten hield de hele nacht aan. Het voornaamste doel is de kerk van Asten en een stuk Duits geschut dat zich telkens verplaatste en doelen in Someren beschoot.

Figuur 3: Opmars van delen van de 11th Armoured Division (11th A.D.) via Lierop en Sterksel richting Someren (Bron: Toptijdreis).

In de ochtend van 22 september 1944 vonden opnieuw geallieerde artilleriebeschietingen plaats op Asten. Enkele Engelse tanks trekken de Zuid-Willemsvaart over, gevolgd door infanterie van het Shropshire bataljon en ondersteund door artillerie. Nadien volgen nog troepen en tanks. Duitse stellingen achter het kanaal werden veroverd. De kom van Asten werd op 22 september bevrijd, maar Someren en Asten werden nog dagen door Duitse artillerie beschoten.

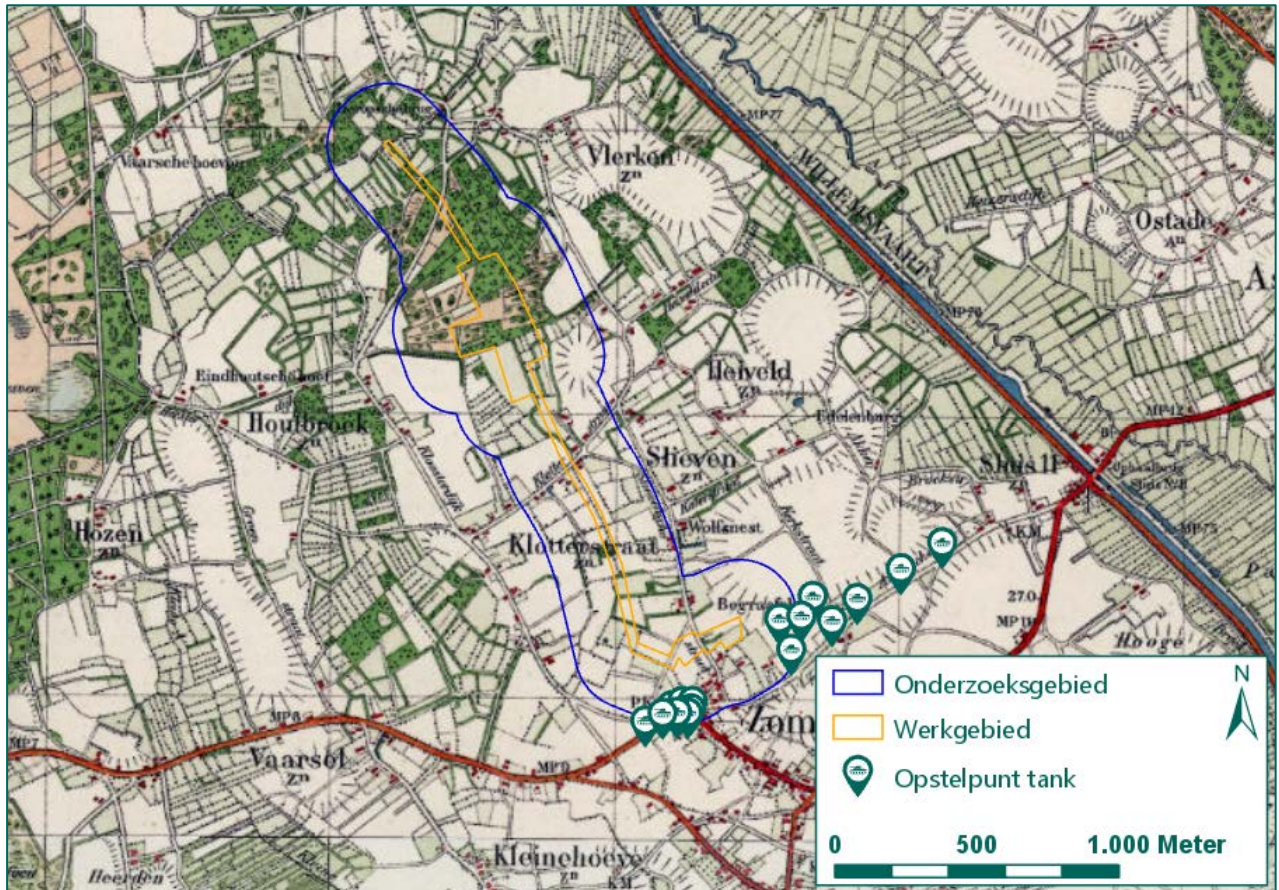
Dat ook de omgeving van het onderzoeksgebied is getroffen door oorlogsgeweld in september 1944 blijkt uit het geraadpleegde bronnenmateriaal. Zo zijn in de literatuur en in het gemeentearchief van Someren meerdere schademeldingen aangetroffen die verband houden met oorlogshandelingen in september 1944. Daarnaast zijn meldingen aangetroffen van artilleriebeschietingen gedurende september 1944. Duitse troepen ten oosten van de Zuid-Willemsvaart namen geallieerde posities te Someren onder vuur. Nabij het onderzoeksgebied hebben onder andere tanks opgesteld gestaan. Deze waren vermoedelijk het doelwit van de het Duitse geschut. In Figuur 4 zijn de munitieplaatsen van de EOD en de meldingen van oorlogsschade, granaatinslagen, munitieopslagen en meldingen van blindgangers uit het gemeentearchief opgenomen.

Figuur 4: Meldingen uit het Gemeentearchief Someren van oorlogsschade en adressen waar munitie werd aangetroffen en Munitieruimingen van de EOD in en nabij het onderzoeksgebied, weergegeven op de huidige topografische kaart (Bron: ESRI).

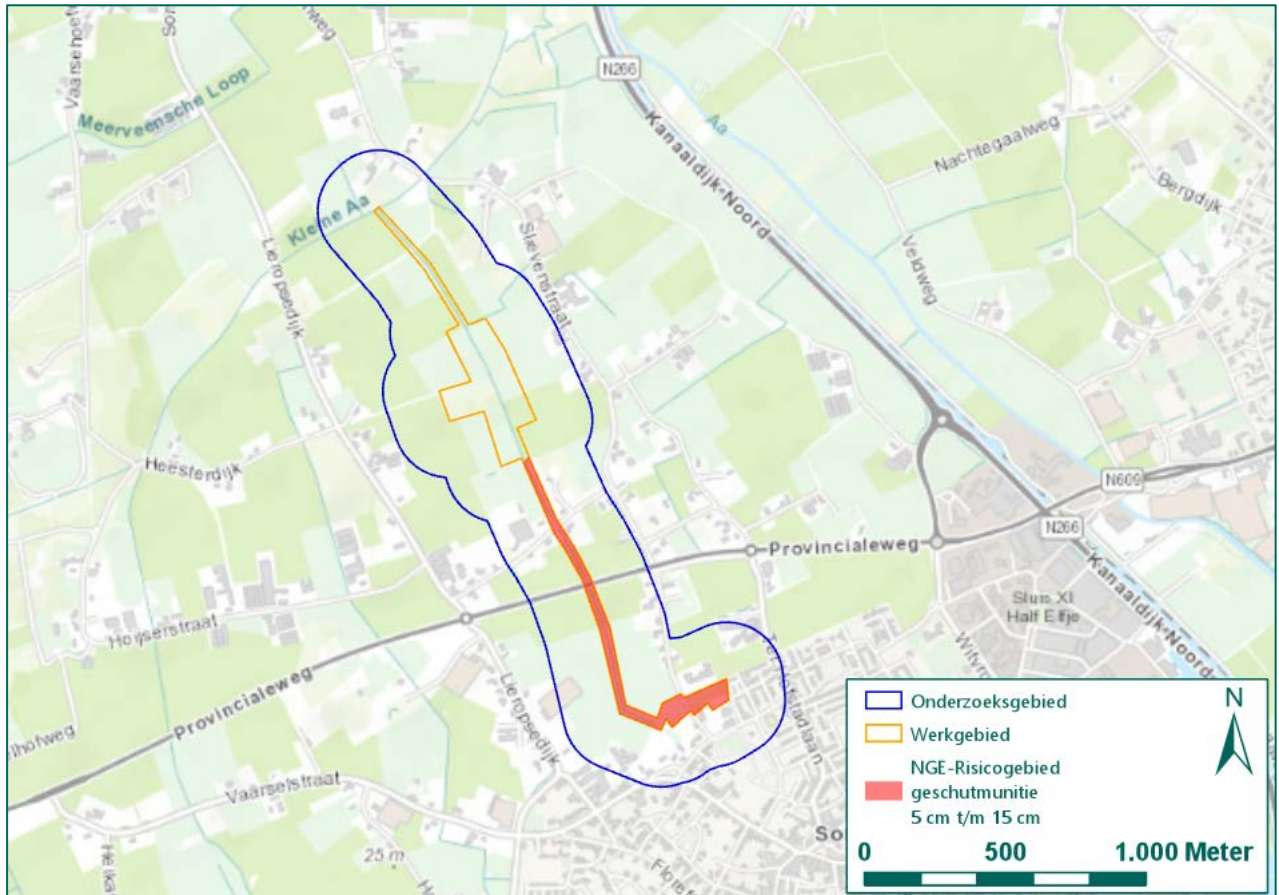
Van de in Figuur 4 weergegeven melding van adressen waar munitie is aangetroffen/achtergebleven uit het archief is niet bekend om welk type munitie het gaat. Daarnaast wordt niet vermeld in welke hoeveelheid de munitie werd aangetroffen en wat de toestand van de aangetroffen munitie was. De geraadpleegde archiefbronnen bieden daarom vooral een algemeen beeld van de oorlogshandelingen nabij het onderzoeksgebied. Extra verduidelijking bieden de munitieruimingen van de EOD nabij het onderzoeksgebied. Naast een Britse No 119 ontsteker (MORA 19822616) en een ongespecificeerde mortiergranaat (MORA 19720151) werd Duitse munitie aangetroffen. Het betrof Duitse geschutmunitie van de kalibers 7,5 cm (MORA 19761471), 8,8 cm (MORA 20051218) en 15 cm (MORA 19823278). Deze munitieruimrapporten bevestigen dat het onderzoeksgebied beschoten is met Duitse geschutmunitie.

Uit de melding van de EOD en uit het gemeentearchief van Someren blijkt dat er binnen het onderzoeksgebied slechts ten zuiden van de Houtbroekdijk [de voormalige Klotterdijk] oorlogsschade werd gemeld en munitie werd aangetroffen (Figuur 4). Het gebied ten noorden van de Houtbroekdijk was ten tijde van de Tweede Wereldoorlog (en nu nog steeds) een onbewoond gebied. Door het gebied liepen daarnaast geen wegen. Tevens zijn er geen aanwijzingen aangetroffen dat geallieerde eenheden zich in dit gebied hadden opgesteld. Derhalve was er van Duitse kant geen tactisch belang om dit gebied te beschieten. Vermoedelijk waren daarom de geallieerde tanks het doelwit van Duitse beschietingen. De geallieerde tanks en troepen stonden onder andere opgesteld langs de Vaarselstraat, het Spielheuvelplein en de Schoolstraat (zie Figuur 5). Daarnaast stonden tanks langs de Zuid-Willemsvaart opgesteld.

Figuur 5: Opstelplaatsen van Britse tanks te Vaarselstraat, Speelheuvelplein en de Schoolstraat in September 1944, weergegeven op een kaart van 1943 (Bron: Topotijdreis).

Gezien de vele archiefmeldingen van oorlogsschade en blindgangers, de munitieruimingen van de EOD en de aanwezigheid van geallieerde tanks die als doelwit fungeerden voor Duitse artillerie wordt een NGE-Risicogebied afgebakend. Volgens de richtlijnen van het WSCS-OCE dient een gebied dat is beschoten door artillerie situationeel afgebakend te worden als NGE-Risicogebied. Omdat er ten noorden van de Houtbroekdijk geen meldingen zijn van het aantreffen van munitie en/of schade en geen specifieke doelwitten kunnen worden aangeduid, wordt deze dijk als scheidslijn aangehouden bij het afbakenen van een NGE-Risicogebied. Vanwege de onnauwkeurigheid van artilleriebeschietingen behoort het gebied binnen 100 meter ten noorden van de bebouwing aan de Houtbroekdijk tevens tot het NGE-Risicogebied. Deze onnauwkeurigheid wordt onder meer veroorzaakt door factoren als de afstand tussen het geschut en het doel, het gebrek aan waarnemers die het artillerievuur op de grond kunnen begeleiden, de ervaring van de artilleristen die het geschut bedienden, weersomstandigheden en slijtage van de kanonsloop. In het overige deel van het werkgebied, ten noorden van Houtbroekdijk, wordt geen geschutmunitie verwacht. Binnen het NGE-Risicogebied wordt Duitse geschutmunitie verwacht met een ondergrens van 5 cm (een voorhanden Duits kaliber voor snel verplaatsbaar geschut dat voor een aanval op gepantserde gronddoelen gebruikt kon worden) en als bovengrens 15 cm (het grootst geruimde kaliber nabij het onderzoeksgebied). In Figuur 6 is het NGE-Risicogebied naar aanleiding van Duitse beschietingen van Someren gedurende september 1944 weergegeven.

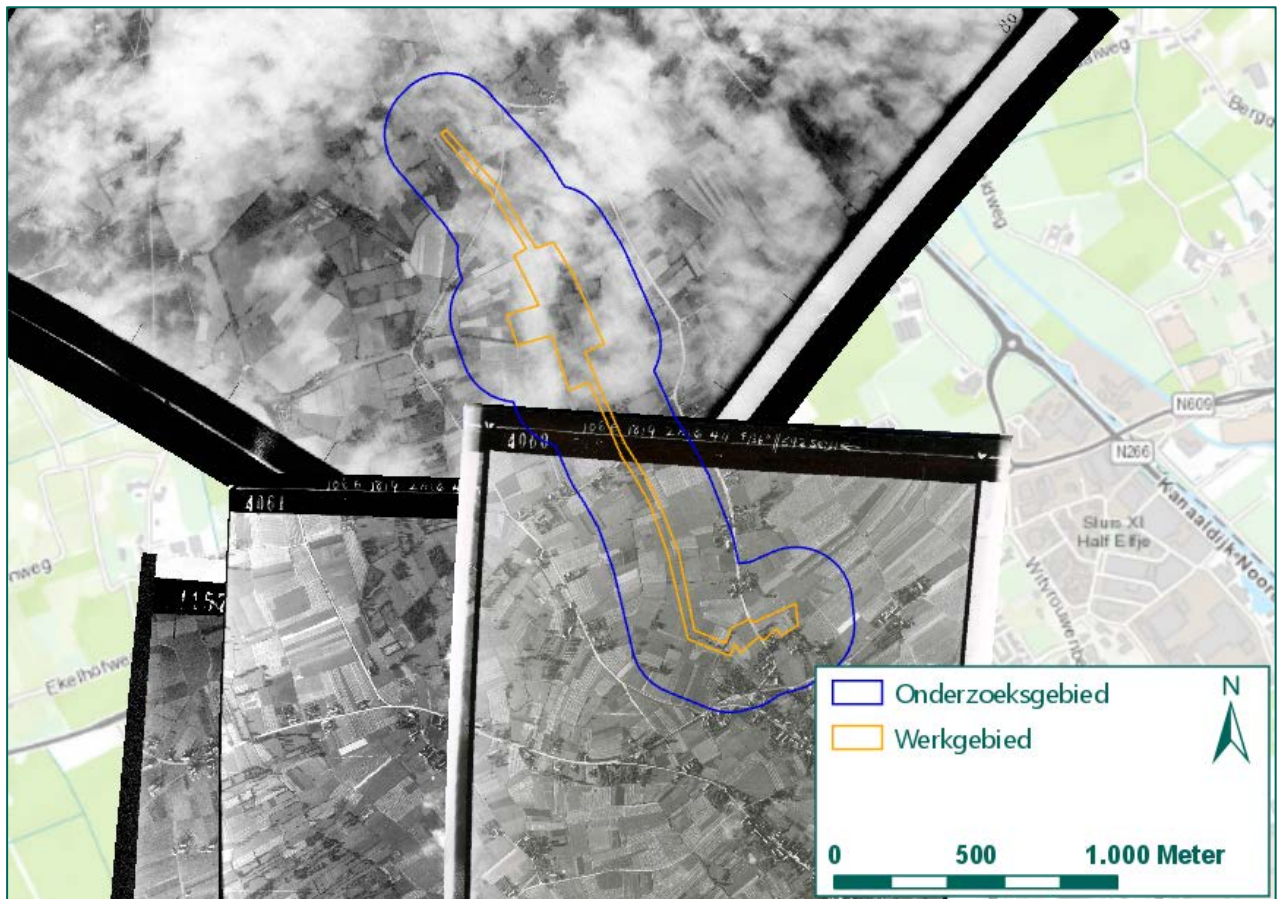
Figuur 6: NGE-Risicogebied naar aanleiding van Duitse beschietingen van Someren (Bron ondergrond: ESRI).

Conclusie

De artilleriebeschietingen op Someren in september 1944 zijn aanleiding voor het afbakenen van een NGE-Risicogebied binnen een deel van het werkgebied. Het NGE-Risicogebied is situationeel afgebakend ter plaatse van het deel van het werkgebied ten zuiden van de Houtbroekdijk. Binnen het NGE-Risicogebied kan geschutmunitie worden aangetroffen van kalibers met een ondergrens van 5 cm en een bovengrens van 15 cm.

4.2 LUCHTFOTOANALYSE

Luchtfoto's geven een beeld van het werk- en onderzoeksgebied ten tijde van de Tweede Wereldoorlog. Verder kunnen luchtfoto's sporen van oorlogshandelingen (kraters, schade) en militaire infrastructuur tonen. Naast de hierboven behandelde oorlogshandelingen zijn er uit het overig geraadpleegde bronnenmateriaal geen meldingen van bombardementen of andere oorlogshandelingen naar voren gekomen binnen het onderzoeksgebied. Omdat er geen luchtfoto's beschikbaar zijn van vlak voor, of vlak na de bevrijding van Someren (zie bijlage 7) zijn er luchtfoto's van januari 1941 en van januari en augustus 1944 bekeken en geanalyseerd.

Figuur 7: Het werk- en onderzoeksgebied op luchtfoto's van 1941 en 1944 (bron: Kadaster en NCAP).

Luchtfotoanalyse wijst uit dat er binnen- en in de omgeving van het onderzoeksgebied geen militaire infrastructuur of verstoringen zichtbaar zijn ten tijde van het nemen van de respectievelijke foto's.

Conclusie

Naar aanleiding van luchtfotoanalyse wordt geen NGE-Risicogebied afgebakend ter plaatse van het werkgebied.

4.3 LEEMTEN IN KENNIS

Uit dit HVO-NGE is gebleken dat er een aantal leemten in kennis is, namelijk:

- Omdat de Duitse archieven grotendeels zijn vernietigd, zijn slechts weinig primaire gegevens beschikbaar over de Duitse zijde van de Tweede Wereldoorlog.
- Het is onvoldoende bekend of er gedurende de periode mei 1945 tot en met 1970 NGE zijn aangetroffen, dan wel verwijderd binnen het onderzoeksgebied.
- Bij de munitieruimrapporten van de EOD is de locatie van de vindplaats vaak niet nauwkeurig weergegeven. Daarnaast is gebleken dat de kalibers niet altijd correct zijn aangegeven.
- In de gemeentearchieven zijn meerdere meldingen aangetroffen met betrekking op het aantreffen van munitie en aanvraag tot ruiming van munitie in het onderzoeksgebied. Het type, de hoeveelheid en de toestand van de munitie is echter onbekend. Het is tevens onbekend of de munitie na melding ook daadwerkelijk geruimd is.
- Van het werkgebied zijn betrekkelijk weinig luchtfoto's genomen door de geallieerden gedurende de Tweede Wereldoorlog. Er zijn geen foto's aangetroffen van het werkgebied kort na de bevrijding. Er kunnen daarom geen foto's van na de bevrijding gebruikt worden voor analyse. Tevens zijn luchtfoto's van het onderzoeksgebied van andere data schaars.

4.4 AFBAKENING NGE-RISICOGEBIEDEN

Op basis van de analyse van de oorlogshandelingen is vastgesteld dat mogelijk NGE kunnen zijn achtergebleven in het werkgebied. Het NGE-Risicogebied betreft een deel van het werkgebied. Het NGE-Risicogebied is weergegeven in onderstaande tabel. De weergegeven maximale penetratiediepte is indicatief en dient in een PRA-NGE nauwkeuriger vastgesteld te worden.

Nr.	Paragraaf:	Verdacht op	Horizontale afbakening	Max. penetratiediepte
1	4.1	Duitse geschutmunitie van 5 cm t/m 15 cm	Situationeel: 100 meter ten noorden van de Houtbroekdijk en ten zuiden daarvan.	2,0 m-mv

Tabel 3: Overzicht NGE-Risicogebieden.

De NGE-Risicogebieden zijn weergegeven in Tekening 04.

4.5 SOORT, HOEVEELHEID EN VERSCHIJNINGSVORM VERMOEDE NGE

Op basis van bovenstaande paragrafen is vastgesteld dat in het werkgebied NGE kunnen zijn achtergebleven. In de onderstaande tabel wordt de soort, hoeveelheid en verschijningsvorm van de vermoede NGE uitgewerkt.

Soort	Hoeveelheid	Verschijningsvorm
Duitse geschutmunitie van 5 cm t/m 15 cm	Niet bekend	Vershoten

Tabel 4: Soort, hoeveelheid en verschijningsvorm vermoede NGE.

5 CONCLUSIE EN ADVIES

In deze paragraaf zijn de conclusie en het advies opgenomen die uit dit HVO-NGE voortkomen.

5.1 CONCLUSIE HVO-NGE

In dit HVO-NGE zijn de volgende onderzoeksvragen beantwoord:

- Is sprake van een NGE-Risicogebied in (gedeelten van) het werkgebied naar de situatie van 1945 (het einde van de oorlog)?
 - Ja, er is sprake van een NGE-Risicogebied in het zuidelijke deel van het werkgebied als gevolg van Duitse artilleriebeschietingen in september 1944.
- Welke soort, hoeveelheid en verschijningsvorm van de vermoede NGE kunnen worden verwacht?
 - Er wordt een onbekende hoeveelheid Duitse geschutmunitie van 5 cm t/m 15 cm verwacht binnen het werkgebied.
- Wat is het advies met betrekking tot de (voorbereiding op de) uit te voeren werkzaamheden?
 - Het advies is opgenomen in paragraaf 5.2.

5.2 ADVIES

Uit het HVO-NGE is gebleken dat een gedeelte van het werkgebied in een NGE-Risicogebied ligt. Opsporing van NGE binnen het NGE-Risicogebied kan, indien gewenst, worden beperkt tot de locaties waar door de geplande civieltechnische werkzaamheden een verhoogd risico ontstaat voor de Arbo- en/of openbare veiligheid. In dit geval betreft dit vooral de locaties waar grondroerende werkzaamheden zoals graafwerkzaamheden, het plaatsen van damwanden en funderingspalen, aanbrengen van verticale drainage, etc., gaan plaatsvinden. Daar waar het huidig grondgebruik wordt gecontinueerd, is geen sprake van een verhoogd risico en is opsporing niet noodzakelijk.

Om te bepalen waar een verhoogd risico ontstaat, adviseert REASeuro een Projectgebonden Risicoanalyse-Niet Gesprongen Explosieven (PRA-NGE) te laten uitvoeren. Om een PRA-NGE te kunnen uitvoeren, is een uitgewerkt (concept) ontwerp van de in het gebied geplande projecten noodzakelijk. Daarnaast is het van belang te kunnen beschikken over gegevens met betrekking tot de bodemopbouw, grondmechanische eigenschappen, grondwaterstanden, milieuhygiënische kwaliteit, etc.

De PRA-NGE heeft tot doel antwoord te geven op de volgende vragen:

- Wat is de horizontale en verticale afbakening van het NGE-Risicogebied binnen het onderzoeksgebied? Het NGE-Risicogebied is in het HVO-NGE horizontaal afgebakend. Aan de hand van diverse parameters (zoals grondsoort en naoorlogse werkzaamheden) wordt het NGE-Risicogebied horizontaal en verticaal afgebakend. Hierbij wordt ook gekeken of de cartografische onnauwkeurigheid en de horizontale verplaatsing van een NGE in de bodem aangepast dienen te worden.
- Welke werkzaamheden kunnen veilig worden uitgevoerd in een NGE-Risicogebied? In een PRA-NGE worden de werkzaamheden die effect kunnen hebben op de mogelijk aanwezige NGE geïdentificeerd op basis van de plan- en/of ontwerptekeningen. Op basis hiervan kunnen de risico's worden beschreven.

De volgende onderwerpen worden in een PRA-NGE uitgewerkt:

- a. De risicovolle handelingen.
 - b. Het mogelijke effect van deze handelingen op eventueel aanwezige NGE.
 - c. De kans op een ongewenst effect.
 - d. De mogelijkheid tot opsporing van eventueel aanwezige NGE voor start van de reguliere werkzaamheden. Indien van toepassing, worden in een PRA-NGE de verschillende toepasbare opsporingsmethoden beschreven. Hierbij worden de voor- en nadelen van de verschillende technieken beschreven. Op basis hiervan wordt in een PRA-NGE een advies gegeven over de best toepasbare opsporingsmethode.
 - e. Beheersmaatregelen indien opsporing vooraf niet mogelijk is (andere uitvoeringswijze, inzet aangepast materieel, afscherming omgeving, etc.).
- Wat is het benodigde budget voor het benodigde vervolgonderzoek?
 - Wat is de doorlooptijd van het benodigde vervolgonderzoek?

Indien het OCE-kennisniveau bij de opdrachtgever geoptimaliseerd dient te worden, is het de opdrachtgever aan te bevelen om enkele werknemers op te leiden en zich zo beter voor te bereiden op haar/zijn taken bij toekomstige NGE-gerelateerde werkzaamheden.

Niet het gehele werkgebied bevindt zich binnen het NGE-Risicogebied. Voor delen van het projectgebied die niet als NGE-Risicogebied zijn aangemerkt, geldt dat grondroerende werkzaamheden hier regulier doorgang kunnen vinden.

Wordt tijdens werkzaamheden in niet-verdachte gebieden toch spontaan NGE aangetroffen, dan dienen de volgende acties te worden ondernomen:

- Het werk ter plaatse van de vindplaats dient te worden stilgelegd.
- De werklocatie, in ieder geval rondom het NGE, dient te worden afgezet. Het aanwezige personeel dient op de hoogte te worden gebracht van de vondst en geïnstrueerd te worden uit de buurt te blijven.
- Er dient contact te worden opgenomen met de politie (0900-8844). De vondst dient gemeld te worden aan de politie. De politie neemt vervolgens contact op met de Explosieven Opruimingsdienst Defensie (EOD).
- Als de EOD op locatie is, wordt een afspraak gemaakt voor de ruiming. De EOD maakt deze afspraak met de gemeente, of de politie namens de gemeente.
- De EOD geeft aan de gemeente, of de politie namens de gemeente, advies over de in acht te nemen veiligheidsmaatregelen.
- Indien de te nemen veiligheidsmaatregelen dit toelaten, kan de gemeente aan de EOD advies vragen over de mogelijkheden tot doorwerken op de betreffende locatie, dan wel elders in de nabijheid van het werk en de daarbij in acht te nemen veiligheidsmaatregelen totdat het NGE wordt geruimd.
- Het NGE wordt geruimd.

Indien NGE worden aangetroffen buiten het afgebakende NGE-Risicogebied, dan is dit nieuwe feitelijke informatie. Als deze situatie zich voordoet, moet in overleg met een ter zake deskundige worden vastgesteld of sprake is van een incident of dat er aanleiding is de werkwijze aan te passen.

6 BIJLAGEN

BIJLAGE 1	BEGRIPPENLIJST (2 BLADEN)	24
BIJLAGE 2	GERAADPLEEGDE LITERATUUR	26
BIJLAGE 3	ARCHIEFONDERZOEK NEDERLANDSE ARCHIEVEN	45
BIJLAGE 4	ARCHIEFONDERZOEK INTERNATIONALE ARCHIEVEN	58
BIJLAGE 5	EOD EN MMOD: MUNITIERUIMINGEN.....	59
BIJLAGE 6	CARTOGRAFISCH MATERIAAL.....	60
BIJLAGE 7	OVERZICHT LUCHTFOTO'S.....	64
BIJLAGE 8	CHECKLIST WSCS-OCE EN VERZENDLIJST	65
BIJLAGE 9	TEKENINGEN.....	66

BIJLAGE 1 BEGRIPPENLIJST (2 BLADEN)

Begrip	Definitie
Bijdragebesluit / Gemeentefonds	Regeling voor Rijksfinanciering van (een deel van) de kosten voor het NGE-bodemonderzoek.
Conventionele Explosieven (CE)	Elk explosief dat niet als geïmproviseerd, nucleair, biologisch of chemisch kan worden aangemerkt. Bij het opsporingsproces wordt aan CE gelijkgesteld en als zodanig behandeld: <ul style="list-style-type: none"> - CE die geen explosieve stoffen (meer) bevatten; - Restanten van CE die door leken als zodanig herkenbaar zijn; - Voorwerpen die door leken kunnen worden aangemerkt als CE; - Wapens of onderdelen daarvan.
Historisch Vooronderzoek - Niet Gesprongen Explosieven (HVO-NGE)	Bureaustudie waarin de oorlogshandelingen van de periode 1940-1945 (incl. naoorlogse munitieruimingen en opsporingsactiviteiten) worden geanalyseerd. Doel is om vast te stellen of in het onderzoeksgebied sprake is van een NGE-Risicogebied in relatie tot het werkgebied. Het HVO-NGE bestaat uit: <ul style="list-style-type: none"> - Rapportage. - Positief of negatief advies. - In het geval van een positief advies: Horizontale afbakening NGE-Risicogebied(en). - NGE-Risicokaart.
Negatief advies	Op basis van de analyse van het bronnenmateriaal wordt niet verwacht NGE aan te treffen in het onderzoeksgebied. Een vervolgstap van het NGE-bodemonderzoek wordt niet geadviseerd. De geplande werkzaamheden kunnen regulier worden uitgevoerd.
Niet Gesprongen Explosieven (NGE)	Door REASeuro gehanteerd begrip waaronder wordt verstaan: alle explosieven of onderdelen/restanten van explosieven die niet of gedeeltelijk hebben gefunctioneerd. Onder NGE vallen: <ul style="list-style-type: none"> - Conventionele Explosieven (CE); - Geïmproviseerde explosieven; - Explosieven voor civiel gebruik; - Chemische explosieven; - Biologische explosieven; - Nucleaire explosieven.
Niet Gesprongen Explosieven – Bodemonderzoek (NGE-Bodemonderzoek)	Werkwijze van REASeuro waaronder wordt verstaan: de integrale totaalaanpak voor de NGE-problematiek bestaande uit vijf afzonderlijke fasen. Hierdoor kan de opdrachtgever per fase een weloverwogen besluit nemen en zijn vervolgacties plannen met als doel dat de opdrachtgever de regie over het project in handen houdt. De vijf fasen zijn: <ol style="list-style-type: none"> 1. HVO-NGE (Historisch Vooronderzoek NGE). 2. PRA-NGE (Projectgeboden Risicoanalyse NGE). 3. Projectplan-NGE. 4. Uitvoering-NGE. 5. PvvO-NGE (Proces-verbaal van Oplevering).
Niet Gesprongen Explosieven – Risicogebied (NGE-Risicogebied)	Gebied waar op basis van historisch bronnenmateriaal een risico op het aantreffen van NGE bestaat naar de situatie van 1940-1945 (inclusief naoorlogse munitieruimingen en opsporingsactiviteiten). Het NGE-Risicogebied is horizontaal afgebakend, waarin zijn opgenomen: <ul style="list-style-type: none"> - Eventuele onzekerheden en onnauwkeurigheden uit het bronnenmateriaal (o.a. cartografische onnauwkeurigheden). - De maximale horizontale verplaatsing van NGE in de bodem.

Begrip	Definitie
Niet Gesprongen Explosieven – Risicokaart (NGE-Risicokaart)	Cartografische weergave van het (de) NGE-Risicogebied(en).
Onderzoeksgebied	Gebied waarop het HVO-NGE zich richt. Het onderzoeksgebied is ruimer dan het werkgebied om een zo compleet mogelijk beeld te krijgen van de situatie in oorlogstijd.
Oorlogshandeling	Gebeurtenissen die kunnen hebben geleid tot de aanwezigheid van NGE. Voorbeelden van oorlogshandelingen zijn: <ul style="list-style-type: none"> - Bombardementen - Artilleriebeschietingen - Munitiedump - Munitieongevallen - Vliegtuigcrashes - Aanwezigheid van verdedigingswerken
Opsporingsgebied	Het verdachte gebied binnen het werkgebied waar voorafgaand aan de reguliere werkzaamheden de opsporing naar NGE wordt geadviseerd.
Positief advies	Analyse van het bronnenmateriaal heeft aangetoond dat NGE kunnen worden aangetroffen in het onderzoeksgebied. Een vervolgstap van het NGE-bodemonderzoek wordt geadviseerd. Tevens vormt een positief advies de legitimatie voor het indienen van een Raadsbesluit t.b.v. van een Rijksbijdrage.
Projectgebonden Risicoanalyse -Niet Gesprongen Explosieven (PRA-NGE)	Bureaustudie waarin het verdachte gebied binnen het NGE-Risicogebied wordt afgebakend. Daarnaast worden de risico's van de voorgenomen reguliere werkzaamheden in relatie tot de aan te treffen NGE vastgesteld. De PRA-NGE bestaat o.a. uit: <ul style="list-style-type: none"> - Indien nodig het opvullen van leemten in kennis van het HVO-NGE. - De horizontale en verticale afbakening van het verdachte gebied. - Een NGE-Risicoanalyse. - Het bepalen van aanvaardbare risico's. - Het opsporingsadvies. - De mogelijkheid tot een proefdetectie.
Reguliere werkzaamheden	Alle door de opdrachtgever voorgenomen niet NGE-gerelateerde werkzaamheden. Enkele voorbeelden zijn civieltechnische, milieutechnische en archeologische werkzaamheden.
Verdacht gebied	De horizontale en verticale afbakening van het NGE-Risicogebied. Bij de afbakening is o.a. rekening gehouden met: <ul style="list-style-type: none"> - Het vaststellen van de horizontale verplaatsing van de NGE in de bodem (inkaderen NGE-Risicogebied). - De mogelijke inperking van de onzekerheden en onnauwkeurigheden uit het bronnenmateriaal. - De naoorlogse werkzaamheden (zoals ontgravingen, ophogingen etc.). - De bodemkundige parameters (zoals grondsoort en draagkracht van de grond).
Werkgebied	Het door de opdrachtgever aangegeven gebied waarbinnen reguliere werkzaamheden (niet NGE-gerelateerd) uitgevoerd gaan worden of waar een functieverandering wordt doorgevoerd.
Werkveldspecifiek certificatieschema voor het systeemcertificaat Opsporen Conventionele Explosieven (WSCS-OCE)	Het WSCS-OCE is het Werkveldspecifiek certificatieschema voor het opsporen van Conventionele Explosieven. Hierin zijn onder andere richtlijnen, proceseisen en deskundigheidseisen opgenomen. Het WSCS-OCE is sinds 1 juli 2012 de opvolger van de Beoordelingsrichtlijn Opsporen Conventionele Explosieven (BRL-OCE) en is wettelijk verankerd in de Arbowet. Om het maatschappelijk belang – veiligheid en gezondheid van en rondom de arbeid – te waarborgen, is door de overheid gekozen voor een wettelijk verplichte certificatieregeling voor de borging van de kwaliteit/veiligheid van het opsporen van conventionele explosieven.

BIJLAGE 2 GERAADPLEEGDE LITERATUUR

Voor dit HVO-NGE is de volgende literatuur geraadpleegd:

Auteur	Titel	Relevant	Afkorting
Amersfoort, H. en Kamphuis, P.,	<i>Mei 1940. De strijd op Nederlands grondgebied</i> (Den Haag 2012).	Nee	-
Bredewold, H. en J. Zwaan,	<i>1940 de mei-oorlog. De Duitse Pinksterveldtocht tegen Nederland in beeld</i> (Amsterdam 1975).	Nee	-
Brongers, E.H.,	<i>Opmars naar Rotterdam. Van Maasdijk tot Moerdijk, deel 2</i> (Haarlem 1982).	Nee	-
Chorley, W.R.,	<i>Royal Air Force Bomber Command Losses of the Second World War Volume 2: 1941</i> (Hinckley 2006).	Ja	CHO
	<i>Royal Air Force Bomber Command Losses of the Second World War Volume 4: 1943</i> (Hinckley 2007).	Nee	-
	<i>Royal Air Force Bomber Command Losses of the Second World War Volume 5: 1944</i> (Surrey 2008).	Nee	-
	<i>Royal Air Force Bomber Command Losses of the Second World War Volume 6: 1944</i> (Surrey 1998).	Nee	-
Coenen, J.,	<i>Asten, 'n eeuw historie van een Peeldorp</i> (Asten 1986).	Ja	COE
Didden J., en M. Swarts,	<i>Einddoel Maas. De strijd in zuidelijk Ned. Tussen september en december 1944</i> (Weest 1984).	Ja	DID1
	<i>Brabant bevrijd</i> (Hulst 1993).	Ja	DID2
	<i>Autumn Gale / Herbststurm. Kampfgruppe Chill: the German recovery autumn 1944</i> (Boxtel 2013).	Nee	-
	<i>Kampfgruppe Walther and Panzerbrigade 107 a thron in the side of Market Garden</i> (Drunen 2016).	Ja	DID3
Derix, J.,	<i>Vliegveld Venlo, met een kroniek van de luchtoorlog in Zuid-Nederland 1941-1944 (deel 2)</i> (Horst 1990).	Nee	-
Doel, van den, H.W.,	<i>De Peel-raamstelling. H.J. Mulder en de strijd bij Mill.</i> (Den Haag 1993).	Nee	-
Driessen, P.,	<i>Air Battles over "De Peel"</i> (Seaforth 1990).	Ja	DRI
Giesbers, A. en H. Dinnissen,	<i>Operation Aintree: De slag om Overloon & Venray. September – Oktober 1944</i> (Balgoij 2004).	Nee	-
Groeneveld, G.,	<i>Nach Holland. De Meidagen van 1940 door Duitse ogen</i> (Zwolle 2018).	Nee	-
Groeneveld, H.,	<i>Mayday.. Mayday.. Mayday.. Negentig jaar vliegtuigrashes rondom Venlo</i> (Venlo 2012).	Nee	-
Heemkundekring De Vonder, Asten – Someren,	<i>De Vonder. Van Someren naar Asten. Editie: September 2014</i> (Someren 2014).	Nee	-
Hermens, A.	<i>Vliegtuigramp in de Panbossen, Plane disaster in de Pan-woods, 22 juni 1943</i> (Someren 2000).	Nee	-
Hoefnagels, T. e.a.,	<i>Gevels zonder vlag. Asten-Heusden-Ommel 1940-1945.</i> (Someren 1989).	Ja	HOE
Hombergh, van den, G.T.M.,	<i>Terugtocht zonder perspectief naar het dagboek van soldaat Leo van den Hombergh</i> (Utrecht 2012).	Nee	-
Joosen, W.A.L., e.a.,	<i>Geschiedenis van Someren in de Tweede Wereldoorlog</i> (Someren 1984).	Ja	JOO
Keulards, H.,	<i>Bombardementen op de Maasbruggen te Venlo, oktober-november 1944</i> (Venlo 1984).	Nee	-
Klep, Ch. en Schoenmaker, B.,	<i>De bevrijding van Nederland 1944-1945. Oorlog op de flank ('s Gravenhage 1995).</i>	Nee	-
Koskimaki, G.E.,	<i>Hell's Highway. De 101^e Airborne Divisie tijdens Operatie Market Garden, Deel 1</i> (Eindhoven 1991).	Nee	-

	<i>Hell's Highway. De 101^e Airborne Divisie tijdens Operatie Market Garden, Deel 2</i> (Eindhoven 1991).	Nee	-
Korthals Altes, A., en N.K.C.A. in 't Veld,	<i>The Forgotten Battle. Overloon and the Maas salient 1944-45</i> (New York 1995)	Nee	-
	<i>Slag in de Schaduw</i> (Amsterdam 1981).	Ja	KOR
Lak, M.,	<i>De slag om Overloon, september-oktober 1944. Geen boompje is meer heel</i> (Soesterberg 2007)	Nee	-
Loeder, H. en B. Schoenmaker	<i>De Amerikanen en de bevrijding van Nederland. 'A real tough job'</i> (Amsterdam 1986)	Nee	-
Middlebrook, M., en Everitt, C.,	<i>The Bomber Command War Diaries. An operational reference book 1939-1945</i> (Leicester 1996).	Nee	-
Möller, Ch.,	<i>Die Einsätze der Nachtschlachtgruppen 1, 2 und 20 an der Westfront van 1.9.1944 – 1.5.1945</i> (Aachen 2008).	Nee	-
Mooren, P.,	<i>Oorlog onderweg. Brabant in de Tweede Wereldoorlog</i> (Den Bosch 1994).	Nee	-
Mortel, van de, T.,	<i>Nachtvlucht over de Peel. De laatste missie van Lancaster ND873, april 1944</i> (Utrecht 2009).	Nee	-
Nabuurs, M.,	<i>Thomas van de Veenhoeve</i> (Oploo 2007).	Nee	-
Pouls, J. en Crompvoets, H.,	<i>Meijel in de oorlogsjaren 1940-1945</i> (Meijel 1981).	Ja	POU
Rolf, R.,	<i>Bunkers in Nederland</i> (Den Helder 1982).	Nee	-
Rolf, R. en H. Sakkers,	<i>Bunkers in Nederland</i> (Middelburg 2005).	Nee	-
Sectie Krijgsgeschiedenis van de Generale Staf	<i>Beknopt overzicht der krijgsverrichtingen der Koninklijke Landmacht - 10-19 mei 1940</i> (Amsterdam 1947).	Nee	-
Schulten, J.W.M.,	<i>De strijd bij Meijel</i> (z.p. z.d.).	Nee	-
Shores, C., en C. Thomas,	<i>2nd Tactical Airforce. Volume Two, Breakout to Bodenplatte – July 1944 to January 1945</i> (Hersham 2005).	Ja	SHO
Stichting Buurtschap Sluis 13	<i>50 Jaar buurtschap Sluis 13, Klein... maar met een hoofdletter</i> (Someren 1999)	Nee	-
Studiegroep Luchtoorlog 1939- 1945	http://www.studiegroepluchtoorlog.nl/	Ja	SGLO
Timmermans, H.	<i>Vliegtuigen boven "De Hutten" 1940-1945 en de crash van Halifax bommenwerper MZ563 LK-Y</i> (z.p. 2008).	Nee	-
Veenstra, S.L.	<i>In de schaduw van de glorie. Overzicht van vliegtuigbergingen in Ned. '60 – '77</i> (Zutphen 1992).	Nee	-
VVV-Someren	https://www.vvv-someren.nl/uploads/media/58e89f90b1480/f-150909-monumentenfietsroute-1.pdf	Ja	VVV
Weiß, H.,	<i>Luftkrieg über Holland 10-15 Mai 1940 1</i> (niet-gepubliceerd manuscript).	Nee	-
Weiß, H.,	<i>Luftkrieg über Holland 10-15 Mai 1940 2</i> (niet-gepubliceerd manuscript).		
Zanden, van der, P.,	<i>De slag om de Peel</i> (Asten-Someren 2004).	Ja	ZAN
Zijlstra, G,	<i>Diary of an Air War. Allied Flights over Fortress Europe in WWII</i> (Austin 1994).	Nee	-
Zuidfront Holland	www.zuidfront-holland1940.nl	Ja	ZFH
Zwaaf, L.,	<i>De Luchtoorlog '40 – '45 boven de 'Grote Peel' e.o.</i> (Malden 1976).	Ja	ZAA
Zwanenburg, G.J.,	<i>En Nooit was het Stil. Kroniek van een Luchtoorlog</i> (2 dln. & supplement; Oldemarkt).	Ja	ZWA1 & ZWA2

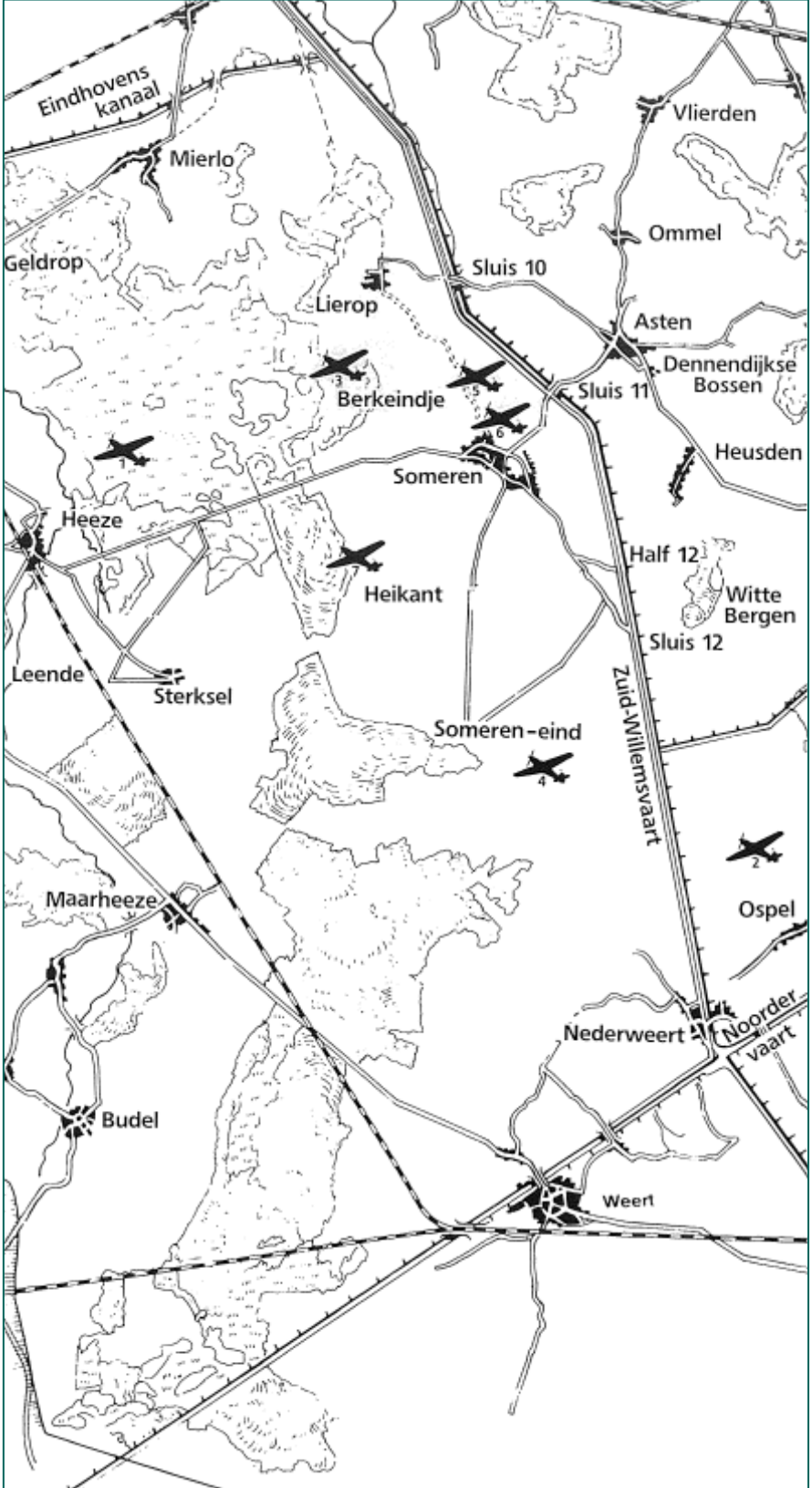
Tabel 5: Verwijzing literatuur.

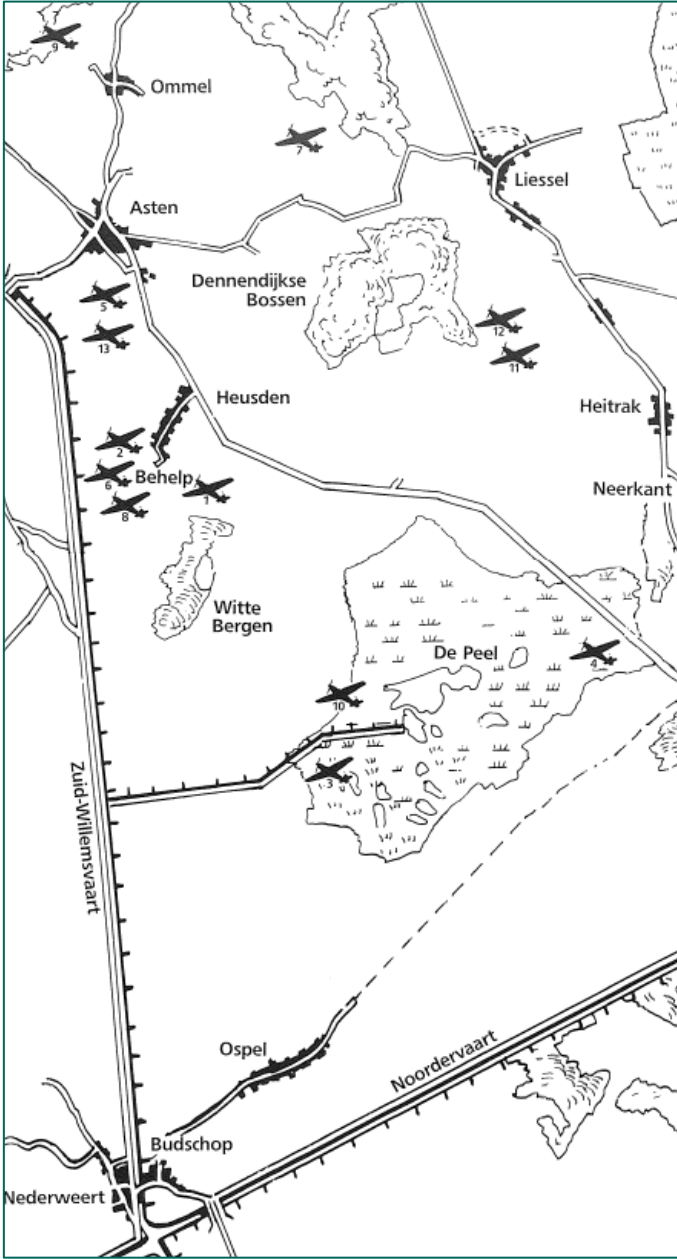
In de onderstaande tabellen worden per periode de gebeurtenissen die betrekking hebben op het onderzoeksgebied weergegeven.

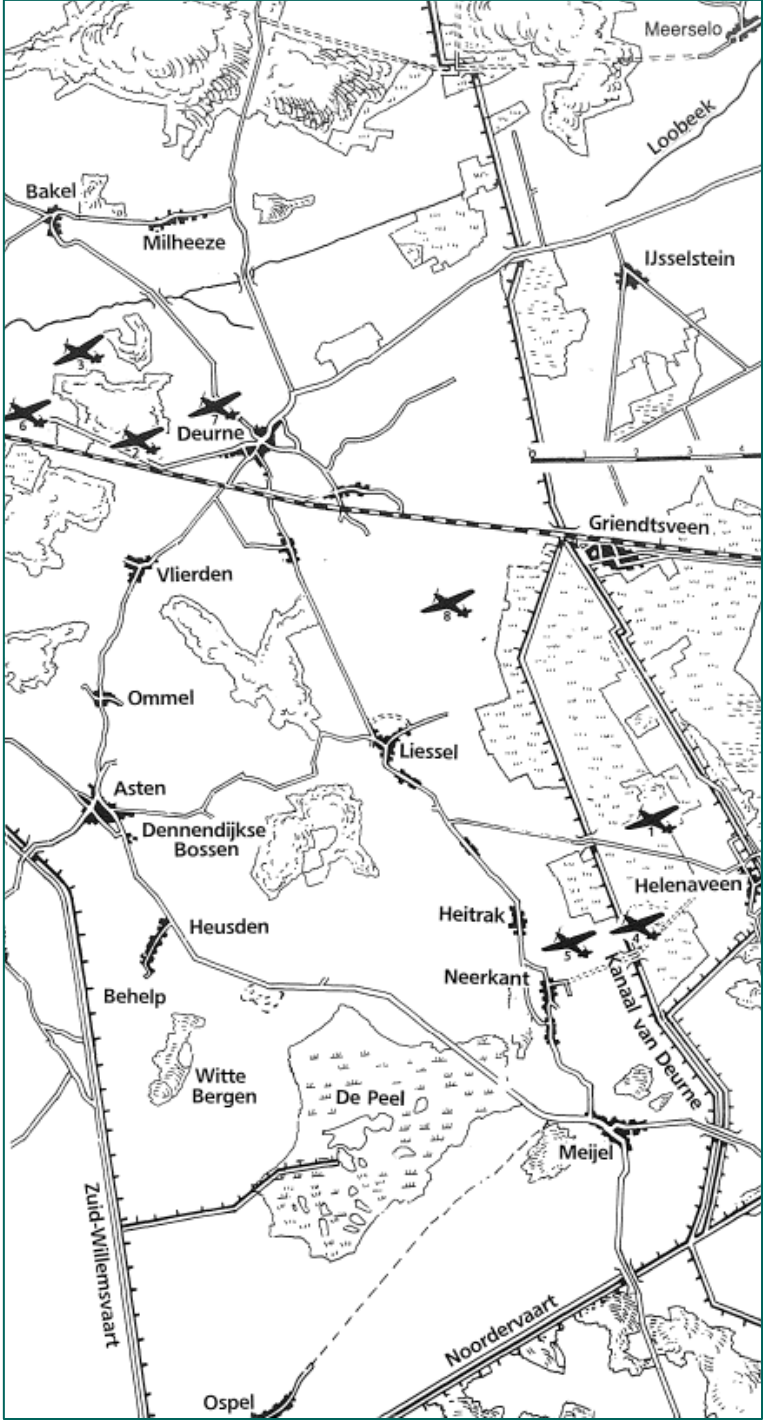
Mobilisatie en inval, augustus 1939 - mei 1940

Toen in augustus 1939 duidelijk werd dat oorlog in Europa onvermijdelijk zou worden, begon in Nederland de mobilisatie. Tienduizenden soldaten werden opgeroepen, en Nederland bereidde zich voor op een Duitse aanval. In de ochtend van 10 mei 1940 viel het Duitse leger Nederland binnen na een serie bombardementen op vliegvelden en legerbases. Duitse parachutisten landden in de omgeving van Den Haag om het regeringscentrum uit te schakelen, terwijl een invasiemacht via de grens Nederland binnendrong. Op kleinschalige gevechten in Oost-Nederland na kon het Duitse leger hier eenvoudig oprukken, om vervolgens bij de Grebbelinie, voor de Afsluitdijk en langs de Moerdijk verwickeld te raken in felle gevechten. Op 14 mei 1940 werd Rotterdam gebombardeerd, waarna Nederland met uitzondering van de provincie Zeeland capituleerde. In Zeeland zou de strijd, mede door de aanwezigheid van Franse en Belgische troepen, nog tot 27 mei 1940 duren. Voor dit project is de volgende informatie aangetroffen met betrekking tot deze periode:

Datum / jaar	Gebeurtenis	Bron	Pag.
1940-1945	Overzicht van Neergekomen vliegtuigen in Someren, Asten en Deurne: Someren:	HOE	229
	1. 11 mei 1940; Hoenderboom		-
	2. 3/4 juli 1941; Someren Eind, Moost		239
	3. 11/12 augustus 1942, Berkeindje.		
	4. 23 april 1944, Someren-Eind, Laarstraat		
	5. 25 mei 1944, Someren, Kerkweg		
	6. Omstreeks 17 oktober 1944, Sluis 11		
	7. Oktober-november 1944, Heikant.		

Datum / jaar	Gebeurtenis	Bron	Pag.
	 <p>The map shows the Someren Sluizen Loop area in the Netherlands. Key locations include Mierlo, Geldrop, Lierop, Berkeindje, Someren, Heikant, Someren-eind, Heeze, Leende, Sterksel, Maarheeze, Budel, Weert, Nederweert, Noordervaart, Ospel, Witte Bergen, Half 12, Sluis 10, Sluis 11, Sluis 12, Vlierden, Ommel, Asten, Dennendijkse Bossen, Heusden, and Vlierden. The map features several numbered aircraft icons (1-7) and a dashed line representing a route. Major waterways like the Eindhovens kanaal and Zuid-Willemsvaart are also shown.</p>		

Datum / jaar	Gebeurtenis	Bron	Pag.
	<p>Asten</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. 27 maart 1941, Behelp. 2. 13 mei 1943, Drossent 3. 22 juni 1943, Peel de Veluwe. 4. 14 juli 1943, Willemsveen. 5. 23 augustus 1943, omgeving kasteel. 6. 29 februari 1944, Behelp. 7. 23 april 1944, Berken 8. 23 mei 1944: Het Ven bij Half 12. 9. 1 januari 1945, ergens in Ommel. 10. 7 februari 1945, Peel de Veluwe. 11. 1942-1943, rand Staatsbossen. 12. Begin 1941, in de Staatsbossen. 13. Zomer 1944, Voorste Heusden. 		
			

Datum / jaar	Gebeurtenis	Bron	Pag.
	<p>Deurne:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. 16/17 mei 1941, Helenaveen. 2. 1 september 1941, Rakt. 3. 16 april 1942, tussen Deurne en Helmond. 4. 30/31 mei 1942, nabij Neerkant. 5. 22 juni 1943, Neerkant, Heesterveld. 6. 30 januari 1944, Rakt 7. 23/24 september 1944: Deurne. Houtenhoek. 8. 23 april 1944, tussen Zeilberg en Liessel. 		
	 <p>- Niet relevant, geen crashes binnen het onderzoeksgebied.</p>		

Datum / jaar	Gebeurtenis	Bron	Pag.
10 mei 1940	Peelraamstelling op 10 mei 1940	JOO	18
<p>- Niet relevant, slechts een indicatie van gevechtlijnies.</p>			
<p>Vak Asten – evacuatie en opstelling Er werd van de Peel-Raamstelling teruggetrokken op de Zuid-Willemsvaart. De opstelling achter de Zuid-Willemsvaart kende vier sluisen (X, XI, XII, XIII) met kleine bruggen. Die overgangen werden alle door genisten opgeblazen zonder de sluiswerken aan te tasten. III-30.RI nam positie in het linkervak tussen Sluis X en Someren, terwijl II-30.RI tussen Someren en Sluis XIII een opstelling kreeg. Voor zover mogelijk zocht men hoge punten om de automatische wapens op te stellen in verband met de hoge oostelijke dijk. Ook voor dit vak geldt dat over de bataljons, anders dan enige trivialiteiten, niets naders te melden is.</p>		ZFH	z.p.

Datum / jaar	Gebeurtenis	Bron	Pag.
	 <p data-bbox="376 860 1136 882">- Niet relevant, gevechten vonden buiten het onderzoeksgebied plaats.</p>		
11 mei 1940	<p data-bbox="376 891 884 913"><i>De strijd bij Sluis XI en de bezetting van Someren</i></p> <p data-bbox="376 922 1257 1137">Omstreeks het middaguur verschenen de eerste Duitsers bij het kanaal [Zuid-Willemsvaart], dat voor hen het laatste obstakel in Noord-Brabant zou zijn. De zwakke Nederlandse verdedigingslinie zakte echter onder toenemende Duitse druk na korte tijd reeds in elkaar. Het kwam plaatselijk tot gevechten o.a. bij Someren, (waarover straks meer) waarbij een klein deel van de Nederlandse troepen moedig weerstand bood. Het grootste deel van de Peeldivisie vluchtte na korte tijd in westelijke richting.</p> <p data-bbox="376 1146 1257 1326">Terwijl een groot deel van de Peeldivisie vluchtte, bestreden enkele honderden soldaten van twee Nederlandse bataljons de vijand, die bij Sluis X en XI over de Zuid-Willemsvaart probeerde te komen. Na enige vertraging lukte dat ook aan de Duitsers, maar wij willen de heldhaftigheid van een aantal soldaten niet onvermeld laten, die ondanks de overmacht van de vijand van geen wijken wilden weten. Terecht werden deze militairen na de oorlog hiervoor onderscheiden.</p> <p data-bbox="376 1335 1136 1357">- Niet relevant, gevechten vonden buiten het onderzoeksgebied plaats.</p>	JOO	22-25
	<p data-bbox="376 1370 1276 1908">Doorstotende Duitsers kwamen in Someren in straatgevechten met Nederlandse militairen terecht, maar lieten deze vooral links liggen. Het dorp werd spoedig door de Duitse voorhoede doorkruist. Dat bericht kwam bij de BC terecht, die daarop onmiddellijk de 2e Sectie van 2-II en de 1e Sectie van 3-III (welke in het vak van II-30.RI lag) samen met drie stukken van de MC deed optrommelen. Geleid door de reserve 1e luitenant W. L. Aerdenhout van 3-III kreeg men om ca. 16.00 uur opdracht onverwijd een tegenstoot uit te voeren tegen de bij Someren doorgedrongen vijand. In eerste instantie vorderde de formatie goed, waarna deze volledig vastliep in Duitse vuur. [...] Tegen de avond was de operationele winst voor de Duitsers al verzegeld. De tegenstoot vanuit het zuiden tegen de Duitse infiltratie was moedig, maar kansloos. Zoals de Duitse doctrine een penetratie van een verdediging vaak direct feilloos wist uit te buiten, stootten dezelfde formaties die de brugdefensie hadden doen wijken, direct door naar Someren, waar ze al schietend en vurend, in en op ter plaatse veroverde auto's zittende, doorreden tot de westelijke uitvalsweg van het dorp. Achteropkomende infanteristen zuiverden vervolgens het dorp en namen vele manschappen van II-30.RI gevangen. De Nederlandse tegenstoot volgde pas toen de Duitsers al beslissend waren doorgebroken.</p> <p data-bbox="376 1917 1136 1939">- Niet relevant, gevechten vonden buiten het onderzoeksgebied plaats.</p>	ZFH	z.p.

Tabel 6: Overzicht gebeurtenissen Duitse inval mei 1940.

De bezetting van 1940 tot juni 1944 (D-Day)

Na de capitulatie werd Nederland bezet. Duitse militairen werden ondergebracht in voormalige Nederlandse kazernes en de vliegvelden werden door de Duitse luchtmacht, de *Luftwaffe*, overgenomen. De meeste Duitse militairen bevonden zich langs de kust. Hier werden stellingen aangelegd ter voorbereiding op een eventuele geallieerde invasie. Al tijdens de Duitse inval begon de Britse *Royal Air Force* (RAF) met de luchtoorlog tegen Duitsland. Bommenwerpers werden 's nachts uitgestuurd voor kleinschalige bombardementen op doelen van militair belang. Deze bommenwerpers verdwaalden met grote regelmaat, waardoor vergissingsbombardementen eerder regel dan uitzondering waren. De grote verliezen dwongen de Britten tot een andere tactiek. Vanaf 1942 werden bombardementen uitsluitend uitgevoerd door grote groepen bommenwerpers, die met tientallen tot honderden vliegtuigen één doel aanvielen. Vanaf 1942 verschenen daarnaast Amerikaanse bommenwerpers boven Nederland. Voor dit project is de volgende informatie aangetroffen met betrekking tot deze periode:

Datum / jaar	Gebeurtenis	Bron	Pag.
27/28 december 1941	A Wellington IC of 57 Squadron, target Düsseldorf: T/o 1700 Feltwell Shot down by a night-fighter (Hptm Werner Streib, 1. /NJG1) and crashed 20.30 near Someren (Noord-Brabant), 11 km SSE of Helmond, Holland. - <i>Niet relevant, buiten het onderzoeksgebied.</i>	CHO2	195
	27 december 1941, 20.30 uur. Wellington Mk.I.C. nr. Z. 1097, 57ste squadron. Ook deze bommenwerper werd het slachtoffer van een nachtjager, waarbij vijf van de zes bemanningsleden omkwamen. De bommenwerper is terecht gekomen, volgens het rapport van de Luchtbeschermingsdienst, in de Heezer bossen. [...] Het vliegtuig was opgestegen van de vliegbasis Feltwell in Norfolk, maar haalde het doel Düsseldorf niet. In totaal vlogen 132 toestellen deze missie. - <i>Niet relevant, buiten het onderzoeksgebied.</i>	JOO	126
	Een Engelse Vickers Wellington, Mk Ic, Z1097, van 57 Squadron stortte omstreeks 20.30 uur neer nabij Heeze-Someren. Het toestel werd neergeschoten door een Duitse nachtjager. Vijf van de zes bemanningsleden kwamen te overlijden, de zesde werd gevangengenomen. - <i>Niet relevant, buiten het onderzoeksgebied.</i>	SGLO	T1363
	Een Wellington van 57 Squadron stortte neer te Someren om 20.30 uur. Het is onzeker hoe het toestel is neergehaald. - <i>Niet relevant, buiten het onderzoeksgebied.</i>	ZAA	z.p.
6 augustus 1942	Op 6 augustus 1942 werd het huis van Jan Voets (1907), aan de Broekstraat door brandbommen getroffen en is afgebrand. De gehele inboedel ging bij deze brand, die snel om zich heen greep, verloren. Voets had met grote moeite zijn oude moeder uit het brandende huis kunnen redden. Een tijd lang woonde de familie Voets in het bakhuisje op het erf en later is er een noodwoning gebouwd. - <i>Niet relevant, buiten het onderzoeksgebied.</i>	JOO	66-67
11/12 augustus 1942	11/12 augustus 1942, 03.00 uur. Wellington Mk. III, 156ste squadron. Dit toestel kwam neer onder Lierop, nabij de "Vaarsehoef", sectie B. 1213. De familie Th. van Heugten (1893-1976), die op Otterdijk woonde hoorde vliegtuigen. Plotseling vloog een brandend toestel rechts van hun huis voorbij en stortte neer in een dennenbosje op het Berkeindje. Het duurde niet lang of de Duitsers kwamen op motorfietsen aanrijden en hebben het toestel bewaakt tot het licht werd. De vijf bemanningsleden kwamen om het leven en werden begraven op de Oude Toren. - <i>Niet relevant, buiten het onderzoeksgebied.</i>	JOO	126
	Een Engelse Vickers Wellington, Mk III van 156 Squadron stortte om 3.30 uur neer te Leeuweriksbos nabij Lierop, zo'n 7 km zuidoostelijk van Helmond. De vijf bemanningsleden kwamen om het leven. - <i>Niet relevant, buiten het onderzoeksgebied.</i>	SGLO	T1771
	Een Wellington, Mk III van 156 Squadron valt om 3.30 uur neer te Lierop na beschoten te zijn door een nachtjager, alle bemanningsleden komen om. - <i>Niet relevant, buiten het onderzoeksgebied.</i>	ZAA	z.p.
23 mei 1944	A Lancaster from the 626 RAF Squadron based at Wickenby, Lincolnshire came down in Asten. 3 of the aircrew were killed, 2 captured.	DRI	35

Datum / jaar	Gebeurtenis	Bron	Pag.
	- <i>Niet relevant, buiten het onderzoeksgebied.</i>		
	Eén maand later op 23 mei 1944 kwam een Lancaster van het 626ste squadron neer in het Ven over Sluis half XII. Het toestel viel op Astens' grondgebied. Drie bemanningsleden vonden de dood en vier kwamen ongedeerd aan de grond.	JOO	131
	Herdenkingsmonument Tweede Wereldoorlog langs de Kerkweg. Het herdenkt de bemanning van de Lancaster van het 15 ^e squadron dat op 23 mei 1944 op Slieven verongelukte.	VVV	z.p.
	- <i>Niet relevant, buiten het onderzoeksgebied.</i>		
	Een Engelse Avro Lancaster bommenwerper van 626 Squadron stortte omstreeks 1.15 uur neer in Asten. Het toestel is neergeschoten door een Duits jachtvliegtuig.	SGLO	T3700
	- <i>Niet relevant, buiten het onderzoeksgebied.</i>		
25 mei 1944	Op 25 mei vloog een brandend vliegtuig over Asten, dat uiteindelijk op Somerens grondgebied terecht kwam.	COE	200
	- <i>Niet relevant, buiten het onderzoeksgebied.</i>		
	Mildenhall, Suffolk was shot down by German Heinz "Nightghost" Schnauter over Someren. The 7 aircrew killed were.	DRI	37
	- <i>Niet relevant, buiten het onderzoeksgebied.</i>		
	Op 25 mei 1944 viel 's nachts om 03.00 uur een Lancaster van het 15e squadron brandend neer nabij Adr. Vink (1902-1979) aan de Kerkweg te Someren-Dorp, op een perceel grond van de St. Vincentiusvereniging, in huur bij Cornelius Linders (1885-1955) aan de Kerkweg 12.	JOO	131
	- <i>Niet relevant, buiten het onderzoeksgebied.</i>		
	Een Engelse Avro Lancaster bommenwerper, Mk III, ND955, van 15 Squadron stortte omstreeks 1.15 uur neer te Kerkweg-Heitveldsestraat te Someren-Dorp. Alle zeven bemanningsleden kwamen te overlijden.	SGLO	T3720
	- <i>Niet relevant, buiten het onderzoeksgebied.</i>		
	Een Lancaster van 15 Squadron komt neer te Someren. De reden van de crash is niet vermeld.	ZAA	z.p.
	- <i>Niet relevant, buiten het onderzoeksgebied.</i>		

Tabel 7: Overzicht gebeurtenissen Duitse bezetting tot juni 1944.

De periode juni 1944 (D-Day) tot en met oktober 1944

Op 6 juni 1944 landde een geallieerde invasiemacht in Normandië. Van daaruit rukten Britse, Canadese en Amerikaanse eenheden op richting Duitsland. De opmars verliep voorspoedig, maar in september 1944 liepen de geallieerden ten zuiden van Nederland vast. Om een doorbraak richting Duitsland te forceren, werd op 17 september 1944 Operatie Market Garden in gang gezet. Parachutisten moesten bruggen over de rivieren tussen Eindhoven en Arnhem veroveren, waarna grondtroepen door Nederland Duitsland binnen konden dringen. Na hevige gevechten bij Arnhem mislukte de operatie. De zuidelijke provincies werden gedurende de maanden oktober en november bevrijd, waarbij op verschillende plaatsen fel werd gevochten. Uiteindelijk bevroor het front in een lijn van de Oosterschelde richting de Maas en de Waal. Voor dit project is de volgende informatie aangetroffen met betrekking tot deze periode:

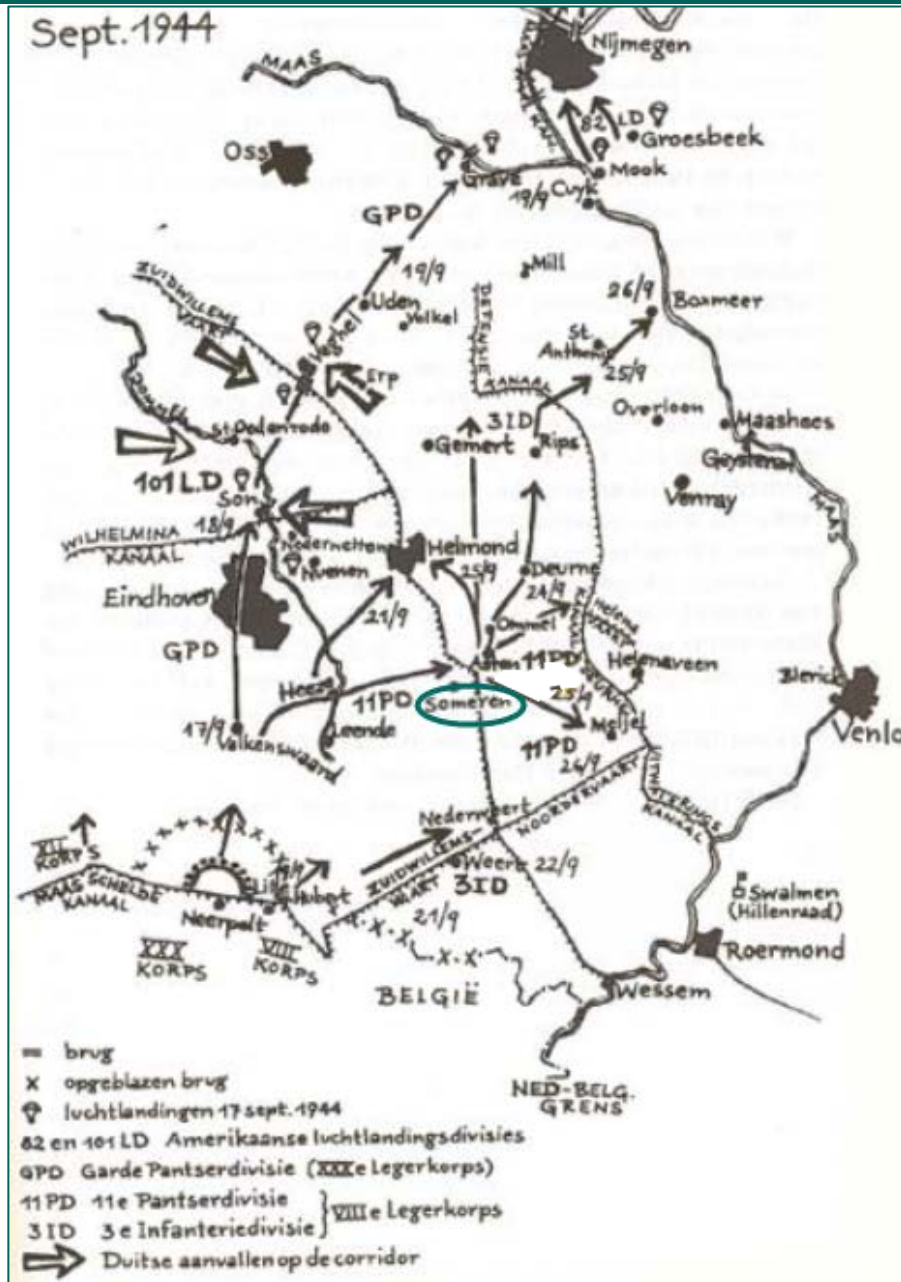
Datum / jaar	Gebeurtenis	Bron	Pag.
September 1944	De verdediging van de Duitsers aan Sluis XI bestond in eerste instantie voornamelijk uit jongens van 16 à 17 jaar. Een Rode Kruis-soldaat had de leiding en in plaats van hen te trainen voor de komende strijd, brachten ze samen de tijd door met vissen in het kanaal. Hij was van plan als de Engelsen zouden komen, zich met zijn troep over te geven zonder te vechten. Sommigen hadden veel angst voor de komende strijd en huilden 's nachts van heimwee om hun moeder.	JOO	168
	Een groep van 120 S.S'ers vestigde zich met de staf in het huis van de familie Lammers aan Sluis XI. Toen deze het bevel overnamen moesten de jongens de strijd in en velen van hen sneuvelen erbarmelijk.		
	- <i>Niet relevant, geen concrete oorlogshandelingen.</i>		
	Opmars van geallieerde troepen tijdens Market Garden.	KOR2	21

Datum /
jaar

Gebeurtenis

Bron

Pag.

- Niet relevant, geen concrete oorlogshandelingen.

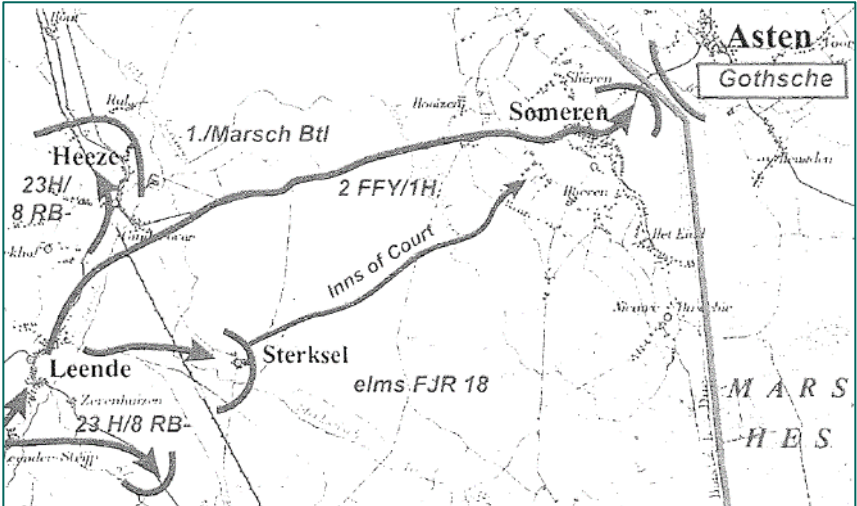
19 – 20
september
1944

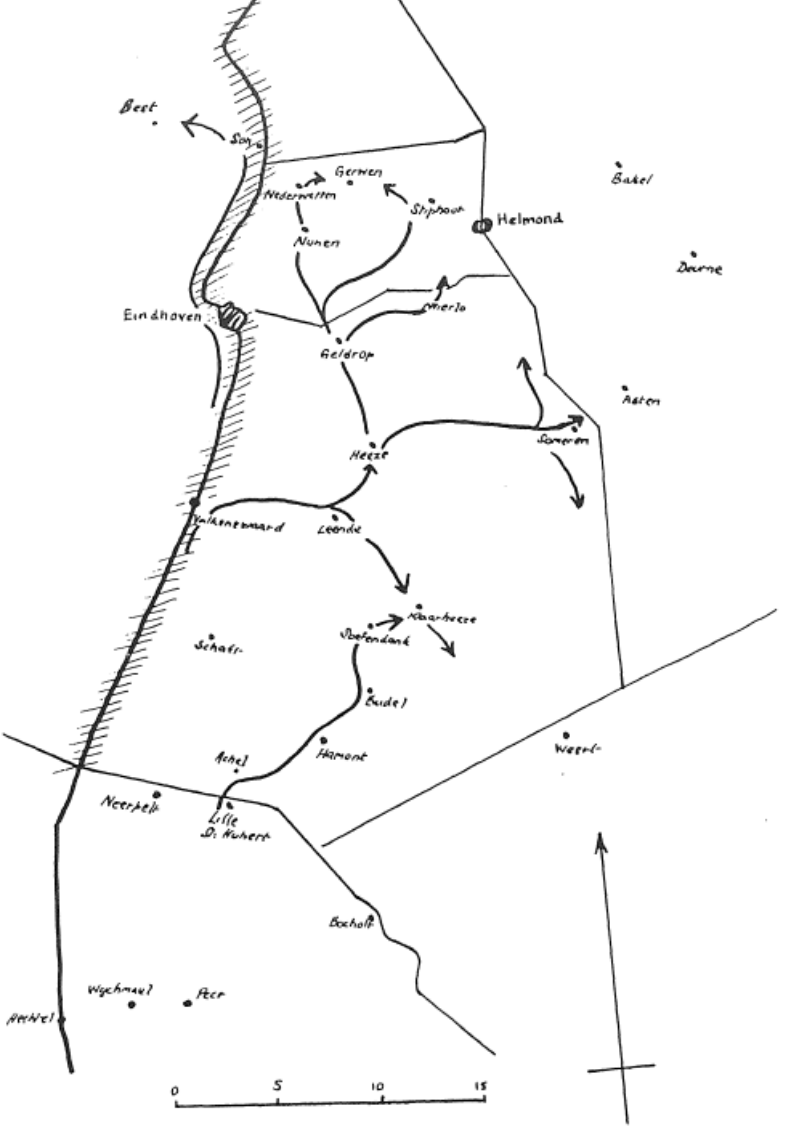
The defenders back at the Zuid-Willemsvaart had been warned by the fight at Heeze and the Fifes were held up again in Someren. In spite of this Harvey, eager as always, ordered them to push on at all costs and try and get at least one company of infantry across the canal during the night. One recce tank was hit by a Panzerfaust. The Herefords immediately sent a fighting patrol forward and, in the end, Someren was captured before last light. The bridge was covered by fixed lines of machine-gun and anti-tank fire. Nevertheless, supported by artillery B Company put in an attack at which point the Germans blew the bridge. A bridgehead eluded the British for the moment. So far Gothsche had been able to carry out his assignment successfully. But General Roberts was not be deterred. He ordered Harvey to force a crossing the following day.

[...]

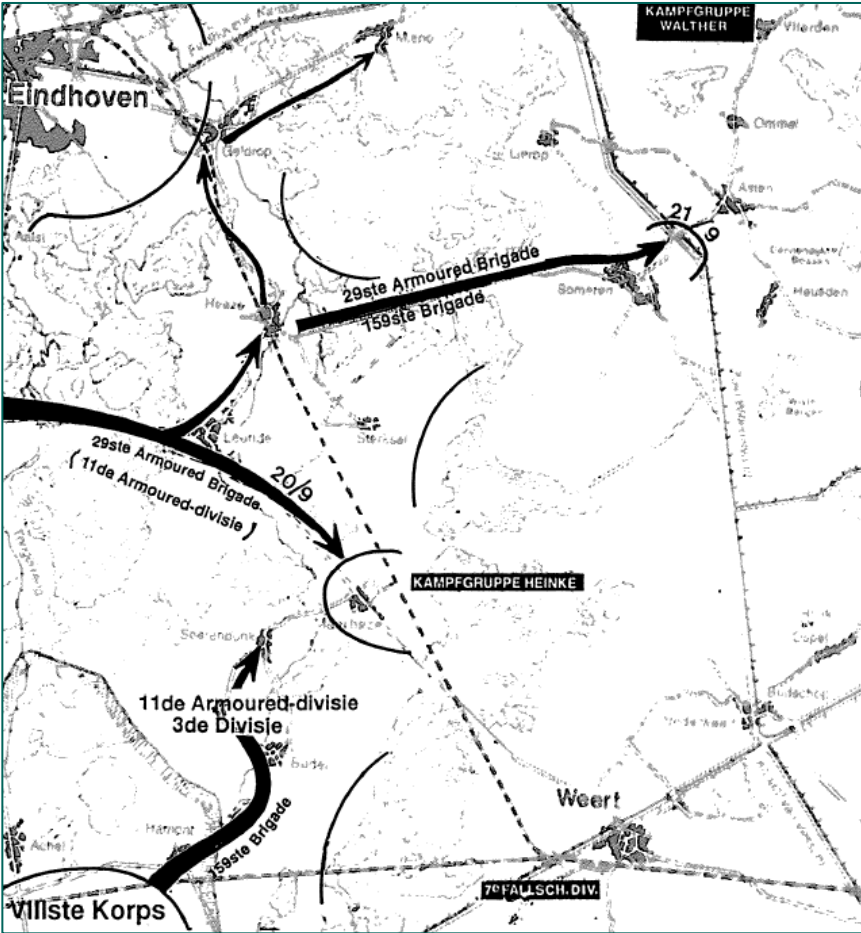
DID3

137-
140

Datum / jaar	Gebeurtenis	Bron	Pag.
	<p>All in all the 11th Armoured Division had seized about half the territory it was supposed to and, more importantly, was already at the Zuid-Willemsvaart thus rendering further opposition south of Someren was completely pointless.</p> <p>The first units had already begun to arrive in Venlo. After the attempt by Roberts' division to cross at Asten Von Obstfelder (LXXXVI. Armeekorps) realised that countermeasures needed to be taken urgently. In addition to the two Luftwaffe battalions he also assigned two infantry battalions from Lemke's division to Gothsche, Ersatz-und-Ausbildungs-Bataillon 65 and Ersatz -und-Ausbildungs- Bataillon 489. Gothsche rearranged the defences behind the canal accordingly hoping that six battalions between Helmond and Nederweert would be enough to stop the expected attempts to cross the last major water obstacle before the river Maas.</p> <p>- <i>Niet relevant, geen concrete oorlogshandelingen.</i></p>		

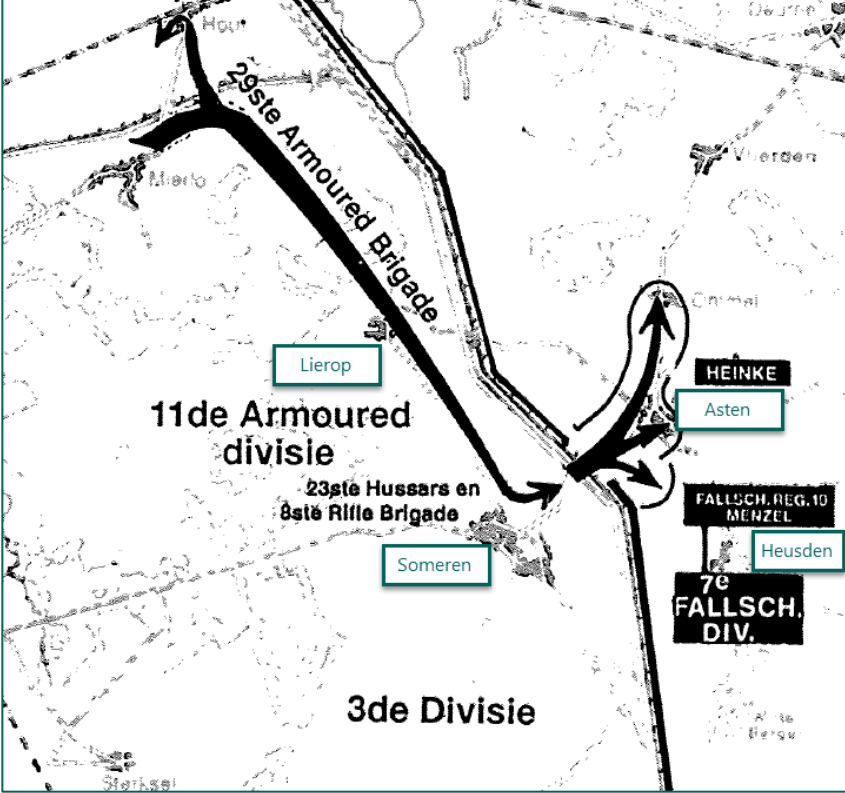
Datum / jaar	Gebeurtenis	Bron	Pag.
19-21 september 1944	 <p data-bbox="496 1473 1134 1532">The advance of IIth Armoured Division on the flank of the Arnhem drive: 19th - 21st September, 1944.</p>	JOO	180
20 september 1944	<p data-bbox="339 1552 898 1576">- Niet relevant, geen concrete oorlogshandelingen.</p> <p data-bbox="339 1585 1246 1738">20 september waren eenheden van het VIIIe legerkorps gevorderd tot Leende, Heeze en Geldrop. Vanuit Heeze trok de 11^e Pantserdivisie op naar Someren, terwijl de 3^e infanteriedivisie na de verovering van Weert in de richting van de Zuid-Willemsvaart marcheerde. De Duitsers in Asten brachten hun kanonnen in de Wolfsberg, bij de oliemolen en in de Wilhelminastraat in stelling.</p> <p data-bbox="339 1776 1262 1928">Vanuit de Wilhelminastraat werd al volop geschoten in de richting van Someren. De kanonnen moesten regelmatig verplaatst worden, omdat bleek dat vrij kort na een beschieting de Engelse de plaats van het kanon onder vuur namen. Door die beschietingen werd het priesterkoor⁵ van de kerk [vermoedelijk te Spielheuvelplein 6] zwaar beschadigd. Die avond werd het restant van de brug bij Sluis XI opgeblazen.</p> <p data-bbox="339 1935 991 1960">- Relevant, oorlogshandelingen nabij het onderzoeksgebied.</p>	COE	206

⁵ De ruimte van een kerk waar zich het hoofdaltaar bevindt.

Datum / jaar	Gebeurtenis	Bron	Pag.
	<p>De 29ste Armoured-brigade vertrok uit Valkenswaard en rukte, tegelijk met een strijdmacht uit het zuiden op naar Leende. Dit dorp werd na een kort vuurgevecht rond één uur ingenomen. De 29ste Armoured-brigade reed daarna door naar Someren, dat aan het einde van die middag werd bereikt. De strijdmacht uit het noorden bevrijdde Heeze.</p> <p>- <i>Relevant, oorlogshandelingen nabij het onderzoeksgebied.</i></p>	DID1	67
	<p>Eén brigade, de 29ste Armoured, reed door naar Someren dat aan het einde van de dag werd bereikt. De strijdmacht uit het noorden bevrijdde Heeze. Vanuit Leende vertrok een groep naar Maarheeze. Deze plaats werd fel verdedigd door een deel van de Kampfgruppe Heinke. Een ondersteunende aanval vanuit Budel kon ook al geen uitkomst bieden. De SS'ers hielden Maarheeze in hun bezit. Verkenner van de 11de hadden intussen ten zuiden van Geldrop wel contact gemaakt met Paratroopers van het 506de Regiment.</p> <p>- <i>Relevant, oorlogshandelingen nabij het onderzoeksgebied.</i></p>	DID2	67
	<p>Als neven operatie bij de opmars naar Arnhem, "Market Garden", kregen een paar Engelse divisies de taak toebedeeld ten oosten van de lijn Valkenswaard- Eindhoven het gebied tot aan de Maas te veroveren.</p> <p>Eén van de divisies die daarbij betrokken was, de 11e Britse Pantserdivisie, zou op 20 september 1944 Someren bevrijden.</p> <p>[...]</p> <p>Enkele eenheden zwenkten af naar het noorden, richting Geldrop. Twee bataljons, n.l. Fife and Forfar Yeomanry (tanks) en de Herefordshires (infanterie) kregen opdracht om de brug over de Zuid-Willemsvaart bij Someren te nemen. Verkenningen van het regiment "Inns of Court" hadden uitgewezen dat er in het dorp slechts lichte Duitse weerstand was; dat de brug over het kanaal nog intact was, maar wel zwaar verdedigd</p>	JOO	173-175

Datum / jaar	Gebeurtenis	Bron	Pag.
	<p>werd. Tegen de avond van woensdag 20 september bereikten de eerste Britse Sherman tanks langs de Vaarselstraat, Someren. Langzamerhand kwam het Speelheuvelplein en omgeving vol voertuigen te staan. Wat later op de avond ratelden de tanks via de Schoolstraat naar Sluis XI en begonnen de Duitse stellingen te beschieten. Hier lagen eenheden van de 7e Duitse parachutistendivisie die aan de overzijde van het kanaal inderhaast versterkingen hadden aangelegd. De Duitsers vermoedden dat er een aanval op de brug op komst was en lieten deze onverwijd in de lucht vliegen. Het was voor de Engelsen noodzakelijk geworden om een noodbrug te slaan, maar men moest eerst daartoe de voorbereidingen treffen. De militairen brachten de nacht door in stellingen ten westen van Someren. Vroeg in de morgen van de volgende dag, gingen twee eskadrons Engelse tanks samen met een compagnie infanteristen op weg naar Sluis X, om te proberen daar de brug te veroveren. Bij aankomst bleek dat ook die was opgeblazen. De Britse divisiecommandant generaal G. P. B. Roberts gaf nu orders uit om in de komende nacht bij Sluis XI een overtocht te forceren. Er werden plannen opgesteld, waarbij de Herefordshires de taak kregen toebedeeld om een bruggenhoofd te vestigen. Vervolgens moest de genie een Baileybrug slaan. Ter ondersteuning van de aanval werden twee afdelingen artillerie naar Someren gedirigeerd, namelijk het 151e Ayrshire Yeomanry en 13e Royal Horse Art.</p> <p>- <i>Relevant, oorlogshandelingen nabij het onderzoeksgebied.</i></p>		
	<p>Ons dorp tijdens de eerste Bevrijdingsdagen zoals gezegd kwamen op woensdag 20 september 1944 in de late namiddag de eerste Engelse verkenningwagens Someren binnen rijden. In de Vaarselstraat, ter hoogte van de woningen van Maes en Leenen haalden zij een Duitse legerauto in. Er vielen schoten en de Duitsers vluchtten te voet verder en lieten de wagen achter.</p> <p>Piet van der Zanden (1907-1983) schrijft in zijn bekende boek "De Slag om de Peel" over het wegtrekken van de Duitsers uit Someren:</p> <p><i>'Op verschillende punten (in Someren) werden soldaten opgesteld, die gewapend waren met pantservuisten. Deze pantservuisten waren bestemd als infanteriewapens tegen tanks. Zij waren inderdaad gevaarlijk in de handen van vastberaden kerels, die hun leven wilden riskeren. Dat hebben de geallieerden dikwijls genoeg ondervonden. Op de Markt maakte een groep Duitsers een kanon gevecht klaar. Blijkbaar wilde men beter voorbereid zijn op de escapades van Engelse pantserwagens, waarvan er twee even tevoren in snelle vaart via Speelheuvelstraat en Markt naar de Kanaalstraat gereden waren ondertussen almaar naar alle kanten vurend. Die wagens waren echter weer even snel teruggekeerd. De dappere pantservuistmannen op de Markt en de artilleristen hadden blijkbaar in de gaten gekregen, dat de Engelsen weinig belangstelling voor hen aan de dag legden en zij waren, toen zij daarvoor nog de gelegenheid hadden, dan ook ijlings naar Sluis XI verdwenen.'</i></p> <p>Een paar uur nadien werd de omgeving Speelheuvelplein overstroomd door Engelse soldaten, tanks en voertuigen.</p> <p>- <i>Relevant, troepenverzamelingen nabij het onderzoeksgebied.</i></p>	JOO	181-182
	<p>De tanks verspreidden zich, stelden zich op in de velden rond Schoolstraat en Kerkeindje [Nachtegaallaan] en 's avonds werden vele salvo's van granaten afgevuurd richting Sluis XI en Asten, waar tientallen huizen vernield werden. Van slapen kwam die nacht niet veel want de Duitsers beantwoordden het vuur. De bewoners zaten in hun schuilkeiders. [...] Zij wachtten af, wakend en biddend te midden van het geweld dat in volle gang was.</p> <p>- <i>Relevant, granaatvuur nabij het onderzoeksgebied.</i></p>	JOO	182
	<p>Someren: Het grote ogenblik voor Someren was daar op Woensdag 20 September, een uur voor zonsondergang. Een zeer groot aantal zware tanks kwam over de Heezerweg aangeramd en was allang te horen geweest voor men ze zag. [...] De Duitsers</p>	ZAN	26-28

Datum / jaar	Gebeurtenis	Bron	Pag.
	<p>schenen het geluid ook te kennen en namen de maatregelen, die meer heldhaftig leken dan afdoende waren. [...] Op verschillende punten werden soldaten opgesteld, die gewapend waren met pantservuisten. Deze pantservuisten waren bestemd als infanteriewapens tegen tanks. Zij waren inderdaad gevaarlijk in de handen van vastberaden kerels, die hun leven wilden riskeren. Dat hebben de geallieerden dikwijls genoeg ondervonden.</p> <p>Op de markt maakte een groep Duitsers een kanon gevecht klaar. Blijkbaar wilde men beter voorbereid zijn op de escapades van Engelse pantserwagens, die er twee even van tevoren in snelle vaart via Speelheuvelstraat en Markt naar de Kanaalstraat gereden waren, ondertussen almaar naar alle kanten vurend. Die wagens waren echter weer even snel teruggekeerd [quote uit JOO].</p> <p>Dat de twee Duitsers met de pantservuist wel enigszins de vastberadenheid misten, die voor een goed gebruik van een dergelijk wapen nodig was, bleek wel uit de reactie, hoewel zeer menselijke, die bij de een viel te constateren!</p> <p>De eerste tanks waren op de Speelheuvel gearriveerd, maar de commandant der colonne was niet zo gek, recht op het Duitse kanon af te rijden. Minder ervarenen in de krijgstactiek, ... waartoe alle burgers behoorden, die op het gehoor en het weinige wat zij te zien konden krijgen, afgingen, vroegen zich af, waarom die tanks niet doorkwamen. De Engelsen wisten een betere weg en ze gingen van de Speelheuvel binnendoor naar Sluis XI. [Tanks stelde zich op aan de Zuid-Willemsvaart en vuurden] Het werd een hels lawaai, want de tanks vuurden met hun kanonnen in een lustig concert in de richting Asten.</p> <p>[...]</p> <p>De dappere pantservuistmannen op de Markt en de artilleristen hadden blijkbaar in de gaten gekregen, dat de Engelsen weinig belangstelling voor hen aan de dag legden en zij waren, toen zij daarvoor nog de gelegenheid hadden, dan ook ijlings naar Sluis XI verdwenen [quote uit JOO].</p> <p>Toen de Engelsen al vurend de Schoolstraat introkken, werden ook enkele boerderijen getroffen. Als eerste ging in vlammen op de boerderij van Gerritsen aan het begin der Schoolstraat. De tanks lieten zich echter door niets ophouden in hun actie. Zij stelden zich in een grote boog om Sluis XI op, noordelijk van de Kanaalstraat, maar deden geen poging om de brug over te steken.</p> <p>- <i>Relevant, oorlogshandelingen nabij het onderzoeksgebied.</i></p>		
21 september 1944	<p>Gedurende de middag en de avond bestookten Britse tanks, kanonnen en infanterie de stellingen aan de overzijde van het kanaal [Zuid-Willemsvaart nabij Sluis XI] om de Duitse weerstand te breken. Ook de toegangswegen naar Asten kwamen onder Brits granaatvuur te liggen. [...] Die donderdagavond staken om ongeveer 20.00 uur twee compagnieën van het Herefordshire bataljon het kanaal over en vormden aan de andere kant een bruggenhoofd van circa 450 meter diepte en breedte. [...] Inmiddels was de Britse genie begonnen met de aanleg van de brug. De manschappen werkten in het felle licht van een batterij zoeklichten. De Duitsers, door het hevige Britse vuur die dag bij de Sluis verjaagd, hadden zich in huizen en schuren in de buurt teruggetrokken. Daar en in diepe stellingen verderop langs het kanaal hadden ze de komst van de Engelsen afgewacht. Toen de laatste compagnie overgestoken was kwamen de Duitse verdedigers in actie. Zij begonnen hun aanval met een zware beschieting van kanonnen en mortieren. De Britse artillerie vuurde terug.</p> <p>- <i>Niet relevant, geen vermeldingen binnen het onderzoeksgebied.</i></p>	JOO	175-176
21/22 september 1944	<p>De infanteriebrigade bij Someren had intussen ontdekt dat de twee bruggen daar, over de Zuid-Willemsvaart, waren opgeblazen. Op 21 september om negen uur 's avonds stak het 1ste bataljon Herefords in boten het kanaal over en vormde een klein bruggenhoofd. Tegenstand werd nauwelijks geboden. Vrijwel meteen werd er begonnen met de aanleg van een Class-40- Baileybrug.</p> <p>- <i>Niet relevant, geen oorlogshandelingen nabij het onderzoeksgebied.</i></p>	DID1	72

Datum / jaar	Gebeurtenis	Bron	Pag.
	<p>De Britse infanterie bij Someren had intussen ontdekt dat de twee bruggen over de Zuid-Willemsvaart waren opgeblazen. Om negen uur 's avonds stak het 1ste bataljon Herefords in stormboten het kanaal over en vormde een klein bruggenhoofd. Tegenstand werd nauwelijks geboden. Meteen werd begonnen met de aanleg van een grote (Class 40) Baileybrug. Bij het licht van schijnwerpers werd de hele nacht doorgewerkt en de volgende ochtend zes uur was de constructie klaar.</p> <p>- Niet relevant, geen vermeldingen binnen het onderzoeksgebied.</p>	DID2	71, 81
	<p>De hele verdere dag en nacht zaten de mensen in de schuilplaatsen en hoorden het fluitend aankomen en ontploffen van de Duitse granaten. Steekvlammen, stof en verstikkende stank. Slachtoffer onder de bevolking was Hendrina van Bree-van Horrik, 74 jaar, aan de Houtbroekdijk. Zij werd dodelijk getroffen, toen zij naar het kippenhok wilde gaan.</p> <p>- Relevant, granaatinslag binnen het onderzoeksgebied.</p>	JOO	183
22 september 1944	<p>Die middag lag Someren onder zwaar granaatvuur van de Duitsers. Deze ondernamen nog enkele verwoede tegenaanvallen op het bruggenhoofd [bij Sluis XI], zowel vanuit het noorden als het zuiden. Maar de Engelsen wisten alle acties af te slaan en die avond had de 11^e Pantserdivisie zich stevig in het bruggenhoofd genesteld.</p> <p>- Niet relevant, geen oorlogshandelingen binnen het onderzoeksgebied.</p>	JOO	179
	<p>Beschietingen van Someren: Gevechten vinden plaats nabij Sluis XI. De Duitsers openen artillerievuur op Someren-dorp. Granaten komen neer in de Kanaalstraat (onder andere nummer 5, 22 en 23), Marktplaats, Slievenstraat (onder andere bij nummer 2), Schoolstraat (onder andere nummer 4), Keizerstraat (o.a. nummer 1).</p> <p>- Relevant, granaatinslagen binnen onderzoeksgebied.</p>	JOO	183-185
	<p>Granaatvuur te Someren: Die vrijdag 22 september zou een zwarte dag worden voor Someren. De Duitsers begonnen 's morgens de brug bij Sluis XI en Someren-Dorp te beschieten. Er vielen granaten in de Kanaalstraat en om ongeveer tien uur voormiddag werd Henricus</p>	JOO	184-186

Datum / jaar	Gebeurtenis	Bron	Pag.
	<p>Frenken, 16 jaar, dodelijk geraakt. Zijn buurvrouw Anna Maria de Git-van Engelen, 26 jaar, die hoogzwanger was, werd op hetzelfde tijdstip vreselijk gewond. Haar zontje Quirinus P., 11 maanden oud, werd op slag gedood. Mevrouw de Git leefde nog en men heeft getracht het ongeboren kind te redden maar het mocht niet baten, het kind kwam levenloos ter wereld en de moeder overleed omstreeks twaalf uur. Een dochtertje, Rietje de Git, werd licht gewond. Hub Smets, Kanaalstraat 25 (1899-1954) werd in zijn rug geraakt en onder moeilijke omstandigheden naar het St. Annaziekenhuis in Geldrop gebracht.</p> <p>In de middag van deze dag om drie uur passeerde de familie H. Driessen-van de Ven uit de Beemdstraat met hun kinderen, grootmoeder en enkele burens, het Marktpllein op de vlucht naar veiliger oorden. Op dat moment trof een voltreffer het ter plaatse staande P.N.E.M.-huisje en H. Driessen werd dodelijk getroffen en zijn vrouw zwaargewond.</p> <p>[...]</p> <p>Pieter Deerns (1941), Slievenstraat 3 werd bij dezelfde granaatontploffing lichtgewond.</p> <p>[...]</p> <p>'s Middags werd de boerderij van de familie A. v. d. Weerden (1885-1976), Schoolstraat 4 getroffen.</p> <p>[...]</p> <p>Zo had de oorlog alleen al in de Schoolstraat een spoor van verwoesting aangericht. Maar ook de Kanaalstraat had het moeten ontgelden. Hier gingen de gemeentewoningen van E. W. de Git en J. Vermeulen, Kanaalstraat 22 en 23 en van Jan Verberne (1871-1957), Kanaalstraat 5 geheel verloren, evenals het huis van H. Leenen (1907-1966), Keizerstraat 1.</p> <p>- <i>Relevant, oorlogshandelingen nabij het onderzoeksgebied.</i></p>		
23 september 1944	<p>Een 25-ponder (151st Field Artillery) vuurt op 23 september vanuit het bruggenhoofd bij Someren op de Duitse stellingen.</p> <p>- <i>Niet relevant, geen exacte locatie van het geschut bekend.</i></p>	DID2	84
	<p>Op zaterdag 23 september ging de beschieting van Someren verder: Duits artillerievuur treft de Schoolstraat 2.</p> <p>- <i>Relevant, granaatinslagen nabij het onderzoeksgebied.</i></p>	JOO	186
24 september 1944	<p>Someren:</p> <p>In de voormiddag van zondag 24 september werd mevrouw Cor Verhees-Hebink (1911) met haar gezin vanuit de Dorpsstraat geëvacueerd bij de familie Meeuws, Zandstraat 10, door granaatscherven zwaargewond.</p> <p>[...]</p> <p>Ook viel er weer een dode, namelijk Wilhelmina Harks, weduwe van Willem Bots, 68 jaar, wonende aan de Keizerstraat.</p> <p>[...]</p> <p>Het merendeel van de bevolking van Someren was tijdens de zware beschietingen gevlucht naar veiliger oorden, onder andere naar Someren-Heide en naar Lierop. Men had alles achter zich gelaten in deze bange Bevrijdingsdagen.</p> <p>- <i>Relevant, beschieting van Someren</i></p>	JOO	186-187

Datum / jaar	Gebeurtenis	Bron	Pag.
29 oktober 1944	Een Hawker Typhoon, Mk Ib, MN352, van 440 Squadron stortte om 11.15 uur neer te Broekstraat Someren. De piloot overleefde de crash. - <i>Niet relevant, buiten het onderzoeksgebied.</i>	SGLO	T4598

Tabel 8: Overzicht gebeurtenissen juni t/m oktober 1944.

November 1944 tot de Duitse capitulatie mei 1945

In de winter van 1944 kwam het front in Nederland nagenoeg stil te liggen. In november werd Walcheren bevrijd, en in Limburg vochten de geallieerden tot december door in een poging door te breken naar Duitsland. Gelijktijdig werden in deze periode V-1 en V-2 *Vergeltungswaffen* afgevuurd. Deze langeafstandswapens waren gericht tegen Londen en Antwerpen, maar kwamen vaak vroegtijdig neer op Nederlands grondgebied. Deze nieuwe Duitse dreiging leidde tot een toename van de geallieerde luchtaanvallen op doelen in het bezette deel van Nederland. Vanaf maart 1945 kwam weer beweging in het front. Canadese eenheden, die door in Duitsland oprukten, bogen af richting Oost-Nederland en trokken via de Achterhoek Nederland binnen. In april 1945 werd ook vanaf het rivierengebied richting het noorden opgetrokken, waarna het Nederlandse grondgebied ten oosten van Amersfoort binnen enkele weken bevrijd werd. De Duitse bezettingsmacht in West-Nederland capituleerde pas op 5 mei 1945. Voor dit project is de volgende informatie aangetroffen met betrekking tot deze periode:

Datum / jaar	Gebeurtenis	Bron	Pag.
19 november 1944	Vliegtuigbom te Someren: Hermanus J. Joosten, 34 jaar, geëvacueerde uit Elst, fietste in de namiddag van 19 november 1944 naar Helmond met zijn dochtertje achterop, om daar zijn vrouw te bezoeken in het ziekenhuis. Tussen Sluis XI en X op de Kanaaldijk werd hij dodelijk getroffen door scherven van afgeworpen vliegtuigbommen. - <i>Niet relevant, buiten het onderzoeksgebied.</i>	JOO	197
	Ooggetuigenverslag: Duitse bommen bij Sluis 10. We zien de rookpluimen opstijgen. - <i>Niet relevant, buiten het onderzoeksgebied.</i>	POU	85
	Om 12:15 uur een Typhoon IB, EJ991, van 247 Squadron noodlanding nabij Someren door motorproblemen, toestel in categorie B (te repareren) toestand. - <i>Niet relevant, buiten het onderzoeksgebied.</i>	SHO	339
	A Hawker Typhoon, Mk Ib (EJ991), of the RAF's 247 Squadron crashed near Someren after engine trouble. The pilot survived the crash. - <i>Niet relevant, buiten het onderzoeksgebied.</i>	SGLO	R1123I

Tabel 9: Overzicht gebeurtenissen winter 1944 – mei 1945.

Naoorlogse periode

Direct na de oorlog begon de wederopbouw van Nederland. Verdedigingswerken, bunkers en achtergebleven NGE werden opgeruimd. Voor het ruimen van de duizenden mijnevelden werden onder meer Duitse krijgsgevangenen ingezet. Voor dit project is geen relevante informatie aangetroffen met betrekking tot deze periode.

BIJLAGE 3 ARCHIEFONDERZOEK NEDERLANDSE ARCHIEVEN

Voor dit HVO-NGE is onderzoek verricht in verschillende Nederlandse archieven. De resultaten van het onderzoek uit de volgende archiefinstellingen zijn opgenomen in deze bijlage:

- Regionaal Historisch Centrum Eindhoven (RHCE)
 - Toegang 13086: Gemeentebestuur Someren, 1935-1979
 - Toegang 11195: Gemeentebestuur Someren, 1980-1989
 - Toegang 13225: Werkgroep Geschiedenis Someren in de Tweede Wereldoorlog, 1981-1985.
- Brabants Historisch Informatie Centrum (BHIC)
 - Toegang 127: Militair Gezag in Noord-Brabant
 - Toegang 1001: Rijkswaterstaat 1954-1973
 - Toegang 1148: Provinciaal bestuur Noord-Brabant 1920-1949.
 - Toegang 1392: Provinciaal Bestuur Noord-Brabant 1950-1986.
- Nationaal archief
 - Toegang 2.04.53.15: Inspectie Bescherming Bevolking tegen Luchtaanvallen.
- Nederlands Instituut voor Militaire Historie
 - Toegang 492: De strijd op Nederlands grondgebied tijdens de Wereldoorlog II / De Groene Serie.
- NIOD Instituut voor oorlogs-, holocaust- en genocidestudies
 - Toegang 077: Generalkommissariat für das Sicherheitswesen – Höhere SS- und Polizeiführer Nord-West

Gemeentearchief Someren:

Regionaal historisch Centrum Eindhoven (RHCE)

Toegang 13086: Gemeentebestuur Someren, 1935-1979	
Inventaris 29	Wereldoorlog II. Maatregelen, genomen door de bezetter, gegevens betreffende oorlogsbuit en oorlogstuig, onregelmatigheden en bevrijding. 1940-1947.
Niet relevant, betreft bezettingszaken.	
Inventaris 79	Gevallen van oorlogsschade aan (gemeente)- eigendommen, met uitzondering van scholen. Afwikkeling kosten. 1940-1957.
<p>Overzicht met panden waaraan oorlogsschade is toegebracht. De lijst is in juli 1954 opgesteld. De aard van de schade is niet vermeld.</p> <p>- <i>Niet relevant, geen schademeldingen binnen het onderzoeksgebied.</i></p> <p>Enkele meldingen van oorlogsschade door het kapotrijden van wegen in zowel 1940 als 1944-45.</p> <p>- <i>Niet relevant, geen exacte locaties vermeld.</i></p> <p>Melding van een bosbrand veroorzaakt door het neerkomen van brandplaatjes op 8 juli 1941.</p> <p>- <i>Niet relevant, geen exacte locatie vermeld.</i></p>	
Inventaris 532	Oorlogsschade geleden door woonwagenbewoners en schippers. Afwikkeling. 1940-1955.
Niet relevant, geen meldingen van oorlogsgeweld binnen het onderzoeksgebied.	
Inventaris 533	Panden, die elders door oorlogshandelingen verwoest zijn. Bouw in Someren van panden als vergoeding voor die andere panden. 1947-1956.
Niet relevant, geen meldingen van oorlogsgeweld het onderzoeksgebied.	
Inventaris 534	Oorlogsschade aan panden/werken van derden. Herstel, afzonderlijke gevallen, alfabetisch geordend op straatnaam, A - Z. 1940-1959.
Relevant, betreft schadedossiers per pand, opgenomen in groepsregister (inventaris 535).	
Inventaris 535	Oorlogsschade aan panden/werken van derden. Herstel, mededelingen, inlichtingen en opgaven. 1940-1949.

Toegang 13086: Gemeentebestuur Someren, 1935-1979

Overzicht met alle adressen die schade opliepen in september 1944 incl. de schadecategorie. De schade categorieën betreffen A t/m D, waarvan A: totaal verwoest of zwaar beschadigde percelen, A1: beschadigde panden, schade van de categorieën B, C en D betreft schade van minder zware aard. Het betreft in totaal 250 meldingen, hieronder is de meldingen binnen en nabij het onderzoeksgebied weergegeven:

- 19. Schade van categorie A1 te Speelheuvelplein 9
- 29. Schade van categorie C te Slievenstraat 10
- 34. Schade van categorie C te Houtbroekdijk 7
- 45. Schade van categorie D te Slievenstraat 2
- 72. Schade van categorie B te Speelheuvelplein 2
- 85. Schade van categorie D te Speelheuvelplein 2
- 100. Schade van categorie B te Lieropsedijk 1
- 102. Schade van categorie A1 te Slievenstraat 12
- 108. Schade van categorie D te Speelheuvelplein 10
- 109. Schade van categorie D te Slievenstraat 1
- 113. Schade van categorie B te Hoeterbroekdijk 5
- 115. Schade van categorie B te Slievenstraat 4
- 118. Schade van categorie D te Slievenstraat 3
- 148. Schade van categorie 2 x A1 te Slievenstraat 6
- 172. Schade van categorie 4 x A1 te Slievenstraat 16

- *Relevant, schademeldingen binnen het onderzoeksgebied.*

Inventaris 589

Overlijden. Overzichten van en inlichtingen betreffende personen ten gevolge van oorlogshandelingen overleden in Someren, of ten gevolge van oorlogshandelingen elders overleden, maar afkomstig uit Someren. 1940-1952.

Melding het overlijden van mensen te Someren ten gevolge van oorlogshandelingen:

- 11 mei 1941, persoon overleden te Den Bult, Someren, ten gevolge van een ontplofte granaat.
- 20 mei 1944, persoon overleden te Sluis 11 ten gevolge van een ontplofte granaat.
- 24 september 1944, persoon overleden door een granaat op woning.
- 22 september 1944, drie personen overleden door een granaten op woning.
- 22 september 1944, persoon overleden door een granaat op woning.
- 22 september 1944, persoon overleden door een granaat op de Markt.
- 19 november 1944, persoon overleden door een Duitse bombscherf te Sluis 9.

- *Niet relevant, geen meldingen binnen het onderzoeksgebied.*

Melding van 16 juli 1946 betreffende het neerkomen van een geallieerd vliegtuig op 12 augustus 1942 te Leeuwerikbos nabij Lierop. Voor zover bekend is de gehele bemanning overleden.

- *Niet relevant, vliegtuigcrash buiten het onderzoeksgebied.*

Inventaris 893

Luchtbeschermingsdienst. Organisatie en taken. 1937-1945.

Melding van de luchtbeschermingsdienst Someren op 27/28 december 1941 betreffende een bominslag in oostelijke richting om 8.20 uur. Om 8.30 uur werd een kort luchtgevecht waargenomen met als gevolg het neerkomen van een brandend vliegtuig, waarschijnlijk neergekomen te Heezer Bossen. Om 8.45 uur luchtafweergeschut uit de richting van Eindhoven en een brandend toestel waargenomen in de richting van Belgische grens.

- *Niet relevant, buiten het onderzoeksgebied.*

Inventaris 899

Luchtbeschermingsdienst. Alarmering. 1940-1942.

Niet relevant, betreft organisatorische stukken.

Inventaris 902

Bekendmakingen door de burgemeester van schietoefeningen met scherpe munitie door het leger. 1939-1941.

- Meldingen van schietoefeningen met scherp te Someren door het Nederlandse leger:
 - o 6 oktober 1939: van 9.30 uur tot 15.30 uur wordt geschoten van het gedeelte van de molenheide ten zuiden van de kunstweg Mieloo-Geldrop in de richting van Grafven en Bauven ten noorden van de

Kunstweg Someren-Heeze. Het onveilige gebied betreft:

Het onveilig terrein zal worden afgezet met roode vlaggen.
 De onveilige strook ligt aan de binnenkant van de algemeene lijn :
 Oostzijde Geldrop en wel de Sluisstraat ter hoogte van de schiet-
 baan der burgerwacht= pal Zuidelijke richting tot de Dommel =
 Westzijde Strabrechtse Heide = Heezerhut aan de kunstweg Heeze=
 Someren= Noordzijde kunstweg Heeze-Someren (de kunstweg zelf is
 veilig) tot paal 7 = Hôzen = Westrand Moorsel en wel de bosch-
 rand aldaar = Overakker = paal 4 kunstweg Mierloo-Geldrop = kunst-
 weg Mierloo-Geldrop (kunstweg zelf is veilig) tot paal 2 = Oost-
 zijde Geldrop.

- o 6 en 7 oktober 1939: schietoefeningen op de Lieropse Heide.
 - o 11 en 12 oktober 1939: schietoefeningen op de Lieropse Heide.
 - o 13 oktober 1939: schietoefeningen tussen de kustwegen Mierlo – Geldrop en Someren- Heeze.
 - o 27 oktober 1939: schietoefeningen op de Lieropse Heide en omgeving.
 - o 1 en 2 december 1939: schietoefeningen tussen de kustwegen Mierlo – Geldrop en Someren- Heeze.
 - o 4 december 1939: schietoefeningen tussen de kustwegen Mierlo – Geldrop en Someren- Heeze.
 - o 9 en 11 december 1939: schietoefeningen tussen de kustwegen Mierlo – Geldrop en Someren- Heeze.
 - o 12 en 15 december 1939: schietoefeningen tussen de kustwegen Mierlo – Geldrop en Someren- Heeze.
 - o 16 en 18 december 1939: schietoefeningen tussen de kustwegen Mierlo – Geldrop en Someren- Heeze.
 - o 19 december 1939: schietoefeningen tussen de kustwegen Mierlo – Geldrop en Someren- Heeze.
 - o 21 december 1939: schietoefeningen tussen de kustwegen Mierlo – Geldrop en Someren- Heeze.
 - o 30 december 1939 en 1 januari 1940: schietoefeningen tussen de kustwegen Mierlo – Geldrop en Someren- Heeze.
 - o 3, 6, 8, 9, 12, 13, 15, 16, 20, 22, 23, 27, 29 en 30 januari 1940: schietoefeningen tussen de kustwegen Mierlo – Geldrop en Someren- Heeze.
 - o 2, 6, 9, 13, 16, 17, 19, 20, 23, 24, 26 en 27 februari 1940: schietoefeningen tussen de kustwegen Mierlo – Geldrop en Someren- Heeze.
 - o 1, 2, 4, 5, 8, 9, 11, 12, 15, 29 maart 1940: schietoefeningen tussen de kustwegen Mierlo – Geldrop en Someren- Heeze.
- Meldingen van schietoefeningen met scherp in het door Duitsers bezette Someren:
- o 23 september 1940: schietoefeningen op een door Duitsers afgezet terrein gelegen tussen de bebouwde kommen van Geldrop, Mierlo, Lierop, Someren, Sterksel en Heeze.
 - o 7, 18 april 1941: bekendmaking van een door de Duitse Weermacht te houden schietoefening, locatie niet vermeld.
 - o 22 april 1941: schietoefeningen op een door Duitsers afgezet terrein gelegen tussen de bebouwde kommen van Geldrop, Mierlo, Lierop, Someren, Sterksel en Heeze.
 - o 2 mei 1941: schietoefeningen tussen de kustwegen Mierlo – Geldrop en Someren- Heeze.
 - o 13 mei 1941: gevechtsoefeningen (infanterie) op een gebied noordwestelijk van Vaarsel gelegen.
- Niet relevant, schietoefeningen vonden op de Strabrechtse- en Lieropse Heide plaats.

Inventaris 905

Aantreffen, bewaren en onschadelijk maken van oorlogstuig. 1939-1976.

Meldingen van aangetroffen niet-ontplofte projectielen in Someren:

- o 8 november 1940: melding van een bombardement met brisant- en brandbommen 21.30 uur. De bommen kwamen neer nabij het Berkeindje en Heieind. In het open veld werden van 44 brandbommen verkoelde resten gevonden, later werden er nog 6 ontbrand aangetroffen. Tevens werd één krater van een brisantbom aangetroffen van 8,5 meter in diameter.
- o 15 februari 1941: een bombardement in de gemeente. Hierbij vielen vijf bommen op een afstand van 300 à 400 meter ten noorden van de Groenstraat in het openveld, en vijf brisantbommen in het openveld op 15 meter afstand ten zuidoosten van de Hoevenstraat en 100 meter ten westen van de

Toegang 13086: Gemeentebestuur Someren, 1935-1979

Parallelweg. Vier van de bommen waren ontploft. Een vijfde bom kwam als blindganger in de grond (100 meter zuidoosten van de Hoevenstraat). Duitse autoriteiten hebben de bom niet kunnen ruimen wegens een te grote diepte van de blindganger. Te Lierop werd een ontbrande brandbom gevonden in het openveld 200 meter van de Hoogenweg en 25 meter van de school af. Ooggetuigen verklaren dat: 'de bommen aan de Groenstraat zijn gevallen', 'een brandbom achter de jongens en meisjesschool te Lierop is gevallen' en 'bommen aan de Hoevenstraat neerkwamen'

- o 17 februari 1941: een rond blikken pot, plat van onder en rond uitlopend aan de bovenkant (7 à 10 cm hoog, 20 á 25 cm in doorsnede) werd aangetroffen op een niet nader genoemde locatie. Men verwacht dat het een brandbom is.
- o 21 september 1945: naast eerdergenoemde NGE werd tevens melding gemaakt van 12 granaten aan de Kerkendijk 26, een granaat aan de Einderstraat 28, een granaat aan de Donkschedreef, munitie aan de Kievitstraat 11 en diverse munitie op de binnenplaats van het Gemeentehuis (verzamelplaats).
- o 5 december 1945: melding van de aanwezigheid van achtergebleven NGE, o.a. twee vliegtuigbommen te Beuven.
- o Diverse munitie te werd aangetroffen te:
 - Eén granaat aan huis te Hou[t]broekstraat 1.
 - Eén granaat te Klotterstraat, langs de Donksche Dreef.
 - Eén splinterbom boven de grond aan de Vaarsehoef A70, Lierop
 - Eén granaat te Vaarselstraat 13
 - Eén handgranaat en diverse ander oorlogstuig te Vaarselstraat 13a
 - Eén granaat aan de Vaarselstraat 10
- o 30 juni 1947: lijst met aangetroffen munitie in Someren zonder vermelding van het type of hoeveelheid munitie te vermelden.
- o 28 augustus 1947: lijst met aangetroffen munitie in Someren, o.a.:
 - Eén granaat te Hoijzerstraat (F. van den Bogaart)
 - Eén fosforgranaat te Klotterstraat (G. Wijnen)
- o 1 oktober 1949: lijst met aangetroffen munitie in Someren, o.a. te:
 - Diverse munitie te Slievenstraat (J. Welten)
 - Eén mortiergranaat te Vaarselstraat (familie Welten)
- o 23 januari 1950: melding van een zestal granaten in de omgeving van Witver te Vaarselstraat
- o 16 maart 1950: melding van granaten en munitie te Kerkendijk (H. van Soest) en bij het woonwagenveld te Vaarselstraat.
- o 20 september 1952: melding van het aantreffen van vijf mortiergranaten te Donksedreef 1
- o 27 februari 1953: melding van het aantreffen van een granaat in de omgeving van het Donksebos.
- o 10 december 1954: melding van het aantreffen van een projectiel te Vaarselstraat 27.
- o 11 december 1958: melding van het aantreffen van een kleine partij munitie nabij de woning van de heer Kruijf, Slievenstraat 2.
- o 2 september 1959: melding van het aantreffen van een projectiel op een bouwland aan 'Den Bult' (eigenaar J. van Asten, Vaarselstraat 13a).
- o 16 april 1960: melding van het aantreffen van een granaat nabij Slievenstraat 12.
- o Onbekende datum:
 - Naast de Vaarselstraat in de grond achter de boerderij van F. v.d. Boomen (Vaarselstraat 30b) ligt een vliegtuigbom.

- *Relevant, munitieruimingen in of nabij het onderzoeksgebied.*

Meldingen van munitie bij het politiebureau zijn uit deze inventaris niet overgenomen omdat niet bekend is waar de munitie initieel aangetroffen werd.

Inventaris 907

Gegevens betreffende branden. 1935-1960.

Procesverbaal betreffende het neerkomen van brandplaatjes in de nacht van 7 op 8 juli 1941. Na een luchtgevecht wierp een geallieerd toestel de plaatjes uit en brak er op vijf verschillende plaatsen brand uit: op twee plaatsen in de Staatsbossen nabij Den Bult; op twee plaatsen in de staatsbossen in de voormalige gemeente Lierop; en te Hoenderboom, gelegen in Maarheeze, net buiten de gemeente Someren. Er werden op de genoemde locaties geen brandplaatjes meer aangetroffen.

- *Niet relevant, buiten het onderzoeksgebied.*

Toegang 13086: Gemeentebestuur Someren, 1935-1979

Verder enkele meldingen van brand in 1940 en 1941. De oorzaken zijn veelal onbekend. Enkel de brand op 8 juli 1941 kan aan oorlogshandelingen gekoppeld worden.

- *Niet relevant, buiten het onderzoeksgebied.*

Inventaris 1344	Hulpverlening aan oorlogsslachtoffers. Inzamelingen en inlichtingen. 1940-1952.
-----------------	---

Niet relevant, betreft slachtofferhulp.

Inventaris 1345	Hulpverlening aan oorlogsslachtoffers. Afzonderlijke gevallen: schippers. 1945-1946.
-----------------	--

Niet relevant, betreft slachtofferhulp.

Inventaris 1346	Hulpverlening aan oorlogsslachtoffers. Afzonderlijke gevallen met uitzondering van schippers. 1945-1951.
-----------------	--

Melding van 28 oktober 1946 betreffende het gewond raken van een inwoner van Someren bij de bevrijding van de gemeente in september 1944.

- *Niet relevant, geen exacte locatie bekend.*

Melding van 28 juni 1945 betreffende oorlogsslachtoffers in de gemeente Someren. Op 22 september 1944 raakte de dertienjarige M. Kruijff, wonende te Slievenstraat 2, gewond door granaatvuur/granaatsplinter.

- *Relevant, granaatinslag binnen het onderzoeksgebied*

Inventaris 1410	Afwikkeling oorlogsschade aan schoolgebouwen. 1941-1957.
-----------------	--

Niet relevant, betreft enkel bezettingsschade.

Inventaris 1791	Duitse weermacht huisjes. Gebruik en bewoning. 1942-1945.
-----------------	---

Niet relevant, betreft enkel bezettingsschade.

Toegang 11195: Gemeentebestuur Someren, 1980-1989

Geen relevante stukken aangetroffen

Toegang 13225: Werkgroep Geschiedenis Someren in de Tweede Wereldoorlog, 1981-1985.

Inventaris 2	De meidagen van 1940, 81 stukken.
--------------	-----------------------------------

Majoor van Oeveren, Sectie Krijgsgeschiedenis 's Gravenhage, 20 oktober 1982:

Melding van het neerkomen van een Duits vliegtuig tussen Someren en Heeze.

- *Niet relevant, geen exacte locatie of datum vermeld.*

Verslag van J. Hoeben en W. Joosen, 28 mei 1983:

12 mei 1940: Nederlandse soldaten hadden een munitiewagen met twee paarden achtergelaten op het terrein van Van de Heuvel. Deze wagen was in de sloot beland.

- *Niet relevant, geen exacte locatie bekend.*

Overzicht van door Duitsers geplaatste zoeklichten en luchtafweer:

11 houten gebouwen en 2 uitkijktorens aan de Steegstraat.

1 houten gebouw aan de Broekstraat.

1 houten gebouw en 1 uitkijktoren achter het parochiehuis.

2 houten gebouwen aan de Nieuwendijk (Someren-Eind).

1 stenen gebouw aan de Kerkendijk met houten barak en zoeklicht (Someren-Heide).

3 houten gebouwen aan de Ruilvenweg (richting Someren-Heide).

3 houten gebouwen aan de Otterdijk te Lierop.

- *Niet relevant, geen meldingen binnen het onderzoeksgebied.*

Inventaris 3	Interviews, 34 stukken.
--------------	-------------------------

Toegang 13225: Werkgroep Geschiedenis Someren in de Tweede Wereldoorlog, 1981-1985.

Melding van het vallen van een vliegtuig in mei 1944 in het land voor de boerderij van A. Vink aan de Kerkweg.

- *Relevant, vliegtuigcrash nabij het onderzoeksgebied.*

Melding van de bouw van een zoeklichtinstallatie en enkele houten barakken aan de Kerkweg. Aan de Kerkweg 13 lag een overdekte schuilloopgraaf.

- *Niet relevant, exacte locatie van de loopgraven niet vermeld.*

Melding van het gewond raken van een dertienjarige inwoner van Someren door de ontploffing van een Duitse granaat op 22 september 1944.

- *Relevant, melding nabij het onderzoeksgebied.*

Melding van tanks die zij aan zij stonden opgesteld aan de Vaarselstraat op 22 september 1944. De tanks vuurde de hele nacht richting Asten.

- *Relevant, melding nabij het onderzoeksgebied.*

Op een zondag in oktober of november 1944 (exacte datum niet vermeld) stortte een klein Engels verkenningsvliegtuig neer aan de Broekstraat op de Hoge Akker. Op het moment van opschrijven (1981) lag er een kruising, Witvrouwenbergweg/ Provincialeweg, op de crashlocatie.

- *Relevant, crash nabij het onderzoeksgebied.*

Melding van 25 mei 1944 betreffende het neerkomen van een vliegtuig aan de Kerkweg te Someren. Het vliegtuig kwam neer nabij de woning van A. Vink. Brokstukken werden op meerdere plekken te Someren teruggevonden: één motor in de gracht bij het 'Rooiland' achter B. van Otterdijk in de Heidveldsestraat; één motor bij het huis van E. en W. Smits, op de hoek van de Slievenstraat en de Houtbroekdijk. Bij het huis van A. Vink werd een mand met aangetroffen munitie weggezet.

- *Relevant, melding nabij het onderzoeksgebied.*

Inventaris 7	In Someren gevallen vliegtuigen, 50 stukken.
--------------	--

Meldingen van neergekomen vliegtuigen in de gemeente Someren:

[Vermoedelijk] 14 februari 1941: tussen 21.00-21.30 uur kwamen zware bommen neer voor het huis te Hoyerstraat 3 [nu 8]. Het toestel dat de bommen liet vallen stortte elders neer.

7/8 juli 1941: een Hampden landde op de Strabrechtse Hei.

12 augustus 1942: een brandende Wellington van 156 Squadron stortte rond 3.00 uur neer aan de Kromvenweg (andere bron meldt Otterdijk op de Vaarsehoef), nabij het bos te Lierop. Het toestel was door een Duitse Nachtjager neergeschoten.

24/25 mei 1944: een Lancaster van 405 Squadron crashte nabij woning van A. Vink, Slievenstraat. Een motor kwam neer te Heidveldsestraat/Kerkweg.

25 mei 1944: een Lancaster van 15 Squadron stortte rond 1.15 uur neer te Someren. Het toestel was door een Duitse Nachtjager neergeschoten.

Onbekende datum: de Duitse luchtbeschermingsdienst bouwde de volgende gebouwen ter ondersteuning van de bescherming van het luchtruim:

11 houten gebouwen en 2 uitkijktorens aan de Steegstraat.
 1 houten gebouw aan de Broekstraat.
 1 houten gebouw en 1 uitkijktoren achter het pafochiehuis (d.i. nu gemeenschapshuis De Ruchte t.o.St.Lambertus kerk) Hier was ook de Staf gevestigd.
 2 houten gebouwen aan de Nieuwendijk (Someren-Eind)
 1 stenen gebouw aan de Kerkendijk (Someren Heide) met houten barak en zoeklicht.
 1 stenen gebouw aan de kerkweg, 2 houten barakken, schuilkelder en zoeklichtinstallatie.
 3 houten gebouwen aan de Kuilvenweg (richting Someren Heide)
 3 houten gebouwen aan het Otterdijk te Lierop. Op deze plaats is nu Bloembollenbedrijf Sjerps gevestigd. Deze lokatie is nooit door de Duitsers in gebruik genomen.

- *Relevant, enkele meldingen binnen het onderzoeksgebied.*

Toegang 13225: Werkgroep Geschiedenis Someren in de Tweede Wereldoorlog, 1981-1985.

Melding van branden in de gemeente Someren. Hieronder branden ten gevolge van oorlogshandelingen:
 8 juli 1941: bos en heidebrand t.g.v. oorlogshandelingen: lichtkogels en brandplaatjes neergekomen rond 2.00 uur.
 Twee branden in Staatsbossen onder Lierop, nabij Hoenderboom onder Maarheeze en twee branden in de Bult
 - *Niet relevant, buiten het onderzoeksgebied,*

Bij veel van de meldingen is niet bekend waar de toestellen neerkwamen en/of wanneer de toestellen werden neergeschoten. Deze informatie is daarom niet uit deze inventaris niet overgenomen

Inventaris 13 | De bevrijding 1944-1945, 65 stukken.

Verslag van mevr. A.J. v.d. Hulst-Keyzer:

Op 21 september 1944 werd er geschoten tussen Lierop en Sluis IX. Duitsers aan de overzijde van het kanaal vuurden op geallieerde troepen. De stobalen (op het land van Frans van Bussel) waar ze zich achter verborgen werden in brand geschoten. Het huis van Keizer werd zwaar beschadigd tijdens de bevrijding.

- *Niet relevant, exacte locatie niet bekend.*

Lijst schadegevallen in de gemeente Someren. In totaal 250 schademeldingen. Op 6/7 augustus 1942: de boerderij van J. Voets afgebrand door brandbommen.

- *Niet relevant, buiten het onderzoeksgebied.*

Melding van een dertienjarig meisje dat gewoond raakte bij de bevrijding van Someren en Asten. Ze werd op 22 september 1944 getroffen door een granaat aan de Slievenstraat 2.

- *Relevant, granaatinslag binnen het onderzoeksgebied.*

Meldingen van verschillende lokalen:

A. van Asten, te Lierop, meldt dat 200 meter ten westen van Den Boomen, nabij de boerderij van De Vries [Laan ten Boomen 38], richting Otterdijk, bergen granaten opgestapeld hebben gelegen.

- *Niet relevant, buiten het onderzoeksgebied.*

De inventaris betreft verder enkel algemene beschrijvingen van de situatie rondom Someren en Asten, deze zijn niet overgenomen in deze bijlage omdat ze geen aanvullende informatie bieden.

Inventaris 16 | Het leven na de bevrijding, 1945-1950, 18 stukken.

Een lijst met schade en herbouw in de gemeente Someren, er worden echter geen oorzaken van de schade vermeld. De vermeldde verwoeste panden liggen buiten het onderzoeksgebied.

- *Niet relevant, de verwoeste panden liggen buiten het onderzoeksgebied, van de beschadigde panden is geen locatieomschrijving gegeven.*

Een lijst met brandgevallen te Someren:

8 juli 1941: bosbrand te Someren en Lierop ten gevolge van uitgeworpen brandplaatjes.

Najaar 1944: brand op de Hoysen ten gevolge van oorlogshandelingen.

16 juli 1945: Engelse militairen laten te Lierop munitie springen waardoor een brand is uitgebroken.

- *Niet relevant, geen exacte locaties bekend.*

Inventaris 24 | Een serie foto's betreffende Someren in WO II, 1940 – 1945.

Foto van een neergeschoten Duitse ME 262 nabij Helmond. Het toestel was neergeschoten op 28 oktober 1944:

Toegang 13225: Werkgroep Geschiedenis Someren in de Tweede Wereldoorlog, 1981-1985.

- *Niet relevant, exacte locatie niet bekend.*

Melding van een vliegtuigcrash op 25 mei 1944 nabij A. Vink [Kerkweg 13].

- *Relevant, vliegtuigcrash nabij het onderzoeksgebied.*

Inventaris 27

Een serie foto's betreffende Someren in WO II, 1940 – 1945.

Toegang 13225: Werkgroep Geschiedenis Someren in de Tweede Wereldoorlog, 1981-1985.

Melding van de daden van de bemanning van tanks van de Fife and Forfar Yeomanry op 22 september 1944. De tanks gingen met vieren als eerst over de Baileybrug richting Asten. 's Ochtends om 9.00 uur bereikte de tank de bebouwde kom van Asten. Het had een gat geslagen in de Duitse verdediging en had een grote hoeveelheid Duitsers uitgeschakeld.

- *Niet relevant, buiten het onderzoeksgebied.*

Provinciaal archief:

Brabants Historisch Informatie Centrum (BHIC)

Toegang 127: Militair Gezag in Noord-Brabant.

Provinciale Militaire Commissaris in Noord-Brabant en opvolger

Inventaris 17 | Rapporten en verslagen, 1944-1945.

Niet relevant, geen meldingen binnen het onderzoeksgebied.

Inventaris 23 | Rapporten "526 (P) Civil Affairs Detachment" over toestand in Noord-Brabant, 1944 – 1945.

Meldingen van overvliegende en ingeslagen V1's alleen de plaats van inslag wordt niet genoemd.

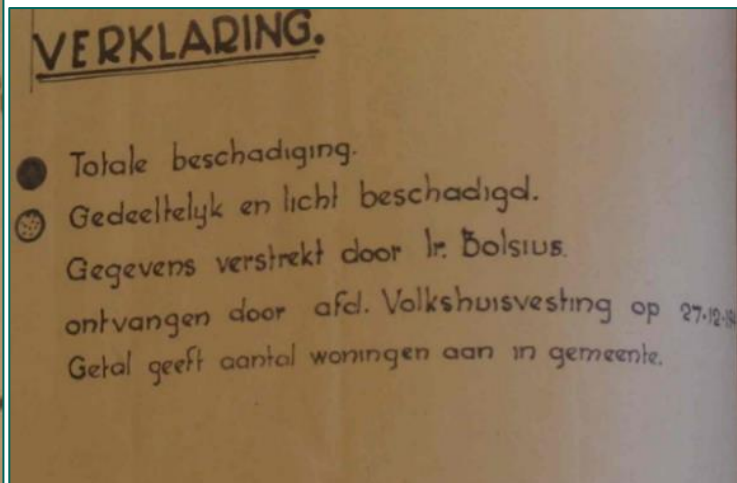
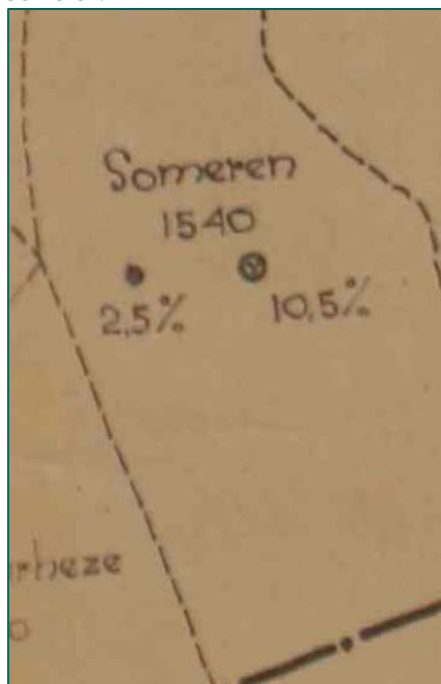
- *Niet relevante, exacte locaties niet bekend.*

Inventaris 24 | Verslagen, diversen, waaronder weekrapporten secties PMC, 1944-1945.

Niet relevant, betreft algemene zaken.

Inventaris 34 | Kaarten oorlogsschade aan woningen, boerderijen, kerken en andere gebouwen, 1945.

Overzichtskaart met schade aan gebouwen binnen Noord-Brabant. Hieronder een uitsnede van de gemeente Someren.

- *Niet relevant, betreft slechts een indicatie van schade te Someren.*

Inventaris 43 | Kaarten verkeerswegen en vernielde bruggen, 1932-1944.

Melding van vernielde bruggen en sluisen in o.a. de Zuid-Willemsvaart.

- *Niet relevant, deze bruggen en sluisen liggen buiten het onderzoeksgebied.*

Inventaris 44 | Kaarten water-, spoor- en verkeerswegen, bruggen en sluisen, ca. 1932-1945.

Niet relevant, geen meldingen binnen het onderzoeksgebied.

Toegang 127: Militair Gezag in Noord-Brabant.	
Inventaris 46	Kaarten waterwegen en vernielde sluisen en bruggen in arrondissement 's-Hertogenbosch, 1943-1944.
Melding van vernielde bruggen en sluisen in o.a. de Zuid-Willemsvaart. - <i>Niet relevant, deze bruggen en sluisen liggen buiten het onderzoeksgebied.</i>	
Inventaris 104	Tijdstip bevrijding gemeenten in Noord-Brabant, 1945.
Melding van de bevrijding van Asten op 22 september 1944.	
Inventaris 159	Verordeningen en instructies vijandelijk vermogen (oorlogsbuit), 1944-1945.
Niet relevant, betreft algemene stukken.	
Inventaris 171	Belastingen, deviezen en oorlogsschade, 1944-1945.
Niet relevant, betreft algemene stukken.	
Inventaris 176	Militaire aangelegenheden, 1944-1945.
Niet relevant, betreft algemene stukken.	
Inventaris 185	Visakten en vissen met handgranaten, 1944-1945.
Niet relevant, geen meldingen binnen het onderzoeksgebied.	
Inventaris 211	Rapporten over in januari - maart 1945 in Noord-Brabant neergekomen vliegende bommen V1 en V2, 1945.
Niet relevant, geen meldingen binnen het onderzoeksgebied.	
Inventaris 216	Opruimen mijnen, 1944-1945.
Niet relevant, de locaties worden niet vermeld.	
Inventaris 217	Personeelszaken brandweer en luchtbescherming, 1944-1945.
Niet relevant, betreft algemene stukken.	
Inventaris 218	Vijandelijke luchtlandingen, 1944-1945.
Niet relevant, betreft algemene informatie en instructies.	
Inventaris 219	Sectie brandweer en luchtbescherming, 1944-1945.
Niet relevant, geen meldingen binnen het onderzoeksgebied.	
Inventaris 272	Wederopbouw, 1944-1945.
Niet relevant, geen meldingen binnen het onderzoeksgebied.	
Inventaris 279	Rapporten militaire commissaris Noord-Limburg, 1944-1945.
Niet relevant, geen relatie tot NGE.	
Inventaris 280	Schade enquêtecommissie, 1944-1945.
Niet relevant, geen relatie tot NGE.	
Inventaris 306	Bewakings- en gezagscompagnieën, 1944-1945.
Niet relevant, geen relatie tot NGE.	
Inventaris 307	Mijnen en andere explosieven, 1944-1945.
Niet relevant, geen meldingen binnen het onderzoeksgebied.	
Inventaris 313	Bureau Militaire Zaken, 1944-1945.
Niet relevant, geen relatie tot NGE.	

Toegang 127: Militair Gezag in Noord-Brabant.

Districts Militaire Commissaris in Eindhoven (code N07)	
Inventaris 411	Oorlogsbuit 1944-1945.
Niet relevant, geen relatie tot NGE.	
Inventaris 412	Verbod op betreden bepaalde huizen door geallieerde militairen 1944-1945.
Niet relevant, geen relatie tot NGE.	
Inventaris 414	Politierapporten over toestand in bevrijde gemeenten 1944-1945.
Niet relevant, geen meldingen binnen het onderzoeksgebied.	
Inventaris 415	Politieonderzoeken en klachten van allerlei aard, 1944-1945.
Niet relevant, geen relatie tot NGE.	
Inventaris 416	Politionele aangelegenheden, 1944-1945.
Niet relevant, geen relatie tot NGE.	
Inventaris 417	Brandweer en luchtbescherming 1944-1945.
Niet relevant, geen relatie tot het onderzoeksgebied.	
Inventaris 418	Aangeven en opruimen mijnevelden 1944-1945.
Niet relevant, geen relatie tot NGE.	
Inventaris 437	Herstel beschadigde spoorwegbruggen en waterwegen 1944-1945.
Niet relevant, geen informatie m.b.t. oorlogshandelingen of NGE.	

Toegang 1001: Rijkswaterstaat 1954-1973

Inventaris 73	Onderhoud Peelkanaal.
Niet relevant, geen meldingen binnen het onderzoeksgebied.	

Toegang 1148: Provinciaal bestuur Noord-Brabant 1920-1949.

Inventaris 441	Luchtbescherming waterleidingbedrijven 1939-1940.
Niet relevant, geen informatie m.b.t. oorlogshandelingen of NGE.	
Inventaris 442	Bescherming tegen luchtaanvallen op waterstaatswerken dienende tot waterkering en waterlozing 1939-1943.
Niet relevant, geen informatie m.b.t. oorlogshandelingen of NGE.	
Inventaris 443	Lijsten oorlogsschade aan eigendommen provincie, gemeenten en waterschappen 1944.
<p>Hieruit blijkt dat de kei- en klinkerbestrating van de klinkerbestrating in Heeze, Someren en Asten is beschadigd door tanks/transport en granaatinslagen.</p> <p>- <i>Niet relevant, geen exacte locaties vermeld.</i></p>	
Inventaris 774	Correspondentie onderhoud en reconstructie weggedeelten en herbouw, 1919-1948.
Niet relevant, geen meldingen binnen het onderzoeksgebied.	
Inventaris 790	Onteigeningen voor reconstructies als gevolg van oorlogsschade provinciale weg, wegvak 8, 1940-1950.
Niet relevant, geen meldingen binnen het onderzoeksgebied.	

Toegang 1148: Provinciaal bestuur Noord-Brabant 1920-1949.	
Inventaris 901	Oorlogsschade aan wegen, bruggen enz. en overleg over schadeloosstelling met Commissariaat voor Oorlogsschaden 1940-1950.
Melding van onbekende datum betreffende de vernieling van de brug over de Sterkselse Aa in de weg Heeze-Someren. Een hulpbrug is aangelegd. De schade wordt geschat op 5000 gulden. - <i>Niet relevant, buiten het onderzoeksgebied.</i>	
Inventaris 988	Tekeningen onderhoud 1.
Niet relevant, geen meldingen binnen het onderzoeksgebied.	
Inventaris 989	Tekeningen onderhoud 2.
Niet relevant, geen betrekking tot NGE.	
Inventaris 1286	Herstel schade door oorlog en bezetting aan eigendommen publiekrechtelijke en daarmee gelijkgestelde lichamen 1946-1947.
Niet relevant, geen informatie m.b.t. oorlogshandelingen of NGE.	

Toegang 1392: Provinciaal Bestuur Noord-Brabant 1950-1986.	
Inventaris 3640	Vaststellen van toestand wegen en bruggen na geleden oorlogsschade en van financiële bijdrage door het Rijk in het herstel daarvan, 1949-1958.
Niet relevant, geen meldingen binnen het onderzoeksgebied.	

Nationaal Archief

De Toegang 2.04.53.15: Inspectie Bescherming Bevolking tegen Luchtaanvallen heeft relevante resultaten opgeleverd. De resultaten zijn in de onderstaande tabel opgenomen:

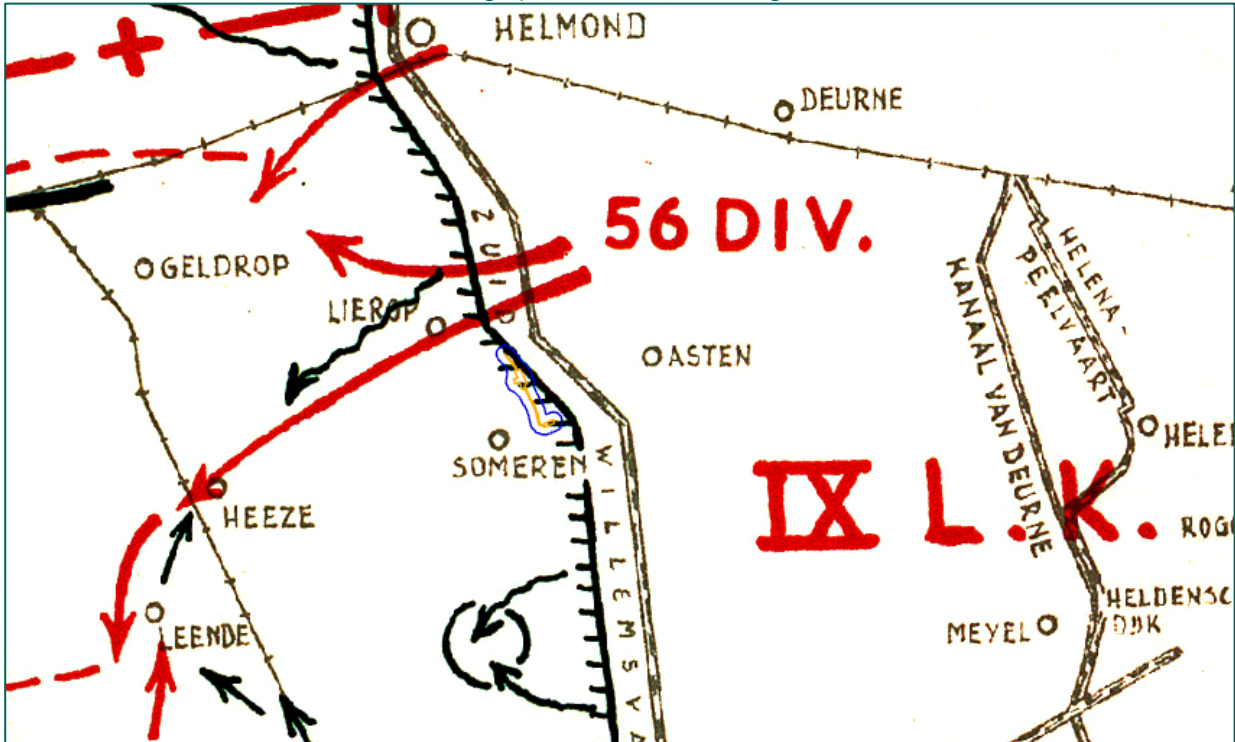
Toegang 2.04.53.15: Inspectie Bescherming Bevolking tegen Luchtaanvallen.	
Inventaris 72	Overijssel
Melding van de burgemeester van Someren: Op 27 juni 1940 kwamen er om 1.30 uur in het buurtschap Sluis 13 in het open veld vliegtuigbommen neer. De exacte hoeveelheid is onbekend. De volgende morgen om 8 uur is nog één van deze bommen ontploft. Mogelijk zijn er nog meer onontpofte bommen in de grond achtergebleven. - <i>Niet relevant, buiten het onderzoeksgebied.</i>	

Nederlands Instituut voor Militaire Historie (NIMH)

Het raadplegen van de volgende collecties heeft relevante resultaten opgeleverd:

- Collectie 492: De strijd op Nederlands grondgebied tijdens de Wereldoorlog II / De Groene Serie.

De resultaten zijn in de onderstaande tabel opgenomen:

Toegang 492: De strijd op Nederlands grondgebied tijdens de Wereldoorlog II / De Groene Serie.	
Inventaris 4	Onderdeel B. De verdediging van Noord-Limburg en Noord-Brabant, kaarten
Toestand in Noord-Brabant en Noord-Limburg op 11 mei in de namiddag en avond:	
	
- Niet relevant, geen aanwijzing van gevechten binnen het onderzoeksgebied in 1940.	

•NIOD Instituut voor oorlogs-, holocaust- en genocidestudies (NIOD) In het NIOD is de toegang 077: Generalkommissariat für das Sicherheitswesen – Höhere SS- und Polizeiführer Nord-West geraadpleegd. Dit heeft de volgende resultaten opgeleverd:

Toegang 077: Generalkommissariat für das Sicherheitswesen – Höhere SS- und Polizeiführer Nord-West	
Inventaris 1328	Dagberichten van de Befehlshaber der Ordnungspolizei Den Haag betreffende vijandelijke luchtaanvallen, 1940-1941.
Melding van 27 juni 1940 betreffende een blindganger te Someren (Noord-Brabant). De blindganger is nog niet verwijderd.	
- Niet relevant, buiten het onderzoeksgebied (zie NA: Toegang 2.04.53.15, inventaris 72).	
Melding van 9 november 1940 betreffende brandbommen en een krater te Someren (Noord-Brabant). Er werden 38 uitgebrande en 6 niet uitgebrande brandbommen aangetroffen. Daarnaast werd een krater aangetroffen van een brisantbom. Er werd geen schade aan eigendommen veroorzaakt.	
- Niet relevant, buiten het onderzoeksgebied (RHCE: Toegang 13086, inventaris 905).	
Melding van 15 februari 1941 betreffende vliegtuigbommen te Someren (Noord-Brabant). Er werden 10 brisantbommen afgeworpen op het vrije veld waarvan één als blindganger in de grond terecht kwam, daarnaast werd er één niet ontbrande brandbom aangetroffen.	
- Niet relevant, geen exacte locatie bekend.	

BIJLAGE 4 ARCHIEFONDERZOEK INTERNATIONALE ARCHIEVEN

Voor het analyseren van de oorlogshandelingen binnen het onderzoeksgebied is gebruik gemaakt van documenten uit verschillende internationale archiefinstellingen. REASeuro beschikt over een uitgebreide collectie kopieën van documenten uit de Britse, Amerikaanse en Duitse archieven. Voor dit HVO-NGE heeft The National Archives (TNA) in Londen, Groot-Brittannië relevante resultaten opgeleverd:

The National Archives

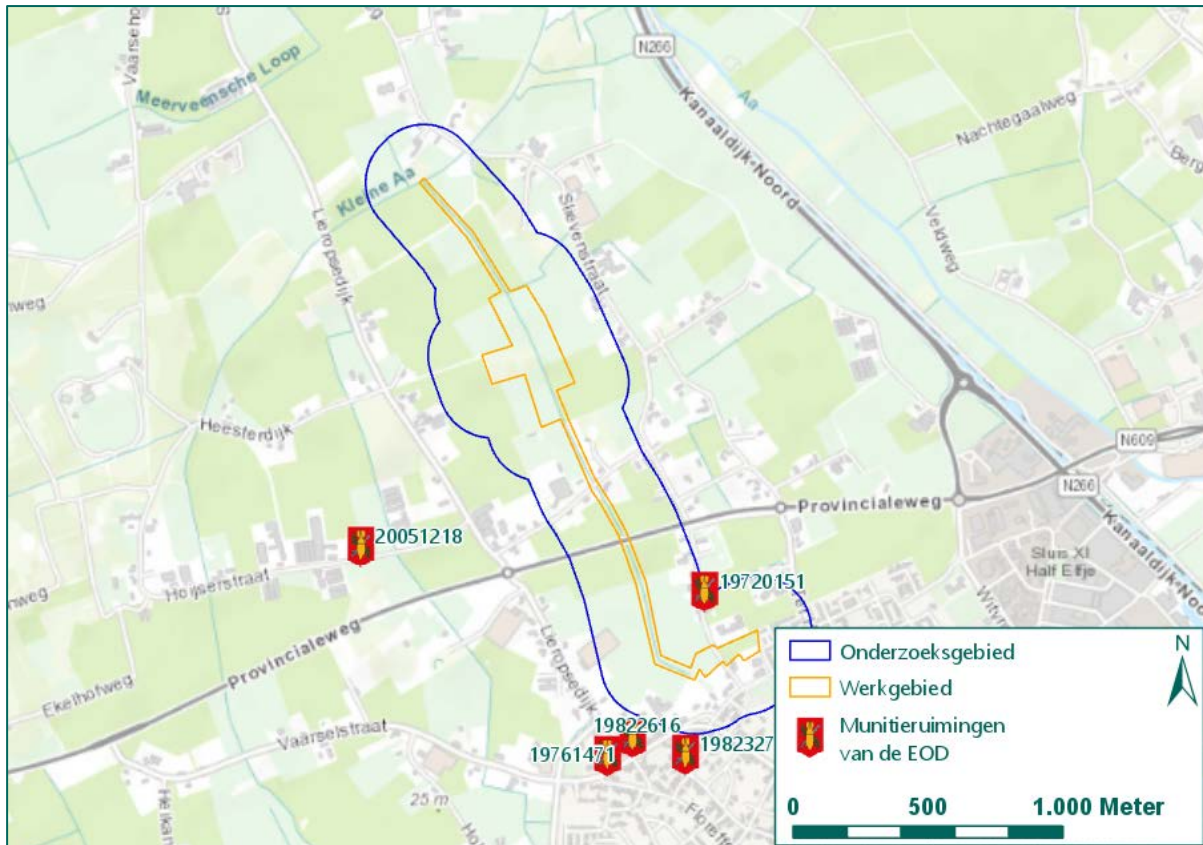
REASeuro beschikt over de ORB's van verschillende Britse luchtmachteenheden die actief waren boven Nederland, zoals Second Tactical Air Force, Fighter Command, Coastal Command en Bomber Command. Daarnaast beschikt REASeuro over de *War Diaries* van diverse geallieerde eenheden die betrokken waren bij gevechten in Nederland. Deze documentatie is opgenomen in een database, waarin is gezocht op de kaartvierkanten zoals weergegeven op de stafkaart (zie bijlage 6), op de onderliggende coördinaten, op plaatsnamen en data waarop oorlogshandelingen plaatsvonden. Relevante informatie uit The National Archives is opgenomen in de onderstaande tabellen.

Records created or inherited by the Air Ministry, the Royal Air Force, and related bodies Reference: AIR			
Bron	Datum	Omschrijving	Opmerking
AIR 37/717	10 februari 1945	Second Tactical Air Force HQ 14 Spitfires of 132 Wing, 331 Squadron, went up at 13.12 hours, and down at 18.05 hours. Five MET destroyed, 8 MET damaged in area D.99, D.28, E.59 and Z.40. This includes 2 MET towing guns damaged and one MET loaded with Huns destroyed. Several Huns killed.	Niet relevant, geen exacte locatie van aanval bekend.
AIR 26/193		Second Tactical Air Force 132 Wing Geen aanvullende informatie.	
AIR 27/1726		Second Tactical Air Force 331 Squadron Geen aanvullende informatie.	

Records created or inherited by the War Office, Armed Forces, Judge Advocate General, and related bodies Reference: WO	
WO 171/456	War Office: Allied Expeditionary Force, North West Europe (British Element): War Diaries, Second World War. DIVISIONS. 11 Armoured Division. G. 1944.
20 September 1944: 13.00 hours [...] They then pushed on against moderate opposition to Zomeren (5911). - <i>Niet relevant, geen gedetailleerde informatie over gevechtshandelingen.</i>	

BIJLAGE 5 EOD EN MMOD: MUNITIERRUIMINGEN

In de munitieruimrapporten van de EOD van 1971 tot heden is gezocht naar geruimde NGE in of in de omgeving van het onderzoeksgebied. De munitieruimrapporten zijn wijder opgezet, zodat een goed beeld wordt verkregen van de soort NGE die zijn ingezet in de omgeving tijdens de oorlog.

Figuur 8: Munitieruimingen EOD in of in de nabijheid van onderzoeksgebied.

In de onderstaande tabel zijn alle munitieruimingen van de EOD binnen en nabij het onderzoeksgebied aangegeven. In enkele gevallen is de ruimlocatie slechts op straatniveau gegeven. De locatieaanduiding is in die gevallen indicatief aangegeven.

Munitieruiming	Geruimde NGE	Locatie	Relevantie
19720151	Een mortiergranaat	Slievenstraat 22 te Someren	Ja, geruimde munitie binnen het onderzoeksgebied.
19761471	Een Duitse 7,5 cm brisantgranaat met ontsteker	Langs de Vaarselstraat te Someren	
19822616	Een Britse tijdbuisontsteker nummer 119	Vaarselstraat 29 te Someren	
19823278	Een Duitse 15 cm brisantgranaat met een restant van een ontstekingsbuis	Beatrixlaan 20 te Someren	
20051218	Een Duitse 8,8 cm brisantgranaat met mechanische tijdbuis (verschoten)	Houtbroekstraat te Someren	

Tabel 10: Overzicht munitieruimingen EOD.

De munitieruimingen van de EOD worden in Paragraaf 4.1 verder behandeld.

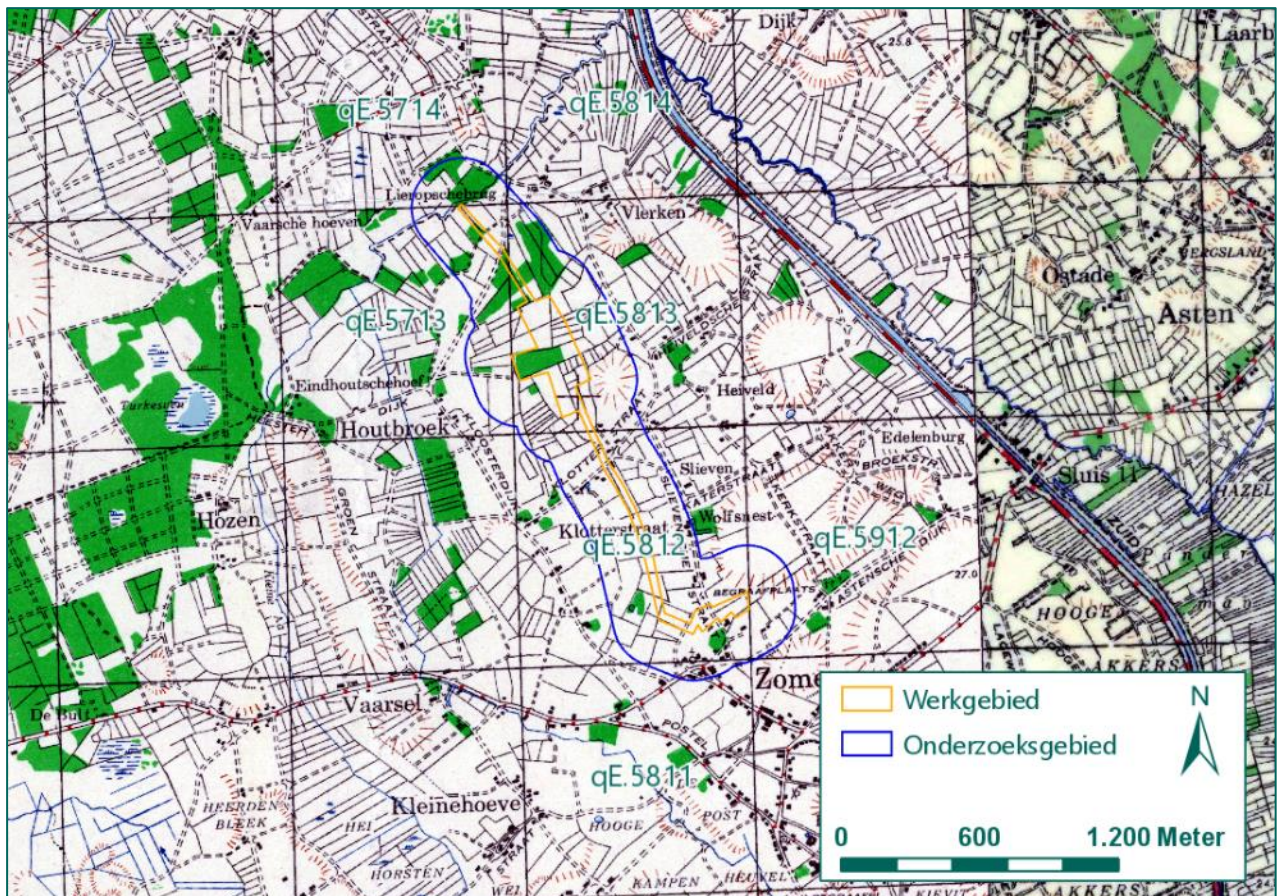
BIJLAGE 6 CARTOGRAFISCH MATERIAAL

Voor dit HVO-NGE is intensief gebruik gemaakt van kaartmateriaal. Dit kaartmateriaal is digitaal ontsloten in GIS. Het volgende kaartmateriaal is opgenomen in deze bijlage:

- Geallieerde stafkaart
- Mijneveldkaart
- Topotijdreis
- Huidige topografische kaart

Geallieerde stafkaart

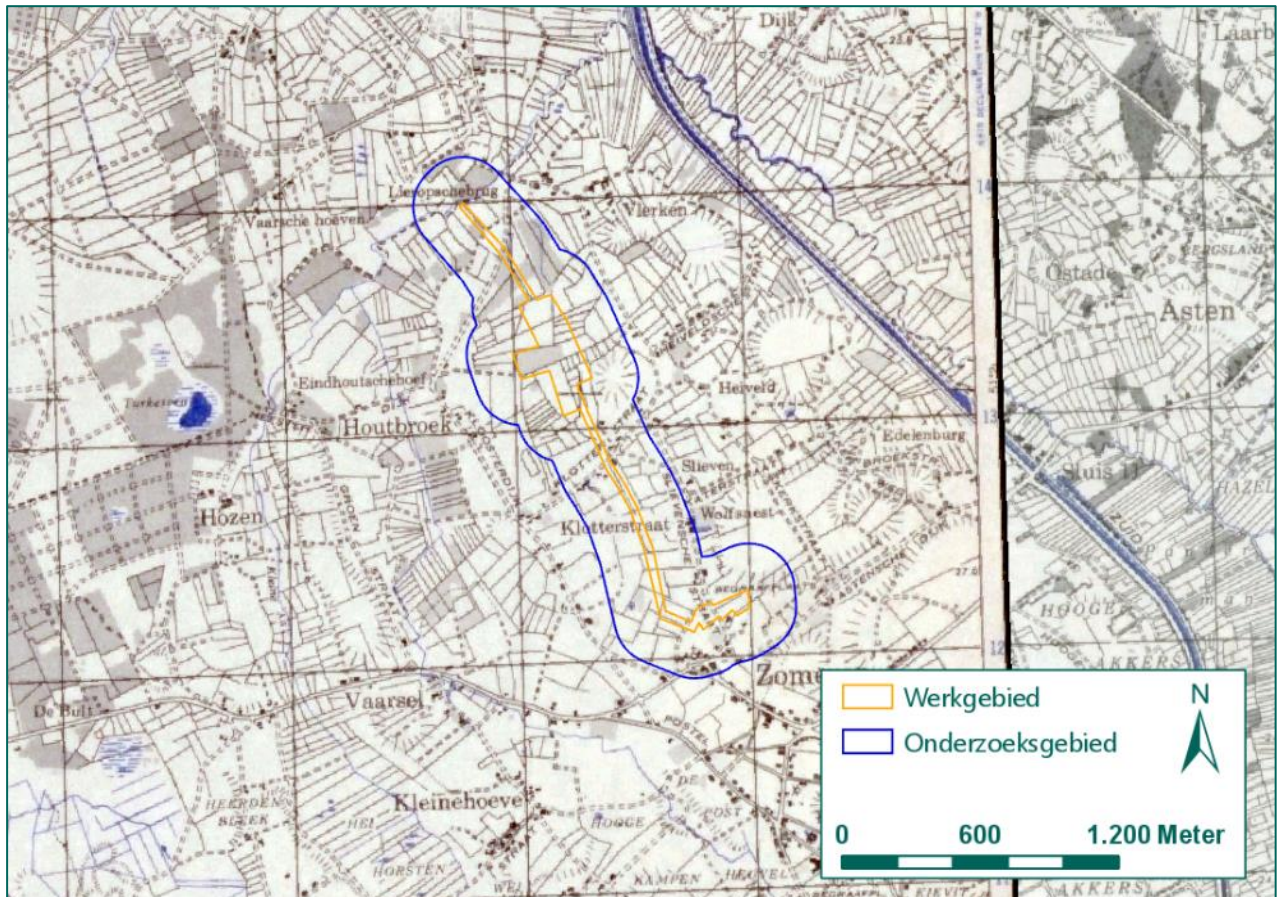
De geallieerde stafkaart is verkregen via het Kadaster en geeft een beeld van hoe het gebied er tijdens de Tweede Wereldoorlog uitzag. Stafkaarten zijn voorzien van een coördinatenstelsel gebaseerd op kaartvierkanten, het zogenaamde Nord du Guerre-coördinatenstelsel. Een kaartvierkant is een locatieaanduiding van één kilometer bij één kilometer. In sommige gevallen zijn de locaties op honderd meter (zescijferig coördinaat) en op tien meter (achtcijferig coördinaat) nauwkeurig. In stukken van land- en luchteenheden uit de Britse National Archives worden deze coördinaten gebruikt om locaties aan te duiden. Het onderzoeksgebied ligt op de geallieerde stafkaart 26 NE Geldrop, in de kaartvierkanten qE.5713, qE.5714, qE.5811 t/m qE.5814, qE.5911 en qE.5912. In onderstaand figuur is de geallieerde stafkaart inclusief het werk- en onderzoeksgebied en kaartvierkanten weergegeven.

Figuur 9: Uitsnede geallieerde stafkaart 26 NE Geldrop met relevante kaartvierkanten (Bron: Kadaster).

Mijnenveldkaart

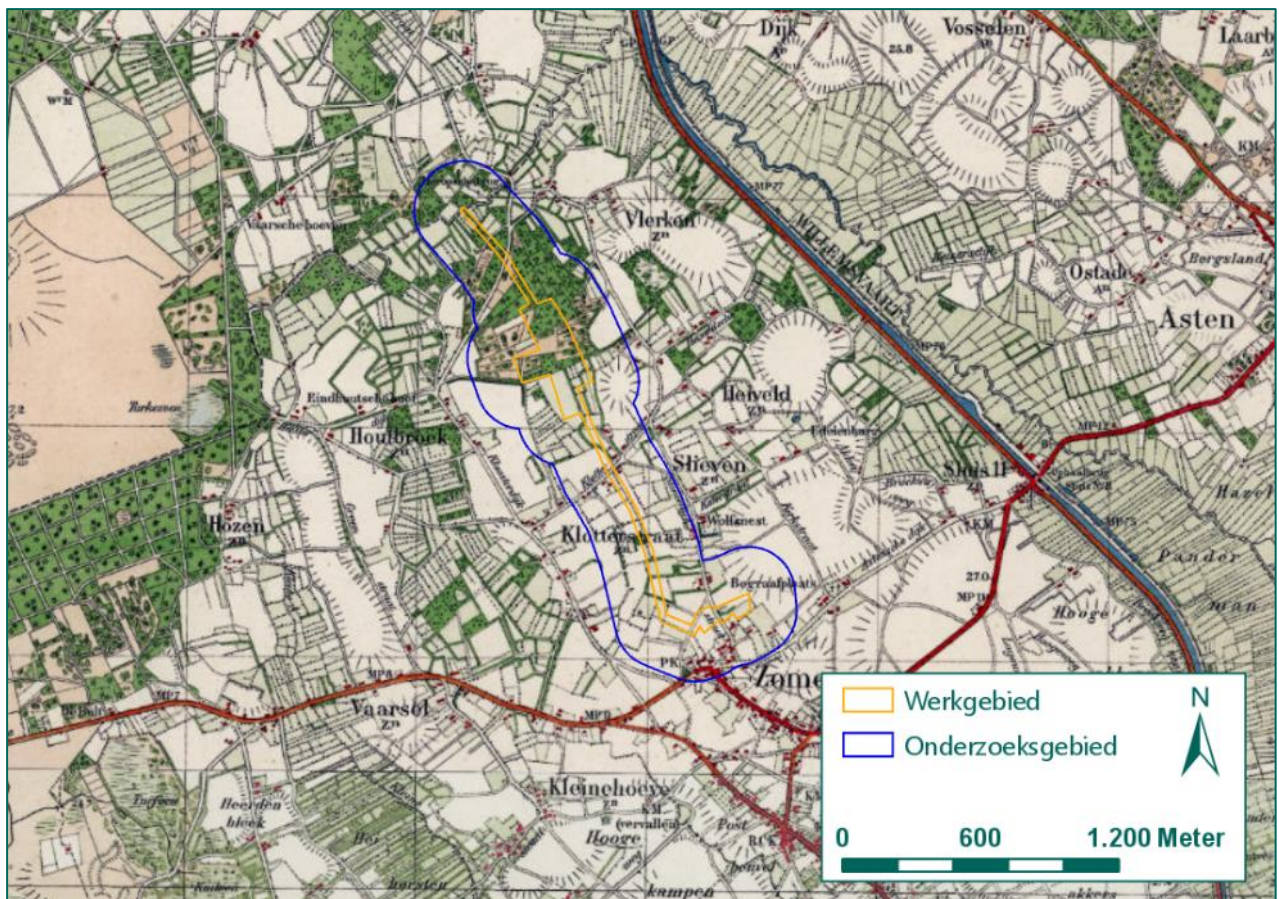
Via de EOD is de mijnenveldkaart verkregen. Mijnenveldkaarten zijn stafkaarten waarop de mijnenvelden met rood zijn aangegeven. Zoals zichtbaar in Figuur 10 waren binnen het onderzoeksgebied geen mijnenvelden of mijnenveldverdachte gebieden aanwezig.

Figuur 10: Uitsnede mijnenveldkaart 26 NE Geldrop (Bron: EOD).

Topotijdreis

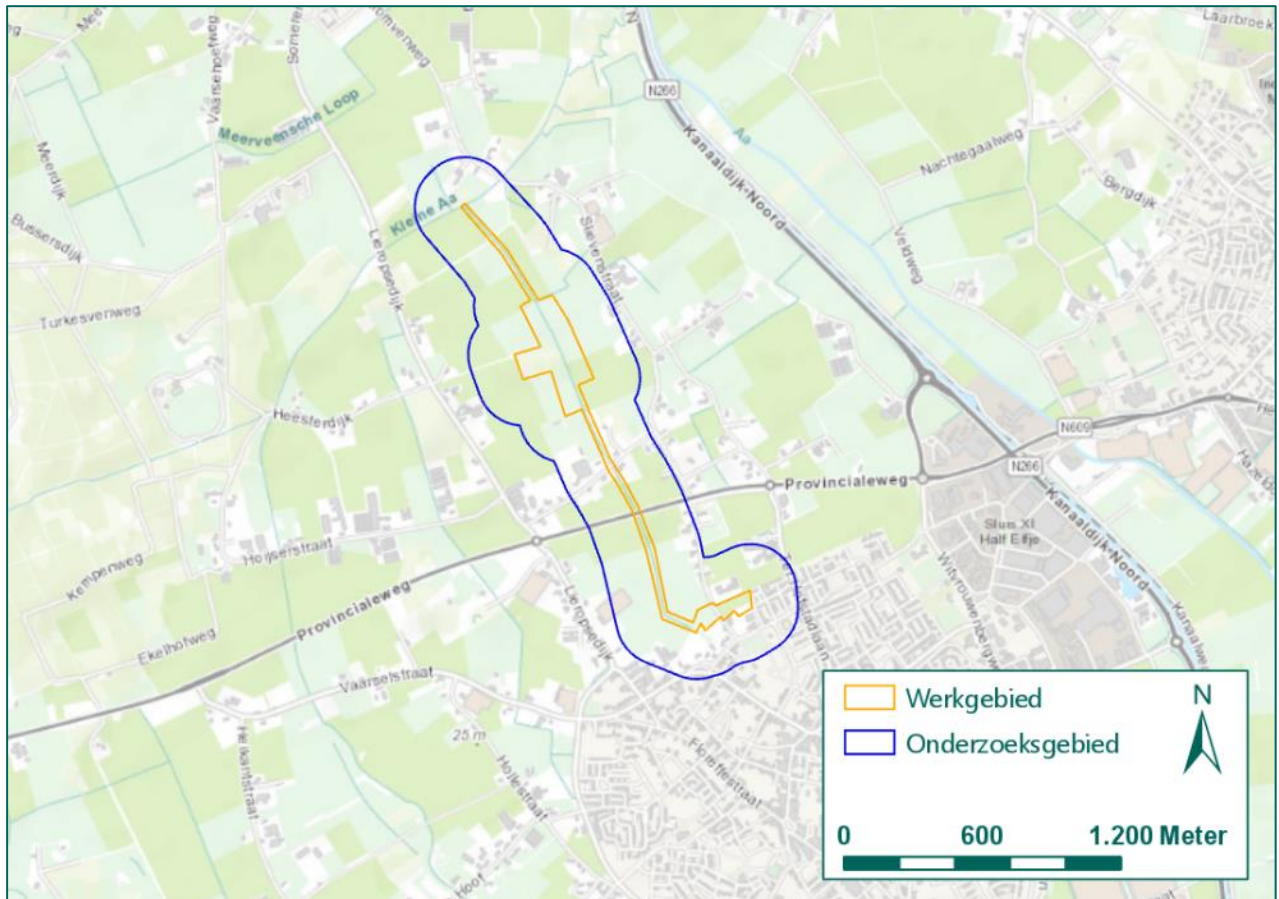
Op topotijdreis.nl staan de kadastrale kaarten van Nederland in de periode 1815 tot heden. Verschillende jaren van kadastrale kaarten zijn door REASeuro in GIS te openen. Op deze wijze kunnen kaarten van het onderzoeksgebied van vóór, tijdens en na de Tweede Wereldoorlog worden vergeleken. Als voorbeeld is de kaartlaag van 1943 weergegeven in Figuur 11.

Figuur 11: Uitsnede kaartlaag 1943 (Bron: Topotijdreis).

Huidige topografische kaart

De huidige topografische kaart is afkomstig van ESRI, de ontwikkelaar van GIS. Deze kaartlaag is dermate nauwkeurig dat deze bruikbaar is voor het inpassen van overig kaartmateriaal en voor het nauwkeurig weergeven van NGE-Risicogebieden. Een uitsnede van deze kaart is weergegeven in Figuur 12.

Figuur 12: Uitsnede huidige topografische kaart (Bron: ESRI).

BIJLAGE 7 OVERZICHT LUCHTFOTO'S

Bij de volgende luchtfoto-instanties zijn luchtfoto's van tijdens de oorlog geraadpleegd:

- Luchtfotocollectie Topografische Dienst Kadaster Zwolle, afdeling GEO-informatie (Kadaster).
- Luchtfotocollectie van de National Collection of Aerial Photography (NCAP).

In het geraadpleegde bronnenmateriaal zijn verschillende aanwijzingen van oorlogshandelingen aangetroffen, zoals indicaties van grondgevechten en artilleriebeschietingen die voorafgingen aan de bevrijding van Someren in september 1944. Er is gezocht naar luchtfoto's van het onderzoeksgebied net na de bevrijding van Someren. Bij de luchtfoto-instanties Wageningen UR, Kadaster en NCAP zijn echter geen luchtfoto's aangetroffen van het onderzoeksgebied binnen negen maanden na de bevrijding van Someren. Bij de Luchtfotocollectie Luftbilddatenbank in Estenfeld, Duitsland, is een luchtfoto beschikbaar van 3 maart 1945. De luchtfoto van Luftbilddatenbank is echter van grote hoogte genomen. Omdat bij het selecteren van luchtfoto's onder andere rekening wordt gehouden met de hoogte en scherpte van de foto is besloten deze luchtfoto niet te raadplegen voor dit HVO-NGE. Derhalve kunnen de oorlogshandelingen ten tijde van de bevrijding in september 1944 niet geanalyseerd worden aan de hand van luchtfoto's.

In het geraadpleegde bronnenmateriaal zijn naast de bovengenoemde oorlogshandelingen en de daarbij horende munitiezuimingen geen aanwijzingen zijn aangetroffen dat binnen het onderzoeksgebied oorlogshandelingen hebben plaatsgevonden zijn enkel luchtfoto's van zo laat mogelijk in de Tweede Wereldoorlog besteld. Dit omdat op dergelijke luchtfoto's verstoringen en militaire infrastructuur zichtbaar kunnen zijn, die niet uit het bronnenmateriaal naar voren zijn gekomen. Voor deze luchtfotoanalyse zijn bij de luchtfoto-instanties Kadaster en NCAP foto's besteld. In hoofdstuk 4 zijn uitsneden van luchtfoto's opgenomen en zijn de luchtfoto's geanalyseerd.

Luchtfoto's van tijdens de Tweede Wereldoorlog:

Collectie / sortie	Fotonummer	Datum	Bron
T0563	0938	8 september 1941	NCAP NCAP
ACIU J035	4157	14 januari 1944	
106G 1819	4060	2 augustus 1944	Kadaster
885	4061		Kadaster

Tabel 11: Overzicht luchtfoto's.

In tekening 01 zijn de luchtfoto's ingepast.

BIJLAGE 8 CHECKLIST WSCS-OCE EN VERZENDLIJST

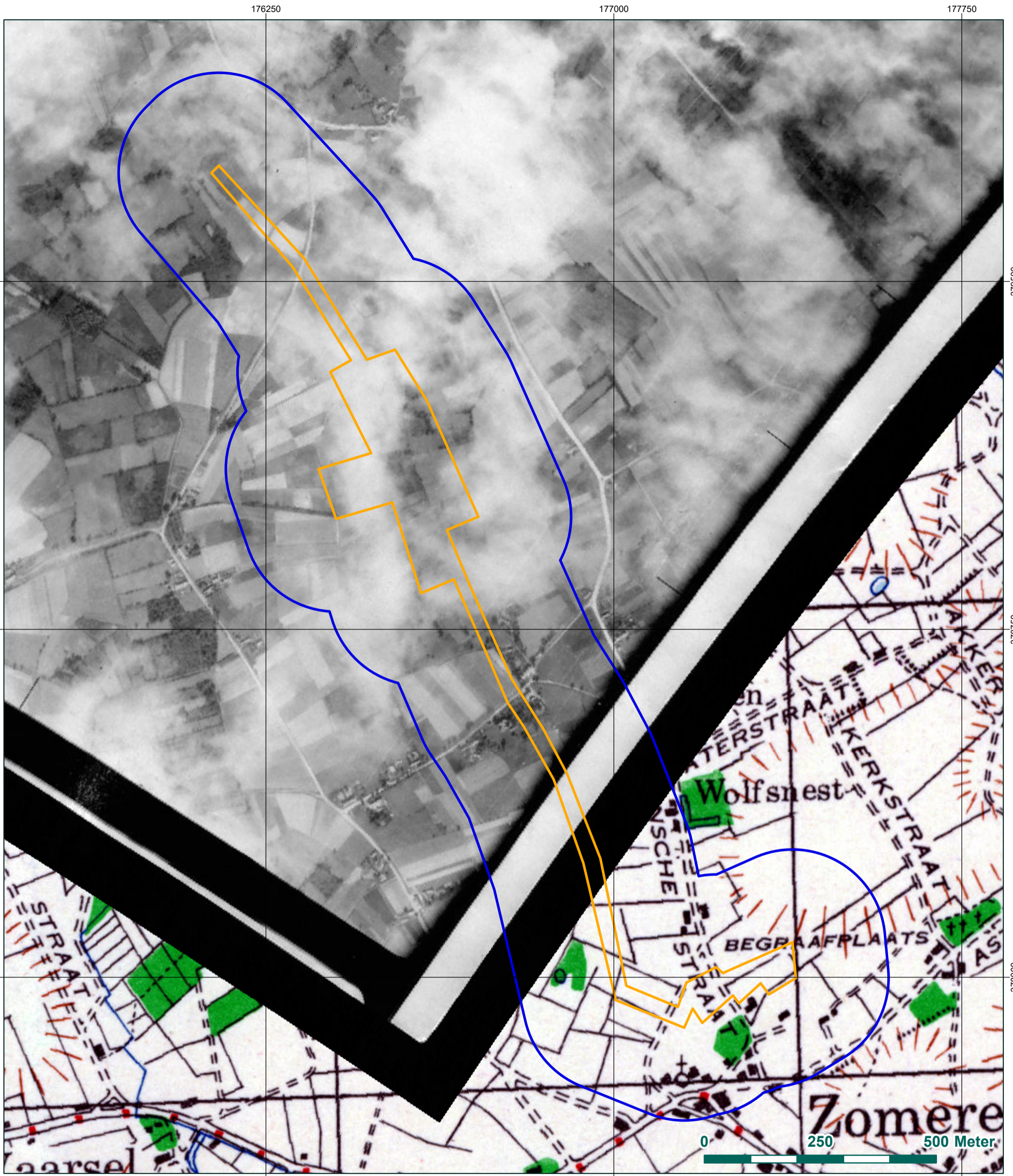
Actie	Verwijzing rapport
Aanleiding van het HVO-NGE	Paragraaf 1.1
Omschrijving en doelstelling van opdracht	Paragraaf 1.3
Begrenzing van het onderzoeksgebied	Paragraaf 1.2
Beschrijving uitvoering onderzoek (incl. betrokken personen)	Zie offerte
Verantwoording bronnenmateriaal (incl. bronverwijzing)	Hoofdstuk 2
Vaststellen en afbakenen van het verdachte gebied	Paragraaf 4.4
Vaststellen soort, hoeveelheid en verschijningsvorm vermoede NGE	Paragraaf 4.5
Leemten in kennis	Paragraaf 4.3
Advies	Paragraaf 5.2

Verzendlijst:

- 1 digitaal exemplaar van het rapport voor de opdrachtgever.

BIJLAGE 9 TEKENINGEN

- Tekening 01A: Inpassing luchtfoto's d.d. 8 september 1941.
- Tekening 01B: Inpassing luchtfoto's 1944.
- Tekening 02: Vergelijk geallieerde stafkaart en huidige topografische kaart
- Tekening 03: Oorlogshandelingenkaart
- Tekening 04: NGE-Risicokaart

- Werkgebied
- Onderzoekgebied

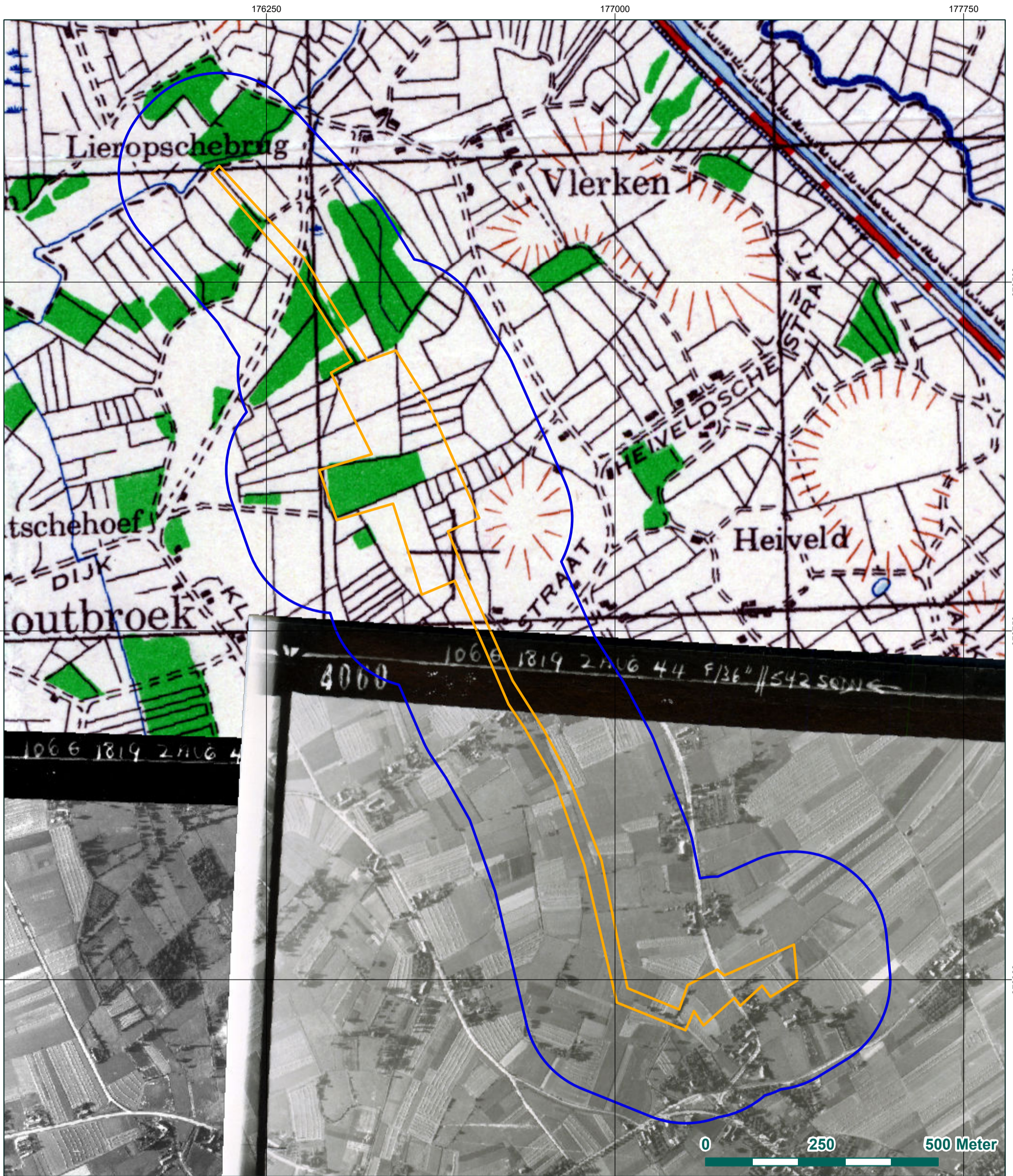
Someren Slievense Loop

Inpassing luchtfoto d.d. 8 september 1941

Rapportnummer RO-190018

Getekend:	L. van den Burg	28-1-2019	Tekening no: 73386-01-01A
Gecontroleerd:	T. van Wijk	28-1-2019	
Akkoord:	M. Taks	28-1-2019	

- Werkgebied
- Onderzoeksgebied

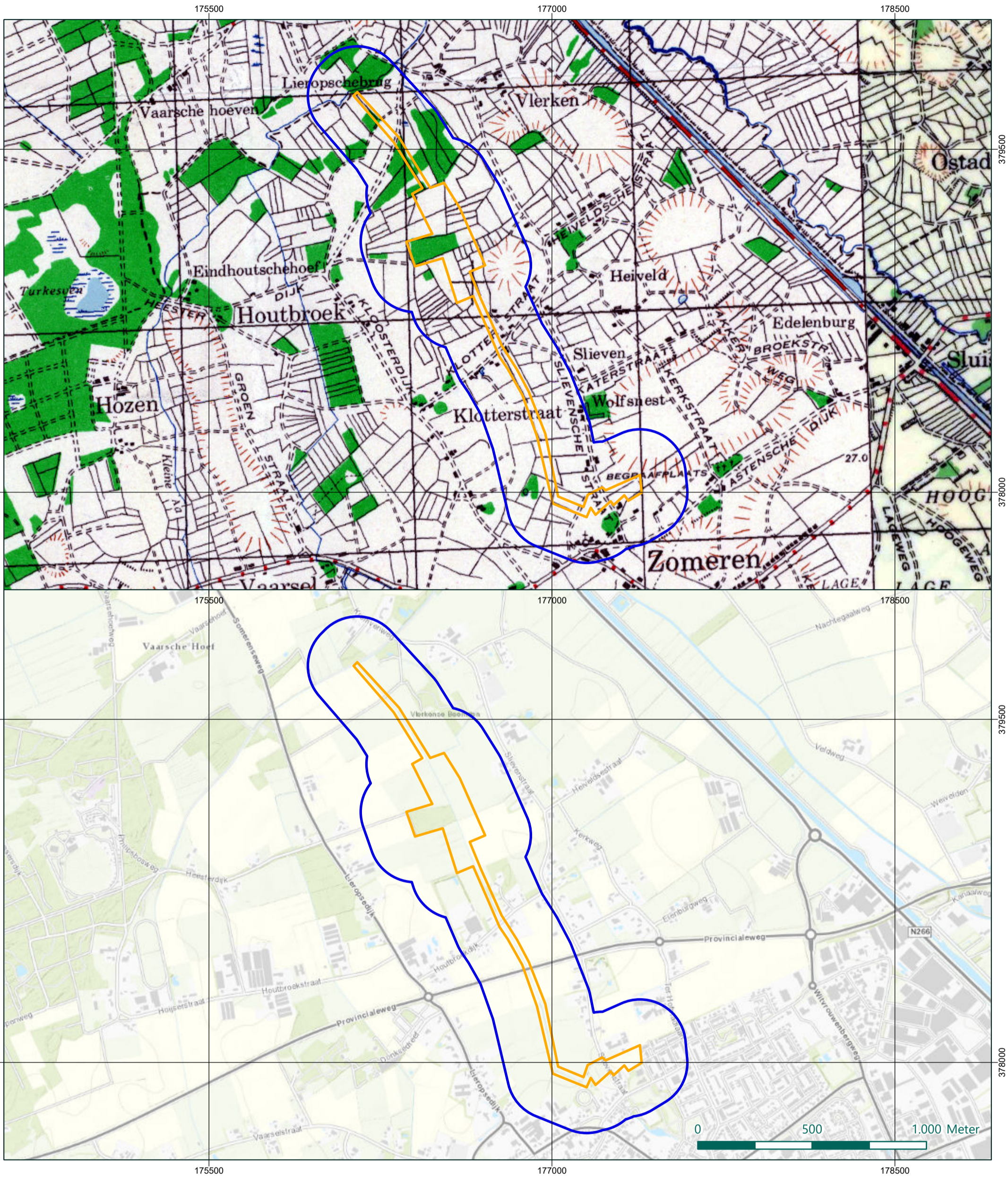
Someren Slievense Loop

Inpassing luchtfoto's 1944

Rapportnummer RO-190018

Getekend:	L. van den Burg	28-1-2019	Tekening no: 73386-01-01B
Gecontroleerd:	T. van Wijk	28-1-2019	
Akkoord:	M. Taks	28-1-2019	

- Werkgebied
- Onderzoeksbied

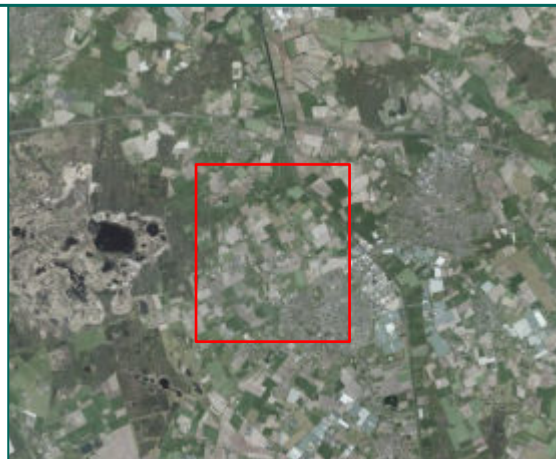
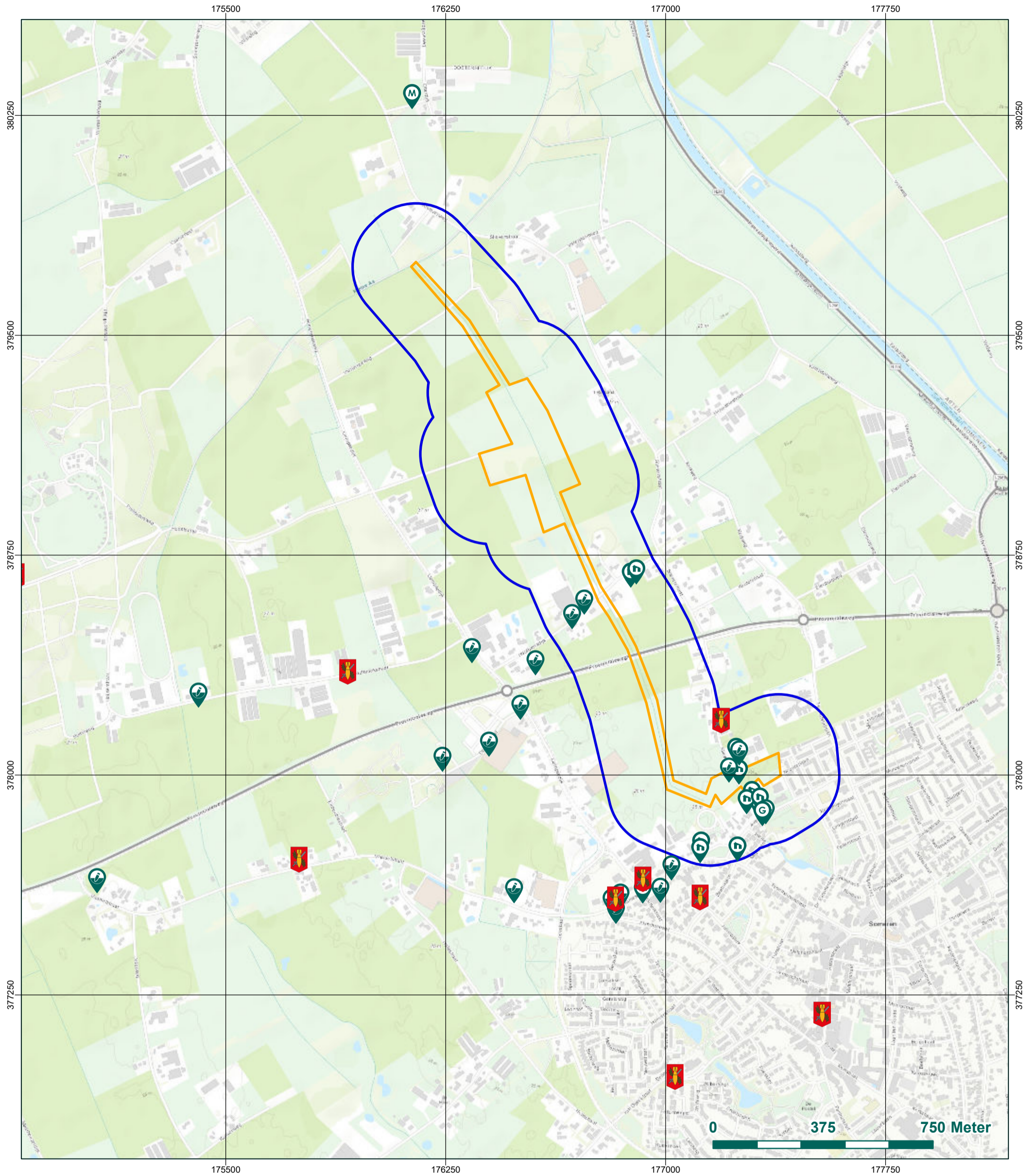
Someren Slievense Loop

Vergelijking geallieerde stafkaart en huidige topografische kaart

Rapportnummer RO-190018

Getekend:	L. van den Burg	28-1-2019	Tekening no:
Gecontroleerd:	T. van Wijk	28-1-2019	73386-01-02
Akkoord:	M. Taks	28-1-2019	

Riel Explosive Advice & Services Europe B.V.
 Businesspark Van Riel
 Alphenseweg 4A 5133 NE Riel
 Postbus 21 5133 ZG Riel
 Tel: 013-5186076
 E-mail: info@reaseuro.com

- Munitieruimingen van de EOD
- Granaatinslag
- Munitieopslag
- Blindganger geschutmunitie
- Oorlogsschade
- Werkgebied
- Onderzoekgebied

Someren Slievense Loop

Oorlogshandelingenkaart

Rapportnummer RO-190018

Getekend:	L. van den Burg	28-1-2019	Tekening no: 73386-01-03
Gecontroleerd:	T. van Wijk	28-1-2019	
Akkoord:	M. Taks	28-1-2019	

Riel Explosive Advice & Services Europe B.V.
 Businesspark Van Riel
 Alphenseweg 4A 5133 NE Riel
 Postbus 21 5133 ZG Riel
 Tel: 013-5186076
 E-mail: info@reaseuro.com

- NGE-Risicogebied
geschutmunitie
5 cm t/m 15 cm
- Werkgebied
- Onderzoeksgebied

Someren Slievense Loop

NGE-Risicokaart

Rapportnummer RO-190018

Getekend:	L. van den Burg	28-1-2019
Gecontroleerd:	T. van Wijk	28-1-2019
Akkoord:	M. Taks	28-1-2019

Tekening no:
73386-01-04

